

STICHTING BEDRIJFSTAKPENSIOENFONDS VOOR
DE HANDEL IN BOUWMATERIALEN

Jaarverslag 2016

Inhoudsopgave

1.	Voorwoord	06
2.	Kerngegevens Bpf HiBiN	08
2.1	Overzicht / kerngegevens 2016	08
2.2	Uitvoeringskosten	09
–	2.2.1 Administratieve uitvoeringskosten	09
–	2.2.2 Kosten uitvoering vermogensbeheer en transactiekosten	10
3.	Karakteristieken en pensioenregeling	13
3.1	Karakteristieken van het fonds	13
3.2	Kenmerken pensioenregeling en uitvoering	14
3.3	Pensioen binnen de sector Handel in Bouwmaterialen	16
4.	Organisatie	17
4.1	Inleiding	17
4.2	Bestuur van het fonds	17
4.3	Bestuurscommissies	18
4.4	Verantwoordingsorgaan	19
4.5	Intern toezicht	20
4.6	Bestuursbureau	21
4.7	Klachten- en Geschillencommissie	22
4.8	Uitbesteding	22
4.9	Externe controle	24
5.	Verslag over het boekjaar	25
5.1	Inleiding	25
5.2	Hoofdpijnen bestuursonderwerpen	25
–	5.2.1 Nieuwe pensioenuitvoerder, overgang naar zelfadministratie	25
–	5.2.2 Beëindigingsovereenkomst met SAP	27
–	5.2.3 Actualisatie herstelplan 2016	27
–	5.2.4 Jaarlijkse haalbaarheidstoets	27
–	5.2.5 Verplichtstelling	28
–	5.2.6 Pensioenuitvoering	29
–	5.2.7 Vacature in het bestuur	29
–	5.2.8 Organisatie vermogensbeheer	30
–	5.2.9 Kostendekkende premie	31
–	5.2.10 Evenwichtige belangenafweging	32
–	5.2.11 Toekomstbestendigheid fonds	32
5.3	Ontwikkeling financiële positie	34
–	5.3.1 Financiële doelstelling	34
–	5.3.2 Het Financieel Toetsingskader	34
–	5.3.3 Ontwikkeling dekkingsgraad	34

5.4	Herstelplan	36
5.5	Aanpassen Prognosetafel en ervaringssterfte	37
5.6	Overige ontwikkelingen wet- en regelgeving en overheidsbeleid	38
6.	Goed pensioenfondsbestuur (Pension Fund Governance)	39
6.1	Inleiding	39
6.2	Bestuurlijke effectiviteit, geschiktheid en deskundigheidsbevordering	39
6.3	Compliance	40
6.4	Principes voor beheerst beloningsbeleid	41
6.5	Code Pensioenfondsen	41
6.6	Diversiteitsbeleid	42
6.7	Wijzigingen reglementen en actuariële en bedrijfstechnische nota	42
6.8	Communicatie	42
6.9	Klachten, geschillen en incidenten	43
6.10	Toezichthouder AFM en DNB	43
7.	Integraal risicomanagement	45
7.1	Inleiding	45
7.2	Beheerste en integere bedrijfsvoering en integraal risicomanagement	45
7.3	Risicohouding	45
7.4	Risicoraamwerk	46
7.5	Risico-inventarisatie	46
7.6	Voornameste risico's 2016	47
7.7	Risicogevolgen boekjaar 2016	49
7.8	Toelichting in jaarrekening	50
7.9	Financieel crisisplan	50
8.	Financieel beleid	51
8.1	Beleidsdekkingsgraad, actuele dekkingsgraad en solvabiliteit	51
8.2	Premiebeleid	51
–	8.2.1 Feitelijke premie	51
–	8.2.2 Kostendekkende premie	51
–	8.2.3 Gedempte kostendekkende premie	52
8.3	Technische Voorziening voor risico Pensioenfonds	53
8.4	Ontwikkeling van de actuele dekkingsgraad in het verslagjaar	54
8.5	Ontwikkeling van de rentetermijnstructuur	54
8.6	Toeslagbeleid en toeslagambitie	55
8.7	Beleggingen	55
8.8	Z-score en performancetoets	64
9.	Actuariële paragraaf	65
10.	Toekomstparagraaf	67
11.	Oordeel verantwoordingsorgaan	68
12.	Bevindingen raad van toezicht	74
13.	De jaarrekening	78
14.	Overige gegevens	118
14.1	Actuariële verklaring	118
14.2	Accountantsverklaring	120

Bijlagen	124
– Bijlage 1 Nevenfuncties bestuursleden	125
– Bijlage 2 Economische en financiële markten, beleggingsrendementen	127
– Bijlage 3 Checklist Code Pensioenfondsen	135
– Bijlage 4 Advies- en goedkeuringsrechten verantwoordingsorgaan en raad van toezicht	144
– Bijlage 5 Begrippenlijst/moeilijke woorden	144

Bestuursverslag

1. Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt het bestuursverslag over 2016 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen (hierna: Bpf HiBiN of het fonds). In dit bestuursverslag over 2016 informeren wij u over de ontwikkelingen binnen ons fonds en de externe factoren die hierop van invloed zijn. Ook geeft het bestuursverslag inzicht in de financiële situatie van Bpf HiBiN. Het doel van dit verslag is het informeren van onze deelnemers, onze gepensioneerden, onze aangesloten werkgevers en onze overige belanghebbenden over de financiële positie en voornaamste risico's en onzekerheden van ons fonds.

Korte terugblik

Mede dankzij de in eerdere jaren reeds genomen besluiten tot het inrichten van een bestuursbureau, kon in 2016 door het bestuur van Bpf HiBiN worden besloten om met ingang van 1 januari 2017 de pensioenadministratie door het eigen bestuursbureau te laten uitvoeren. Bpf HiBiN heeft daarmee, eerder dan sommige andere bedrijfstakpensioenfondsen, adequaat kunnen reageren op de jarenlange ondermaatse prestaties van de vorige pensioenuitvoerder.

Met het zelf uitvoeren van de pensioenadministratie wordt een kwaliteitsslag ten behoeve van de deelnemers en de aangesloten werkgevers beoogd. Het kostenvoordeel dat uit het besluit tot zelfadministratie voortvloeit, gecombineerd met het kostenvoordeel dat het gevolg is van de in 2016 ingezette wijzigingen in het vermogensbeheer, brengt daarnaast voor Bpf HiBiN de verwachting met zich mee dat in de nabije toekomst een aanzienlijke daling van de kosten per deelnemer realiseerbaar zal zijn. De zelfadministratie en de wijzigingen in het vermogensbeheer hebben en houden de prioriteit van het bestuur.

Financiële positie

De gevolgen van de renteontwikkeling voor het belegd vermogen, de pensioenverplichtingen en de (beleids)dekkingsgraad van het fonds werden nauwgezet gevolgd en stonden iedere bestuursvergadering op de agenda. De beleidsdekkingsgraad van Bpf HiBiN is in 2016 verder gedaald van 105,3% naar 97,5% op 31 december 2016. De actuele (niet-gemiddelde) dekkingsgraad, is gedaald van 101,1% naar 99,8%.

De beleggingen van het fonds behaalden een rendement van 11,9%. Dit rendement was echter niet voldoende om de (beleids)dekkingsgraad van het fonds te laten stijgen. Door de gedaalde marktrente, de opbouw van nieuwe pensioenaanspraken, de stijging van het aantal deelnemers en de aanpassing van de sterftekosten is de waarde van de pensioenverplichtingen fors gestegen.

De vereiste dekkingsgraad is 115,2% en de minimaal vereiste dekkingsgraad is 104,4%. Aangezien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort. De beleidsdekkingsgraad is ook lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Daardoor is er tevens sprake van een dekkingstekort.

Gelukkig heeft het fonds de pensioenaanspraken en pensioenrechten niet hoeven te verlagen. Het valt echter niet uit te sluiten dat er tóch noodgedwongen in de toekomst een verlaging van pensioenaanspraken en -uitkeringen aan de orde zal komen. Het waardevast houden van pensioenaanspraken en -uitkeringen, het verlenen van toeslag of indexeren, is naar verwachting pas op (veel) langere termijn weer mogelijk.

Verwachtingen voor 2017

Onder andere de vergrijzing, de flexibilisering van de arbeidsmarkt en het steeds verder vervagen van de sectorale indeling, brengen ingrijpende wijzigingen met zich mee in de maatschappelijke opvattingen over het sparen voor de oude dag. Het pensioenvraagstuk is een belangrijk aspect in de kabinetsformatie die tijdens het tot stand komen van het bestuursverslag gaande is. Het formuleren van het beleid tot de toekomstbestendigheid van ons fonds vormt een wel net zo'n grote prioriteit voor 2017 en de daarop volgende jaren.

Met vriendelijke groet,

Voorzitter Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen

Mr Gijs Alferink

Vice-voorzitter Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen

Chris Lonsain

2. Kerngegevens Bpf HiBiN

2.1 Overzicht / kerngegevens 2016

De kerncijfers worden in het vervolg van het de jaarrekening nader toegelicht.

	2016	2015	2014	2013	2012
Ondernemingen en aantallen					
Aangesloten ondernemingen	859*	845*	864*	799*	649
Deelnemers	8.006	7.672	7.129	6.659	7.310
Gewezen deelnemers	17.643	16.114	14.999	14.826	22.422
Pensioengerechtigden					
<i>Ouderdomspensioen</i>	3.701	3.796	3.789	4.983	5.610
<i>Nabestaandenpensioen</i>	1.406	1.566	1.533	1.580	1.298
Pensioenuitkeringen en premies					
Pensioenuitkeringen (incl. afkoop)	€ 11.773.000	€ 11.567.000	€ 13.662.000	€ 26.430.000	€ 14.341.000
Premiebijdrage basisregeling	€ 30.764.000	€ 28.851.000	€ 29.296.000	€ 29.301.000	€ 31.831.000
Premiebijdrage Anw-hiaatverzekering	€ 370.000	€ 275.000	€ 301.000	€ 315.000	€ 747.000
Kostendekkende premie basisregeling	€ 39.849.000	€ 38.030.000	€ 32.088.000	€ 29.434.000	€ 33.789.000
Gedempte kostendekkende premie	€ 30.689.000	€ 29.805.000	19.629.000	€ 15.987.000	€ 18.838.000
Totale premie per jaar (in procenten pensioengrondslag)	22,2%	22,2%	22,2%	22,2%	22,2%
Waarvan werknemersdeel	7,4%	7,4%	7,4%	7,4%	7,4%

* Door gebruik van nieuwe systemen, zijn vanaf 2013 ook de aangesloten bedrijven zonder personeel vermeld.

	2016	2015	2014	2013	2012
Beleggingen					
Belegd vermogen (actuele waarde)	€ 820.122.000	€ 723.099.000	€ 712.328.000	€ 562.481.000	€ 572.453.000
Gemiddeld belegd vermogen	€ 802.580.000	€ 740.363.000	€ 642.876.000	€ 568.980.000	€ 530.029.000
Opbrengst belegd vermogen	€ 84.775	€ -15.422.000	€ 149.557.000	€ 12.100.000	€ 72.100.000
Rendement	11,9%	-1,9%	27,5%	1,6%	14,8%
Zscore	0,50%	0,01%	0,46%	0,24%	1,06%
Performancetoets	1,66%	2,33%	2,46%	2,96%	1,91%
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen	€ 827.346.000	€ 718.278.000	€ 647.822.000	€ 513.812.000	€ 543.414.000
Financiële positie					
Dekkingsgraad (actueel)	99,8%	101,1%	112,0%	109,8%	105,9%
Beleidsdekkingsgraad	97,5%	105,3%	111,70%	n.v.t.	n.v.t.
Reele dekkingsgraad*)	79,0%	83,8%	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Minimaal vereist eigen vermogen	4,4%	4,7%	4,8%	5,0%	4,9%
Vereist eigen vermogen	15,2%	15,8%	10,3%	11,5%	10,6%
Reservetekort	€ 127.409.000	€ 105.570.000	geen	€ 8.721.000	€ 25.283.000
Kosten					
Pensioenuitvoeringskosten	€ 3.556.000	€ 3.375.000	€ 3.390.828	€ 1.771.000	€ 1.860.000
Kosten per deelnemer	€ 267	€ 259	€ 272	€ 134	€ 131
Beleggingskosten	€ 2.766.083	€ 4.403.372	€ 4.173.000	€ 4.100.000	€ 1.799.000
Beleggingskosten in % van vermogen	0,34%	0,59%	0,65%	0,72%	0,34%
Pensioengegevens					
Opbouw ouderdomspensioen per jaar	2%	2%	2%	2%	2%
Franchise	€ 12.279	€ 11.919	€ 11.919	€ 11.919	€ 11.919
Maximum salaris	€ 42.774	€ 41.520	€ 41.520	€ 37.380	€ 37.380
Toeslag per 1 januari					
Voor de actieve deelnemers	0%	0%	0%	0%	0%
Voor de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	0%	0%	0%	0%	0%
Grens toekomst bestendig indexeren*	123,4%	125,7%	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

*) De beleidsdekkingsgraad gedeeld door de benodigde beleidsdekkingsgraad waarbij volledige toeslagverlening kan plaatsvinden

2.2 Uitvoeringskosten

Voor het uitvoeren van de pensioenregeling worden kosten gemaakt. Deze bestaan op hoofdlijnen uit de kosten voor administratieve uitvoeringskosten (het pensioenbeheer), en voor het vermogensbeheer en transactiekosten.

2.2.1 Administratieve uitvoeringskosten

Tot de administratieve pensioenuitvoeringskosten worden gerekend:

- kosten voor de werkgevers- en deelnemersadministratie, zoals premie-incasso, administratie van de pensioenaanspraken, kosten voor het uitkeren van pensioenen, maar ook kosten van het verwerken van een waardeoverdracht, afkoop klein pensioen en communicatie;
- bestuurskosten, zoals vacatiegeld voor leden van de fondsorganen en opleidingskosten;
- kosten bestuursbureau;
- overige kosten zoals advieskosten, kosten verbonden aan toezicht van DNB en AFM, adviserend en certificerend actuaris, accountant en juridische kosten.

De administratieve uitvoeringskosten zijn in onderstaande tabel opgenomen.

	2016	2015
Uitvoeringskosten	€ 3.556.000	€ 3.375.000
Aantal deelnemers/pensioengerechtigden	13.293	13.034
Kosten per deelnemer/pensioengerechtigde	€ 267	€ 259
Aantal actieve/ gewezen deelnemers/pensioengerechtigden	30.576	29.148
Kosten berekend over alle deelnemers	€ 115	€ 115

Toelichting uitvoeringskosten

De totale uitvoeringskosten zijn in 2016 gestegen ten opzichte van het jaar 2015. De redenen van de absolute stijging van de uitvoeringskosten zijn divers. Naast een uitbreiding van het aantal medewerkers van het bestuursbureau in het vierde kwartaal van 2016, is gekozen voor een prudentere verdeling van de kosten tussen pensioenuitvoering en vermogensbeheer.

In de uitvoeringskosten is niet meegenomen een incidentele bate van € 551.000 die is ontvangen van de pensioenuitvoerder Syntrus Achmea Pensioenbeheer vanwege gecorrigeerde eindafrekeningen 2014 en 2015 voor de administratiekosten. Dit bedrag is meegenomen in de staat van baten en lasten als 'bijzondere bate'. Ook is vanwege het incidentele karakter een bedrag van € 337.000 aan advieskosten en projectkosten niet opgenomen als pensioenuitvoeringskosten maar als bijzondere (incidentele) lasten.

Indien deze bedragen zouden zijn meegenomen, dan is sprake van een daling van de pensioenuitvoeringskosten. Een nadere uitsplitsing van de kosten is opgenomen in de jaarrekening. De kosten per deelnemer (actieve deelnemers en pensioengerechtigden) zijn gestegen van € 259 naar € 267.

Incidentele kosten vanwege overgang naar zelfadministratie

Het bestuur van Bpf HiBiN heeft besloten om per 1 januari 2017 over te gaan op zelfadministratie. De reden en onderbouwing van dit besluit kunt u lezen in hoofdstuk 5.2.1. Uiteraard heeft het fonds in het jaar 2016 diverse (eenmalige) investeringen gedaan respectievelijk kosten gemaakt voor het project zelfadministratie. Zo is voor een aantal administratiepakketten, waaronder een pensioenadministratiepakket, een licentie aangeschaft of een abonnement afgesloten. Daarnaast is in overleg met de leverancier van het pensioenadministratiepakket besloten om voor de transitie van de werkgeversadministratie en deelnemersadministratie een externe partij in te schakelen. Dit om er voor te zorgen dat de transitie correct en tijdig verloopt.

Naast de eerder genoemde projectkosten, wordt op de balans per 31 december 2016 een voorziening opgenomen van € 100.000 (exclusief btw) voor mogelijke aanvullende projectkosten vanwege de transitie van de pensioenadministratie van Syntrus Achmea Pensioenbeheer naar het fonds. Dit vanwege de inschatting van de verwachte gebrekkige datakwaliteit van de over te nemen pensioenadministratie.

2.2.2 Kosten uitvoering vermogensbeheer en transactiekosten

De kosten van het vermogensbeheer bestaan uit verschillende componenten. Naast de kosten van de beleggingen zelf, de zogenaamde beheerkosten of management fees, is er ook sprake van administratieve kosten. Dit zijn custodian kosten, broker kosten, eventuele belastingen, bestuurs- en adviseurskosten, kosten voor het namens Bpf HiBiN stemmen op aandeelhoudersvergaderingen en kosten die gepaard gaan met bijvoorbeeld het afdekken van risico's en transactiekosten. Per 1 december 2015 heeft het fonds afscheid genomen van de fiduciair manager. In 2016 is er dan ook geen sprake meer van kosten voor fiduciair management.

Direct zichtbare kosten

Kosten die bijvoorbeeld gemaakt worden voor het uitvoeren van transacties, de zogenaamde brokerkosten, of kosten die gemaakt worden voor het bewaren van de beleggingen, het bewaarloon, zijn direct zichtbaar.

Niet direct zichtbare kosten

Transactiekosten zijn niet direct zichtbaar. De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze transactiekosten zijn veelal op basis van een schatting tot stand gekomen, omdat er bijvoorbeeld bij transacties in de categorie vastrentende waarden niet separaat kosten in rekening worden gebracht. Deze uiten zich in het verschil tussen de bied- en laatkoersen.

Daarnaast is het bij participatie in beleggingsfondsen niet altijd exact te bepalen welke transactiekosten er zijn gemaakt. Daarvoor is een schatting gemaakt van de 'turnover' (ofwel omzet) in de portefeuille en op basis van gemiddelde transactie kosten in de markt zijn vervolgens de transactiekosten bij benadering bepaald. De Pensioenfederatie heeft aanbevelingen gepubliceerd over uitvoeringskosten vermogensbeheer (waaronder transactiekosten). De aanbevelingen geven een gezamenlijke richting voor de sector, maar de rapportage van transactiekosten is nog niet gestandaardiseerd, waardoor deze kosten niet altijd goed vergelijkbaar zijn.

Overzicht kosten vermogensbeheer

De totale kosten van het vermogensbeheer bedragen € 2.568.696. In een percentage van het totale gemiddeld belegd vermogen bedragen de kosten 0,34% per jaar. De kosten worden in onderstaand overzicht weergegeven.

	2016		2015	
Beleggingskosten	Euro	%	Euro	%
Total Expense Ratio (beheerkosten, belastingen, administratie en custodykosten fondsen, overige kosten)	€ 1.545.889	0,19%	€ 1.638.026	0,22%
Kosten fiduciair management	-	-	€ 809.110	0,11%
Kosten oversight management, proxy voting, advies en bestuur	€ 432.899	0,05%	€ 1.073.065	0,14%
Kosten custodian	€ 205.828	0,03%	€ 252.206	0,03%
Transactiekosten	€ 581.466	0,07%	€ 630.964	0,09%
Totale beleggingskosten	€ 2.568.696	0,34%	€ 4.403.372	0,59%
Gemiddeld belegd vermogen	€ 802.579.975		€ 740.363.265	

Ontwikkeling beleggingskosten

In de afgelopen jaren heeft het bestuur veel aandacht besteed aan het beheersen van de beleggingskosten en is er door de commissie Balansmanagement- & Vermogensbeheer actief aan kostenverlaging gewerkt. De afgelopen drie jaren zijn de kosten, uitgedrukt als percentage van het gemiddeld belegd vermogen, gereduceerd van 0,65% naar 0,34%. Deze besparing is vooral bereikt door bedongen kortingen op de beheerkosten van een aantal beleggingsmandaten. Als gevolg van de reorganisatie van het vermogensbeheer, waarover u in hoofdstuk 5.2.5 meer kunt lezen, zijn de kosten in 2016 verder gedaald.

In absolute zin zijn de beleggingskosten over 2016 afgenomen met ongeveer € 2.000.000. Deze daling wordt als volgt verklaard:

- Eind 2015 is er afscheid genomen van de fiduciair beheerder en de oversight manager en worden deze werkzaamheden uitgevoerd door het bestuursbureau en de externe adviseur. Dit heeft een besparing opgeleverd van bijna € 1.000.000.
- Medio maart 2016 heeft er een transitie van de aandelenportefeuille plaatsgevonden. Van actief beheerde mandandaten is overgegaan naar passief beheerde mandaten, waarbij het valutarisico binnen de beleggingsfondsen wordt afgedekt. Dit heeft tot een besparing geleid van circa € 240.000.
- De nieuwe inrichting van de aandelenportefeuille heeft tot een verlaging van de custodiankosten geleid van circa € 50.000.

- Met een tweetal vastrentende waarden managers is onderhandeld over de beheervergoeding. Dit heeft geleid tot een verlaging van de beheervergoeding met een besparing van circa € 50.000.
- Een wijziging van het rebalancing beleid heeft geleid tot lagere transactiekosten, ondanks de kosten die gemaakt zijn voor de transitie van de aandelenportefeuille. Deze kosten bedragen circa € 280.000 en zijn eenmalig.

Een groot deel van de beleggingskosten is uitgedrukt in een percentage van het belegd vermogen. Het gemiddeld belegd vermogen is in 2016 toegenomen met circa € 60.000.000, waardoor ook de beleggingskosten luidend in een percentage van het vermogen uitgedrukt in euro zijn afgenomen.

Aansluiting met jaarrekening

De toelichting op de vermogensbeheerkosten in het bestuursverslag wijkt op onderdelen af van de kosten gepresenteerd in de jaarrekening. De toelichting in het bestuursverslag gaat uit van de 'Aanbevelingen Uitvoeringskosten' van de Pensioenfederatie, de kosten die worden verrekend binnen de beleggingsfondsen en de transactiekosten. In de jaarrekening zijn de kosten verantwoord overeenkomstig de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving.

3. Karakteristieken en pensioenregeling

3.1 Karakteristieken van het fonds

Profiel

Bpf HiBiN (het fonds) is opgericht op 30 juni 1958. De op balansdatum geldende statuten dateren van 15 januari 2016. Het fonds is een bedrijfstakpensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

Doelstelling

Bpf HiBiN is een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds voor de sector Handel in Bouwmaterialen. Het doel van het fonds staat omschreven in de statuten. Samengevat heeft het fonds ten doel, overeenkomstig de bepalingen van de statuten en van het (de) pensioenreglement(en) van het fonds, werknemers en gewezen werknemers, en hun nagelaten betrekkingen te beschermen tegen geldelijke gevolgen van ouderdom, overlijden en arbeidsongeschiktheid. Het bestuur heeft als taak het fonds zodanig te besturen dat deze doelstelling wordt gerealiseerd.

Missie

Het fonds draagt zorg voor een aanvullend pensioen dat is gebaseerd op de wensen van werkgevers en werknemers, ex-werknemers en gepensioneerden in de betreffende sector. De uitvoering van deze pensioenregeling vindt op integere wijze plaats, is kostenefficiënt en in de communicatie begrijpelijk en transparant. Wet- en regelgeving zijn daarbij de kaders waarbinnen het fonds zich nauwgezet zal begeven. Bij alle besluiten zet het fonds het belang van de deelnemers voorop en houdt daarbij steeds rekening met de maatschappelijke gevolgen van deze besluitvorming.

Visie

Het fonds streeft daarbij naar een optimale verhouding tussen lage kosten en maximale opbrengsten en maakt daarbij altijd een goed uitlegbare afweging tussen zekerheid en waardeverste pensioenaanspraken. Bij haar beleid bewaakt het fonds proactief het behoud van voldoende schaalgrootte en draagvlak, dit om die optimale verhouding en goed uitlegbare afweging ook op termijn te kunnen blijven realiseren.

Beleid en verantwoording

Het fonds geeft uitvoering aan het pensioenreglement zoals overeengekomen in de met het Sociale Partners afgesloten uitvoeringsreglement, met inachtneming van de bepalingen vastgelegd in de Pensioenwet. Deze uitvoering bestaat uit het beleggen van het beschikbare vermogen, het verlenen van pensioenaanspraken aan (gewezen) deelnemers, het verstrekken van uitkeringen aan pensioengerechtigden en het informeren van belanghebbenden. In de statuten is vastgelegd dat het fonds de dekking van de pensioenaanspraken en rechten op pensioen in eigen beheer zal houden.

In het uitvoeringsreglement zijn afspraken gemaakt tussen het fonds en Sociale Partners over de uitvoering van het pensioenreglement. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de uitvoering en houdt als 'goed huisvader' de regie over de werkzaamheden van het fonds.

In de Actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn) zijn de opzet van het fonds, het risicomanagement en de wijze van uitvoering van de pensioenregeling vastgelegd. Het pensioenreglement is beschikbaar op de site van het fonds: www.bpfhibin.nl.

Het is uitgangspunt bij het handelen van ieder individueel bestuurslid en het bestuur als geheel, dat wordt gehandeld in het belang van alle belanghebbenden van het fonds, rekeninghoudend met de korte- en langetermijneffecten van de genomen maatregelen. Het bestuur streeft te allen tijde naar zorgvuldige en integere besluitvorming.

Sociale partners

De navolgende partijen zijn de sociale partners die verbonden zijn aan het fonds:

- werkgeversvereniging Koninklijke Hibin;
- vakvereniging CNV Vakmensen;
- vakvereniging FNV;
- vakvereniging De Unie.

Behalve in het geval van vakvereniging De Unie, zijn deze partijen vertegenwoordigd in het bestuur van het fonds.

3.2 Kenmerken pensioenregeling en uitvoering

Wijzigingen pensioenregeling in 2015

Als gevolg van fiscale regels is met ingang van 1 januari 2015 de pensioenrichtleeftijd verhoogd van 65 jaar naar 67 jaar. Alle tot 1 januari 2015 opgebouwde pensioenaanspraken op ouderdomspensioen zijn omgezet naar ouderdomspensioen met pensioenrichtleeftijd 67 jaar.

Door de hogere pensioenrichtleeftijd zijn de bedragen van de pensioenaanspraken herrekend en daardoor hoger. Deze omzetting is gedaan op basis van collectieve actuariële gelijkwaardigheid. Deze omzetting geldt ook voor het tot 2015 opgebouwde prepensioen en excedentpensioen. Pensioenrechten die al vóór 1 januari 2015 waren ingegaan zijn bij de omzetting ongewijzigd gebleven.

Deelnemers en gewezen deelnemers kunnen ervoor kiezen hun pensioen eerder te laten ingaan; de aanspraken worden dan actuariel herrekend. Onder voorwaarden kunnen deelnemers de pensioeningang ook uitstellen tot uiterlijk de leeftijd van 70 jaar.

Pensioenregeling

De hoofdkenmerken van de pensioenregeling per 1 januari 2015 zijn als volgt:

Pensioensysteem

De pensioenregeling is een verplichte pensioenregeling voor alle werknemers van 21 jaar en ouder. De jaarlijkse pensioenopbouw vindt plaats op basis van de pensioengrondslag in het betreffende jaar (middelloonregeling). Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling zich als een *uitkeringsovereenkomst*.

Hoogte pensioenpremie

Het wijzigen van de pensioenregeling in 2015 heeft niet geleid tot een aanpassing van de pensioenpremie. De pensioenpremie is 22,2% van de pensioengrondslag.

Pensioenrichtleeftijd

De eerste dag van de maand volgend op het bereiken van de 67-jarige leeftijd, de pensioenrichtleeftijd is de leeftijd waarmee het fonds rekent. Keuzemogelijkheden ten aanzien van vervroeging en uitstel van de pensioenrichtleeftijd zijn onderdeel van het reglement.

Pensioengevend salaris

Vaste jaarsalaris vermeerderd met vakantietoelage en vaste toeslagen van structurele aard (voor zover schriftelijk overeengekomen). Het pensioengevend salaris is gemaximeerd (€ 42.774 in 2016).

Pensioengrondslag

Pensioengevend salaris minus de franchise (€ 12.279 in 2016). Hierover vindt de opbouw van pensioenaanspraken plaats (gecorrigeerd voor het geldende deeltijdpercentage).

Opbouwpercentage

De opbouw voor het ouderdomspensioen bedraagt per jaar 2% van de pensioengrondslag. Dit is als volgt vorm gegeven: in het betreffende jaar wordt een ouderdomspensioen opgebouwd van 1,625% van de pensioengrondslag en een partnerpensioen in geval van overlijden van de deelnemer na de pensioenrichtleeftijd van 1,138% (zijnde 70% van het ouderdomspensioen) van de pensioengrondslag. Het partnerpensioen wordt direct omgezet in extra ouderdomspensioen ter grootte van 0,375% van de pensioengrondslag. Na omzetting van het partnerpensioen bedraagt het jaarlijkse ouderdomspensioen 2% van de pensioengrondslag.

Levenslang partnerpensioen

Voor deelnemers met een echtgenoot of partner is een partnerpensioen verzekerd ter grootte van 60% van het ouderdomspensioen. Vanaf 1 juli 2001 is het partnerpensioen alleen op risicobasis verzekerd.

Wezenpensioen

Voor deelnemers met kinderen is een wezenpensioen meeverzekerd ten bedrage van 14% van het ouderdomspensioen voor elk kind.

Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

De pensioenopbouw wordt voor arbeidsongeschikte deelnemers voortgezet onder vrijstelling van premiebetaling.

Toeslagverlening

De pensioenregeling van Bpf HiBiN kent een voorwaardelijke toeslagverlening (indexatie) van de opgebouwde pensioenaanspraken. Bpf HiBiN streeft er daarbij naar de opgebouwde pensioenaanspraken zoveel mogelijk waardevast te houden. Deze toeslagverlening is voorwaardelijk, er is geen recht op toekomstige toeslag. Bpf HiBiN betaalt de toekomstige toeslagverlening uit beleggingsrendementen en er wordt geen voorziening voor gevormd.

De laatste jaren heeft Bpf HiBiN door de financiële situatie geen toeslag verleend. In hoofdstuk 5.2.1 wordt de toeslagverlening meer diepgaand besproken.

Anw-hiaatregeling

De vrijwillige Anw-hiaatregeling zorgt voor een aanvulling op de Anw-uitkering van de overheid. Deze regeling is in een afzonderlijk reglement opgenomen.

3.3 Pensioen binnen de sector Handel in Bouwmaterialen

Inleiding

De verplichtstelling geldt voor de aangesloten ondernemingen en haar werknemers. Hiertoe wordt voor de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden ultimo 2016 ongeveer € 820 miljoen belegd.

Verplichtstelling voor bedrijven in de sector

Bpf HiBiN is het verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfonds voor de sector Handel in Bouwmaterialen. Het zijn Sociale Partners (cao-partijen) die een verzoek tot verplichtstelling, een wijziging of intrekking van de verplichtstelling doen. De verplichtstelling is vastgelegd in een verplichtstellingsbesluit. De werkgevers die onder de reikwijdte van de verplichtstelling vallen moeten zich aan sluiten bij Bpf HiBiN.

In een beperkt aantal gevallen is het voor een werkgever mogelijk vrijstelling te krijgen van de verplichtstelling. Bpf HiBiN heeft beleid ontwikkeld ten aanzien van het verlenen van vrijstellingen. Dit beleid is gepubliceerd op de website www.verplichtstellingbpfhibin.nl. Bpf HiBiN dient voor vrijgestelde ondernemingen minstens eenmaal in de vijf jaar te controleren of de betreffende onderneming nog voldoet aan de eisen van de verleende vrijstelling.

Uitvoeringsreglement

De rechten en verplichtingen tussen de bij Bpf HiBiN aangesloten werkgevers zijn vastgelegd in het uitvoeringsreglement. Het uitvoeringsreglement vermeldt onder andere de afspraken over de financiering en de uitvoering van de pensioenregeling.

Oprachtverstrekking en opdrachtaanvaarding

Artikel 102a van de Pensioenwet draagt het bestuur van het fonds op te zorgen voor de formele opdrachtaanvaarding van de door Sociale Partners aan het fonds opgedragen pensioenregeling.

Het bestuur toetst bij de opdrachtaanvaarding voor het fonds als geheel en voor de relevante beleidsgebieden de (financiële) uitvoerbaarheid van de pensioenregeling aan de doelstellingen en uitgangspunten van het fonds. Het bestuur en Sociale Partners hebben de doelstellingen en uitgangspunten opgenomen in een verklaring opdrachtverstrekking en opdrachtaanvaarding. In 2015 heeft hier overleg tussen bestuur en Sociale Partners over plaatsgehad en is geconcludeerd dat de regeling bij de gegeven financiering uitvoerbaar is. Deze verklaring is begin 2016 ondertekend door Sociale Partners en bestuur.

4. Organisatie

4.1 Inleiding

Op 1 juli 2014 is de Wet versterking bestuur pensioenfondsen in werking getreden. Deze wet schrijft een aantal bestuursmodellen voor. Deze modellen zijn erop gericht om de evenwichtige belangenbehartiging in de besturing van een pensioenfonds te versterken en de rolverdeling tussen de verschillende organen in de structuur van het pensioenfonds te optimaliseren.

Meer informatie over de organen van het fonds vindt u in de volgende paragrafen.

4.2 Bestuur van het fonds

Het bestuur van het fonds hanteert het paritaire bestuursmodel met maximaal twee onafhankelijke leden. In het paritaire model worden de bestuursleden voorgedragen door de werkgevers- en werknemersorganisaties. Het bestuur bestaat uit:

- drie leden namens de werkgevers (op voordracht van de werkgeversvereniging Koninklijke Vereniging van Handelaren in Bouwmaterialen in Nederland);
- twee leden namens de werknemers (waarvan één op voordracht van FNV en één op voordracht van CNV Vakmensen);
- één lid namens de pensioengerechtigden (op voordracht van de geleding van pensioengerechtigden in het verantwoordingsorgaan) en
- minimaal één en maximaal twee onafhankelijke leden die geen directe vertegenwoordiger is of zijn van de belanghebbenden van het fonds (voor te dragen door de leden van het bestuur zelf).

Het bestuur benoemt haar leden, na goedkeuring door de raad van toezicht. Een benoeming is pas definitief nadat De Nederlandsche Bank (DNB) als toezichthouder schriftelijk met de voorgenomen benoeming heeft ingestemd. Het bestuur kiest uit zijn midden een voorzitter en vice-voorzitter.

Aan de werving en selectie van kandidaat- bestuursleden ligt een functieprofiel ten grondslag. Het bestuur, maar ook DNB en de raad van toezicht van het fonds toetsen of een kandidaat voldoet aan dit profiel.

Een bestuurslid wordt benoemd voor een termijn van vier jaar. De maximale zittingstermijn bedraagt twaalf jaar. Een bestuurslid kan overeenkomstig het bepaalde in de wet en/of de statuten van het fonds worden geschorst of ontslagen.

Met de inwerkingtreding van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen kent Bpf HiBiN drie organen. Naast het bestuur is ook een verantwoordingsorgaan en een raad van toezicht aanwezig.

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het fonds en is per 31 december 2016 als volgt samengesteld:

Naam	Vertegenwoordigd lid	Leeftijd	Datum toetreding	Actuele termijn	Einde termijn
De heer G. Alferink	Werkgeversbestuurslid (voorzitter)	47	6 juli 2015	1 ^e	5 juli 2019
De heer F.J.M. de Beer	Werknemersbestuurslid (namens FNV)	64	14 augustus 2014	1 ^e	13 augustus 2018
Vacature	Werkgeversbestuurslid	-	1 juli 2015	1 ^e	30 juni 2019
De heer C. Lonsain	Werknemersbestuurslid (namens CNV Vakmensen)	59	1 februari 2011	2 ^e	30 juni 2018
De heer H.J.J. Schoon	Werkgeversbestuurslid	60	17 december 2015	1 ^e	16 december 2019
De heer M.J.J. Vaes	Bestuurslid namens pensioengerechtigden	71	24 juni 2014	1 ^e	23 juni 2018
De heer M.P. Vijver	Onafhankelijk bestuurslid	48	5 augustus 2014	1 ^e	4 augustus 2018

In 2016 heeft een wijziging plaatsgevonden in de samenstelling van het bestuur.

Mutaties en herbenoemingen bestuur in 2016

De heer G.P.T. van Heiningen, werkgeversbestuurslid is per 1 oktober 2016 afgetreden. Door het aftreden is een vacature voor een werkgeversbestuurslid ontstaan.

4.3 Bestuurscommissies

Mede naar aanleiding van de bestuurlijke zelfevaluatie in het jaar 2015, is de commissiestructuur in de loop van 2016 gewijzigd. In de nieuwe structuur wordt gewerkt met drie commissies, te weten:

- Communicatie, Contracten, Pensioenzaken Commissie (CCPC);
- Audit, Risk en Governance Commissie (ARGC); en
- Balansmanagement- en Vermogensbeheer Commissie (BVC).

Binnen de commissies worden de werkzaamheden verdeeld naar dossiers. Met de nieuwe commissiestructuur wordt beoogd om bepaalde dossiers op een meer structurele basis aandacht binnen de commissies te geven.

Alle commissies zijn adviescommissies. Het voltallige bestuur is het enige orgaan dat (bestuurs-)besluiten kan en mag nemen. De bestuurscommissies bezitten geen mandaat om zelfstandig besluiten te nemen, met uitzondering van de CCPC voor besluiten inzake de verplichtstelling. Dit mandaat is gepubliceerd in de Staatscourant.

Hieronder een overzicht van de verschillende commissies, met de samenstelling op 31 december 2016 en de primaire doelstelling. Alle commissies worden ondersteund door medewerkers van het bestuursbureau.

Communicatie, Contracten, Pensioenzaken Commissie (CCPC)

De CCPC bereidt het communicatiebeleid voor en de uitwerking daarvan. Daarnaast heeft deze commissie aandacht voor de pensioenaangelegenheden met name de voorbereiding van strategische onderwerpen, gerelateerd aan wijzigingen in de pensioenregeling. Ook het dossier verplichtstelling behoort tot deze commissie.

De CCPC bestaat uit de leden Lonsain (voorzitter), De Beer en Vaes.

Audit, Risk en Governance Commissie (ARGC)

De ARGC is belast met het risicomanagement van het fonds. Deze bestuurscommissie bereidt aanpassingen in de structuur en de invulling van risicomanagement voor en zorgt voor de periodieke toetsing (of beoordeling) van de effectiviteit van risicobeheersingmaatregelen en de rapportage aan het bestuur. Tevens beoordeelt deze commissie de structuur en organisatie van besturing van, medezeggenschap bij en toezicht op het fonds. De ARGC bestaat uit de leden De Beer (voorzitter) en Alferink.

Balansmanagement en Vermogensbeheer Commissie (BVC)

De BVC heeft een voorbereidende en adviserende rol inzake met name het strategisch beleggingsbeleid richting het bestuur. Daarnaast is de commissie verantwoordelijk voor de nadere invulling en uitvoering van het strategisch beleggingsbeleid.

Deze commissie bestaat uit de leden Vijver (voorzitter) en Schoon. Er zijn adviseurs verbonden aan deze commissie:

- Mevrouw N. Houwaart (operationeel adviseur van het bestuursbureau, werkzaam bij Montae);
- De heer M. Euverman (strategisch adviseur van de BVC, werkzaam bij Sprenkels & Verschuren).

4.4 Verantwoordingsorgaan

Bpf HiBiN heeft een verantwoordingsorgaan als bedoeld in artikel 115 van de Pensioenwet. De leden van het verantwoordingsorgaan zijn (gewezen) deelnemer, pensioengerechtigde of vertegenwoordiger van een aangesloten onderneming.

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid. De raad van toezicht legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over de uitvoering van haar taken en de uitoefening van haar bevoegdheden.

Het verantwoordingsorgaan voorziet het bestuur van gevraagd en ongevraagd advies. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit zes leden:

- twee leden hebben zitting namens de deelnemers;
- twee leden namens pensioengerechtigden;
- één lid namens werkgevers;
- één lid namens gewezen deelnemers.

De benoeming van de vertegenwoordigers namens de pensioengerechtigden voor het verantwoordingsorgaan vindt plaats door verkiezingen. Vertegenwoordigers van de deelnemers en gewezen deelnemers worden benoemd door de werknemersverenigingen. De taken en bevoegdheden en wijze van benoeming zijn vastgelegd in de statuten en in het reglement voor het verantwoordingsorgaan. Een zittingstermijn van leden van het verantwoordingsorgaan is vier jaar. De maximale zittingstermijn bedraagt twaalf jaar.

Het verantwoordingsorgaan is per 31 december 2016 als volgt samengesteld:

Naam	Vertegenwoordigd lid	Leeftijd	Datum toetreding	Actuele termijn	Einde termijn
De heer R.F.M. van Scheijndel	Namens pensioen-gerechtigden(voorzitter)	70	1 juli 2014	1 ^e	30 juni 2018
Mevrouw M.A.L. van Heesbeen	Namens werkgevers	51	1 juli 2014	1 ^e	30 juni 2018
De heer J. Krijt	Namens pensioengerechtigden	64	1 juli 2014	1 ^e	30 juni 2018
De heer H.K. Vink	Namens gewezen deelnemers	31	1 juli 2014	1 ^e	30 juni 2018
De heer H.G.M. Zaan	Namens werknemers	52	1 juli 2014	1 ^e	30 juni 2018
Vacature	Namens werknemers	n.v.t.	n.v.t.		n.v.t.

4.5 Intern toezicht

Het intern toezicht wordt uitgeoefend door de raad van toezicht. De raad van toezicht houdt toezicht op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het fonds. De raad van toezicht is onder meer belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De raad van toezicht staat het bestuur met gevraagd en ongevraagd advies ter zijde. Bepaalde besluiten van het bestuur zijn aan haar goedkeuring onderworpen, waaronder het vaststellen van het bestuursverslag en de jaarrekening. De raad van toezicht legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan en in het jaarverslag. Het verslag van de raad van toezicht vindt u in hoofdstuk 12.

De instelling, samenstelling en taken en bevoegdheden van de raad van toezicht zijn vastgelegd in statuten van het fonds. Daarnaast is een reglement van de raad van toezicht opgesteld. De statuten vindt u terug op de website www.bpfhibin.nl.

Het bestuur benoemt de leden van de raad van toezicht op voordracht door het verantwoordingsorgaan. Een benoeming is pas definitief nadat DNB schriftelijk met de voorgenomen benoeming heeft ingestemd. De zittingstermijn van leden van de raad van toezicht is vier jaar. Zij kunnen eenmaal worden herbenoemd. Een lid van de raad van toezicht kan overeenkomstig het bepaalde in de wet en/of de statuten van het fonds worden geschorst of ontslagen.

De raad van toezicht bestaat uit drie onafhankelijke en deskundige personen, en is over het verslagjaar 2016 als volgt samengesteld.

Naam	Leeftijd	Datum toetreding	Actuele termijn	Einde termijn
De heer P.J.M. Akkermans (voorzitter)	61	1 juli 2014	1 ^e	30 juni 2018
De heer A.M.J. de Bekker	70	1 juli 2014	1 ^e	30 juni 2018
De heer A.A. van Hienen	68	1 juli 2014	1 ^e	30 juni 2018

4.6 Bestuursbureau

Bpf HiBiN heeft een bestuursbureau. Het bestuursbureau ondersteunt het bestuur primair bij het uitvoeren van haar bestuurstaken. Daarnaast geeft het bestuursbureau ondersteuning bij het invullen van de regiefunctie (geschiktheid, processen, rapportages) om als bestuur voldoende 'countervailing power' jegens de uitvoeringsorganisatie, vermogensbeheerders, adviseurs en overige derden te creëren.

Uitbreiding werkzaamheden

Vanwege de overgang naar zelfadministratie zijn de taken van het bestuursbureau uitgebreid met het onderdeel pensioenadministratie en financiële administratie. Dit betekent dat de werkzaamheden behorende bij de werkgeversadministratie en deelnemersadministratie van het fonds vanaf 1 januari 2017 door het bestuursbureau worden gedaan. Dit heeft er toe geleid dat vanaf het vierde kwartaal 2016 de bemensing van het bestuursbureau is uitgebreid.

Nieuwe directeur

Het bestuursbureau wordt aangestuurd door een directeur. Medio maart 2016 is door het bestuur de heer drs. R.J.M. Hendrickx MFP CPE als nieuwe directeur bestuursbureau aangesteld. Zijn taken en bevoegdheden zijn vastgelegd in een directiereglement. De directeur is niet medebeleidsbepalend als bedoeld in de Pensioenwet. Hiervoor is gekozen vanwege de nieuwe bestuurlijke commissiestructuur waarbij beleidsvoorbereiding en -sturing meer binnen de commissies wordt ingebed.

Samenstelling bestuursbureau

Het bestuursbureau is vanwege de overgang naar zelfadministratie per 1 oktober uitgebreid en bestaat eind 2016 uit elf medewerkers (8,4 voltijdmedewerkers). De samenstelling op 31 december 2016 is als volgt:

Naam	Functie
De heer R. Hendrickx	Directeur
Mevrouw V. Roelandt	Beleidsmedewerker/teamleider pensioenadministratie
De heer J. Nijland	Beleidsmedewerker
De heer J. van Scheindelen	Beleidsmedewerker
Mevrouw J. Kroeze	Pensioenadministrateur
Mevrouw T. Kurasu	Pensioenadministrateur
De heer G.J. Krol	Pensioenadministrateur
Mevrouw M. van de Made	Controller
Mevrouw A. van Zanten	Notulist
Mevrouw I. Boereboom	Office management
Mevrouw S. Cornelisse	Jurist

4.7 Klachten- en Geschillencommissie

Belanghebbenden kunnen zich tot het bestuur wenden indien er een geschil is gerezen over de inhoud van de pensioenregeling of er een klacht is over de uitvoering van de pensioenregeling. Dit is geregeld in de klachten- en geschillenregeling. Het bestuur heeft een Klachten- en Geschillencommissie ingesteld. Omdat het bestuur eindverantwoordelijk is voor de uitvoering van de regeling, brengt de Klachten- en Geschillencommissie een niet-bindend advies uit.

4.8 Uitbesteding

Bpf HiBiN heeft ervoor gekozen bepaalde werkzaamheden niet zelf uit te voeren maar uit te besteden aan andere partijen. Uitgangspunt hierbij is dat het bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet, verantwoordelijk blijft voor de juiste uitvoering van de uitbestede werkzaamheden en de risico's die hieraan verbonden zijn adequaat beheerst. Het fonds heeft een uitbestedingsbeleid vastgesteld, dat medio 2015 is geactualiseerd.

Het fonds heeft uitbestedingsovereenkomsten en/of Service Level Agreements (SLA's) gesloten met de partijen waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed. In die overeenkomsten is niet alleen vastgelegd welke werkzaamheden zijn uitbesteed, maar zijn ook afspraken gemaakt over de kwaliteit van de dienstverlening en eventuele beëindigingsvoorwaarden. Jaarlijks ontvangt het fonds zogeheten ISAE (International Standard for Assurance Engagements) of soortgelijke verklaringen over (de kwaliteit van) werkzaamheden welke zijn uitbesteed door het fonds aan derde serviceorganisaties. Met de ISAE 3402-verklaring toont de serviceorganisatie aan in hoeverre zij voldoet aan de kwaliteitseisen van het fonds. Deze informatie is van belang voor het fonds om vast te stellen in hoeverre zij in control is over de uitbestede activiteiten. Deze verklaringen worden geanalyseerd door het bestuursbureau en worden besproken in de commissies Balansmanagement en Vermogensbeheer respectievelijk Audit, Risk en Governance. Hierover wordt gerapporteerd aan het bestuur.

Alle uitbestedingspartijen worden periodiek conform het uitbestedingsbeleid geëvalueerd. Indien de uitkomsten hiertoe aanleiding geven, kan het bestuur besluiten na een zorgvuldig selectietraject een andere uitbestedingspartij aan te stellen.

Hieronder volgt een overzicht van de uitbestede werkzaamheden.

Deelnemers- en werkgevers administratie (pensioenadministratie)

Syntrus Achmea Pensioenbeheer (SAP) heeft tot en met 31 december 2016 de deelnemers- en werkgeversadministratie verzorgd. Hierover leest u meer in hoofdstuk 5.2.1.

Financiële administratie

Accountantskantoor Full Management Support voerde tot en met 31 december 2016 samen met het bestuursbureau de financiële administratie van het fonds. De jaarrekening 2016 is opgesteld door SAP.

Vermogensbeheer

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan een aantal vermogensbeheerders, te weten:

- Lombard Odier;
- Syntrus Achmea Real Estate & Finance;
- Standard Life;
- Ashmore;
- Pictet;
- Northern Trust Asset Management;
- BlueBay.

Met de vermogensbeheerders zijn vermogensbeheerovereenkomsten afgesloten, welke maandelijks opzegbaar zijn.

Oversight management

Het oversight management ofwel onafhankelijke monitoring, advisering en rapportage over de beleggingsportefeuille was tot 1 april 2016 ondergebracht bij Northern Trust Investments. Het bestuur heeft in 2015 besloten om geen gebruik meer te maken van oversight management en het contract met Northern Trust Investments te beëindigen.

Custodian

Het fonds heeft Northern Trust Global Services aangesteld als custodian. De afspraken zijn vastgelegd in een master custody agreement, ofwel bewaarovereenkomst, welke maandelijks opzegbaar is.

Herverzekeringscontract

Het overlijdensrisico van de Anw-hiaat regeling is herverzekerd bij Aegon. De overeenkomst heeft een looptijd tot 31 december 2017. Per 1 januari 2016 zijn de niet-gefinancierde nabestaanden- en het arbeidsongeschiktheidsrisico uit hoofde van de basispensioenregeling herverzekerd bij ZwitserLeven.

Compliance officer

Het bestuur heeft de heer T. Otten van KPMG Risk & Integrity Services B.V. aangesteld als compliance officer van het fonds. De belangrijkste taak van de compliance officer is het toezien op het naleven van de gedragscode.

Externe adviseurs

Het bestuur laat zich, naast het bestuursbureau, bijstaan door externe adviseurs:

- adviserend actuaaris: Aon Hewitt;
- balansmanagement- en vermogensbeheer: Sprenkels & Verschuren, Montae;
- ondersteuning risicomangement: Montae;
- juridisch advies: De Clercq Advocaten & Notarissen;
- audit en transitie: Sprenkels & Verschuren;
- communicatie: Catapult creatieve communicatie B.V.

De afspraken met adviseurs zijn vastgelegd in overeenkomsten.

Tenminste eenmaal per jaar vindt een evaluatiegesprek met de adviseurs plaats. Indien de uitkomsten hiertoe aanleiding geven, kan het bestuur besluiten een andere adviseur aan te stellen.

4.9 Externe controle

Accountant

Het bestuur heeft Baker Tilly Berk als extern accountantsbureau aangesteld. De accountant controleert jaarlijks het jaarverslag/jaarrekening en de staten voor DNB en doet verslag van zijn werkzaamheden in de vorm van een controleverklaring en een verslag aan het bestuur. Jaarlijks voert de externe accountant een controle uit op de jaarrekening en de daaraan ten grondslag liggende administratieve processen (in relatie tot de materialiteit voor de jaarrekening). De opdracht aan de accountant wordt jaarlijks vastgelegd in een schriftelijke opdrachtbevestiging.

Certificerend actuaaris

Het bestuur heeft Triple A Risk Finance Certification B.V. aangesteld als externe certificerend actuaaris. De certificerend actuaaris beoordeelt de financiële positie van het pensioenfonds volgens de eisen van DNB. De certificerend actuaaris rapporteert eenmaal per jaar aan het pensioenfondsbestuur door middel van een actuariel rapport en een actuariële verklaring. De werkzaamheden die worden uitgevoerd door de certificerend actuaaris zijn vastgelegd in een schriftelijke opdrachtbevestiging.

5. Verslag over het boekjaar

5.1 Inleiding

Het bestuur brengt verslag uit over het jaar 2016. In dit verslag wordt informatie gegeven over de ontwikkelingen van het fonds over het boekjaar en de financiële stand van zaken per 31 december 2016 en inzicht gegeven in de voornaamste risico's en onzekerheden. Met het uitbrengen van dit jaarverslag legt het bestuur verantwoording af over het gevoerde beleid in het verstreken boekjaar.

De jaarrekening is door het bestuur in overeenstemming met de van toepassing zijnde verslaggevingsregels. De jaarrekening is door Baker Tilly Berk gecontroleerd. De controleverklaring is in dit verslag opgenomen.

5.2 Hoofdpijnen bestuursonderwerpen

Het jaar 2016 kenmerkt zich door de speciale bestuurlijke aandacht voor het zoeken naar een nieuwe uitvoerder van de pensioenadministratie. Daarnaast vraagt een aantal issues extra bestuurlijke aandacht op het terrein van de verplichtstelling, de actualisatie herstelplan 2016, haalbaarheidstoets en de kostendekkende premie. Deze onderwerpen worden hierna toegelicht.

5.2.1 Nieuwe pensioenuitvoerder, overgang naar zelfadministratie

Het fonds kende een lange uitbestedingshistorie met (de rechtsvoorgangers van) Syntrus Achmea Pensioenbeheer (hierna: SAP). In 2014 en 2015 heeft het bestuur onderhandelingen gevoerd met SAP over een nieuw contract. Een belangrijk onderdeel van deze onderhandelingen was de achterblijvende kwaliteit van de dienstverlening door SAP gedurende een (te) lange periode en de onvoldoende resultaten op toegezegde verbetertrajecten.

Ondanks vele inspanningen om tot een nieuw contract te komen, waren de vorderingen in de contractonderhandelingen begin 2016 onvoldoende om tot overeenstemming te kunnen komen. Het bestuur heeft om deze reden de onderhandelingen met SAP op 29 februari 2016 opgeschort. Vóór 1 juli 2016 zou een kwaliteitsslag door SAP aantoonbaar moeten zijn om de onderhandelingen over een nieuw contract weer te kunnen opstarten.

Alternatieven pensioenuitvoerder

Tegelijkertijd met het opschorten van de onderhandelingen met SAP besloot het bestuur concrete alternatieven voor SAP te onderzoeken. Onder begeleiding van een externe consultant is gesproken met een aantal pensioenuitvoerders voor het overnemen van de pensioenadministratie.

Het bestuur wenste echter een ruime keuze uit alternatieven. In combinatie met het al aanwezig zijn van een bestuursbureau dat al een deel van de administratie van SAP had overgenomen (verplichtstelling en handhaving), was dit aanleiding om ook de mogelijkheid van zelfadministratie te gaan onderzoeken.

Om de haalbaarheid van de variant zelfadministratie te beoordelen, is gesproken met bedrijfstakpensioenfondsen die al jaren zelfadministrerend zijn. Tijdens deze gesprekken werd duidelijk dat zelfadministratie serieus overwogen kon worden vanwege de voordelen in de kwaliteit van de dienstverlening, de controle vanuit het bestuur en het kostenaspect.

Belangrijk voor het bestuur was het antwoord op de vraag of een overgang naar een andere pensioenuitvoerder per 1 januari 2017 mogelijk/haalbaar zou zijn, ervan uitgaande dat het bestuur vóór 1 juli 2016 een partij zou selecteren. Zowel in de variant van een nieuwe pensioenuitvoerder als zelfadministratie werd dit bevestigd, mits de transitie gefaseerd zou gaan verlopen.

Trechteren van alternatieven

In de maand mei werd voor het bestuur duidelijk dat er nog altijd geen verbetering van de kwaliteit van dienstverlening door SAP merkbaar was. Het bestuur besloot hierop om voor wat betreft uitbesteding één partij te selecteren als voorkeurspartij. Het bestuursbureau kreeg de opdracht om (de risico's van) zelfadministratie verder te onderzoeken.

Risicoanalyse

Conform de DNB guidance 'uitbesteding door pensioenfondsen' voert elk pensioenfonds op basis van haar strategie periodiek een risicoanalyse uit. Ook voor de keuze van een nieuwe pensioenuitvoerder respectievelijk voor zelfadministratie is door het bestuur een dergelijke risicoanalyse uitgevoerd.

Zo zijn bij de variant zelfadministratie uitgebreid de risico's besproken (en het beperken daarvan) van onder andere de keuze van de leverancier van het softwarepakket, de IT-beveiliging van gegevens, het tijdig kunnen verstrekken van de pensioenuitkeringen in de maand januari 2017, de continuïteit (beheerste en integere bedrijfsvoering) en de (tijdige) uitbreiding van de personele bezetting van het bestuursbureau.

Het grootste risico werd door het bestuur overigens niet zozeer gezien in de keuze voor de nieuwe uitvoerder, maar in de transitie van SAP naar de nieuwe uitvoerder. Het bestuur was uiteindelijk van mening dat er voldoende waarborgen waren om een transitie per 1 januari 2017 in gang te zetten. Zie hierover ook hoofdstuk 5.2.2.

Voorgenomen bestuursbesluit 15 juni 2016

Voor de besluitvorming is een lijst opgesteld met selectiecriteria voor beide alternatieven. De bestuursleden hebben scores toegekend aan de alternatieven. Op grond van de uitkomsten en de toelichting daarop, is bij meerderheid van stemmen op 15 juni 2016 een voorgenomen besluit genomen om vanaf 1 januari 2017 over te gaan op zelfadministratie.

Definitief bestuursbesluit 27 juni 2016

In de bestuursvergadering van 27 juni 2016 is het voorgenomen bestuursbesluit bekrachtigd.

Stuurgroep en opdracht aan directeur bestuursbureau

Het bestuur heeft voor het traject zelfadministratie een stuurgroep gevormd, bestaande uit de bestuursleden F. de Beer (ARGC) en T. Vaes (CCPC) samen met de directeur van het bestuursbureau R. Hendrickx. De directeur heeft daarbij een mandaat gekregen om op basis van de gestelde begroting het bestuursbureau in te richten voor de zelfadministratie.

5.2.2 Beëindigingsovereenkomst met SAP

Naast de keuze voor een nieuwe pensioenuitvoerder heeft namens het bestuur een onderhandelingscommissie, ondersteund door een juridisch adviseur, diverse overleggen gevoerd met SAP over de beëindigingsovereenkomst.

Na een onderhandelingstraject van enkele maanden hebben partijen begin november 2016 overeenstemming bereikt over het beëindigen van de rechtsverhouding per 1 januari 2017. In de beëindigingsovereenkomst is vastgelegd dat door SAP overdrachts- en beëindigingswerkzaamheden worden uitgevoerd.

Tevens heeft het het fonds bedongen dat SAP de administratie zou blijven uitvoeren tot het moment dat het bestuursbureau klaar is om de pensioenadministratie zelf te gaan voeren. Dit zogenaamde fall back scenario was nodig indien het bestuursbureau niet voor 1 januari 2017 klaar zou zijn. Overigens is door het fonds géén gebruik gemaakt van deze mogelijkheid.

5.2.3 Actualisatie herstelplan 2016

Per 1 januari 2015 was de beleidsdekkingsgraad 111,7% en lag daarmee onder het vereist eigen vermogen. Omdat sprake is van een reservetekort was het fonds verplicht uiterlijk op 1 juli 2015 een herstelplan in te dienen bij DNB.

Aangezien het fonds op 31 december 2015 een beleidsdekkingsgraad van 105,3% had, is voor 1 april 2016 de actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. Op basis van deze actualisatie heeft het fonds geen aanvullende maatregelen hoeven te nemen en is het fonds naar verwachting binnen de gekozen hersteltermijn uit herstel. Meer informatie over dit onderwerp kunt u vinden in hoofdstuk 5.4.

5.2.4 Jaarlijkse haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets is een stochastische toets die inzicht geeft in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. De economische scenario's zijn voorgeschreven. De haalbaarheidstoets heeft de continuïteitsanalyse en de consistentietoets vervangen. In de haalbaarheidstoets wordt een projectie van de financiële situatie van het fonds voor een lange periode (60 jaar) gemaakt voor een veelvoud aan door de toezichthouder voorgeschreven economische scenario's (stochastische analyse).

De haalbaarheidstoets heeft als doel inzicht te geven in de:

- gevolgen van de financiële opzet van het fonds;
- verwachtingen en risico's, met name ten aanzien van koopkrachtbehoud;
- consistentie en evenwichtigheid van het beleid;
- haalbaarheid en consistentie van het premiebeleid;
- herstelkracht van het fonds.

De belangrijkste uitkomst waarnaar gekeken wordt in de haalbaarheidstoets is het pensioenresultaat. Dit is een maatstaf voor koopkrachtbehoud. Als gevolg van het per 1 januari 2015 gewijzigde FTK, heeft het fonds in overleg met Sociale Partners, de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan de kwalitatieve risicohouding van het pensioenfonds vastgesteld.

In 2015 is de aanvangshaalbaarheidstoets (of wel de eerste haalbaarheidstoets) uitgevoerd en zijn grenzen vastgesteld waaraan in ieder geval moet worden voldaan. Het fonds dient jaarlijks vóór 1 juli een haalbaarheidstoets te laten uitvoeren en de resultaten ervan te evalueren. Met de jaarlijkse haalbaarheidstoets wordt beoordeeld in hoeverre het verwachte pensioenresultaat nog steeds aansluit bij de oorspronkelijk gewekte verwachtingen. Jaarlijks wordt vanuit de feitelijk financiële positie van het fonds getoetst of het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau in voldoende mate aansluit bij de door het fonds gekozen ondergrens en of het pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweersscenario niet teveel afwijkt van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau.

Het bestuur heeft vóór 1 juli 2016 de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd en besproken. De jaarlijkse haalbaarheidstoets heeft aangetoond dat het pensioenresultaat ten opzichte van 2015 daalt van 90% naar 82,2%. De scores blijven wel binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen.

	Ondergrens	Uitkomst	Score
Mediaan pensioenresultaat vanuit feitelijke situatie	80%	82,2%	√
Maximale relatieve afwijking ten opzichte van mediaan in geval van slecht weer scenario	35%	29,6%	√

5.2.5 Verplichtstelling

Op aanvraag van Sociale Partners kan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds verplichtstellen. Bpf HiBiN is een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds en heeft zodoende de wettelijke taak de verplichtgestelde pensioenregeling voor de groothandel in bouwmaterialen uit te voeren. In het verplichtstellingsbesluit wordt de sector of branche gedefinieerd waarvoor de verplichte pensioenregeling geldt en daarmee de reikwijdte van de werkingssfeer. De tekst van de verplichtstelling is opgesteld door de Sociale Partners. Het doel van het verplichtstellen van een pensioenregeling is het creëren van solidariteit en schaalvoordeel ten behoeve van een goed en betaalbaar pensioen voor alle werknemers binnen de sector/branche.

Het systeem van de verplichtstelling werkt alleen indien ondernemingen, waarvan de bedrijfsactiviteiten onder de reikwijdte van de verplichtstelling vallen, zich bij Bpf HiBiN melden zodat zij kunnen worden aangesloten. Ondernemers hebben dan ook de plicht te onderzoeken of zij zich bij Bpf HiBiN moeten aansluiten. Indien dit onduidelijk is, behoort de ondernemer eveneens Bpf HiBiN te benaderen, zodat het fonds hierover duidelijkheid kan scheppen. Aan de andere kant heeft Bpf HiBiN, in het belang van alle deelnemers, een inspanningsplicht om ten onrechte niet aangesloten werkgevers op te sporen. Dergelijke werkgevers worden alsnog aangesloten en dienen met terugwerkende kracht premie te betalen. Bpf HiBiN dient deze premies te innen en desnoods de invordering daarvan met een bij wet bepaald dwangbevel af te dwingen. Op deze wijze waarborgt Bpf HiBiN de solidariteit en het schaalvoordeel van een goed en betaalbaar pensioen en wordt voorkomen dat werknemers in de toekomst pensioen kunnen claimen waarvoor geen premie is afgedragen.

Traject Handhaving Verplichtstelling

In dit kader is Bpf HiBiN eind 2014 een driejarig traject gestart om na te gaan of er ten onrechte niet aangesloten werkgevers zijn: het Traject Handhaving Verplichtstelling (hierna 'het Traject'). Op basis van de data uit het handelsregister (SBI-codes) en het UWV (sectorcodes) is een lijst samengesteld van ondernemingen in de groothandel in bouwmaterialen en aanverwante artikelen. Deze lijst is naast alle reeds bij Bpf HiBiN aangesloten werkgevers gehouden. De werkgevers die niet zijn aangesloten, zijn tijdens het Traject aangeschreven. Gedurende dit proces wordt pas duidelijk of een werkgever onder de reikwijdte valt of niet. Indien een werkgever verplicht is aan te sluiten wordt hij evenwel in de gelegenheid gesteld een vrijstellingsverzoek in te dienen op grond van het Vrijstellings- en Boetebesluit wet Bpf 2000. Alle daaruit voortvloeiende procedures worden door Bpf HiBiN binnen het Traject opgepakt en afgehandeld.

Eind 2016 zijn 751 werkgevers aangeschreven die zowel de sbi-code bouwmaterialen in het handelsregister hebben en ook als zodanig bij de belastingdienst qua sectorcode staan geregistreerd. Van de 751 werkgevers zijn er tot nu toe 88 aangesloten en 248 vallen niet onder de verplichtstelling. De overige 415 werkgevers hebben of bezwaar aangetekend (6), een vrijstellingsverzoek over het verleden ingediend (9) of zijn in proces van aanlevering van de benodigde gegevens. Meer over dit onderwerp kunt u lezen in hoofdstuk 7.6.

Intrekken vrijstelling De Hoop Terneuzen B.V

In het verleden heeft Bpf HiBiN aan een aantal ondernemingen, onder strikte en wettelijke voorwaarden, vrijstelling verleend voor deelname aan de verplichtgestelde pensioenregeling. Het fonds heeft de bevoegdheid om een verleende vrijstelling in te trekken indien niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden.

Voor De Hoop Terneuzen B.V. heeft Bpf HiBiN besloten gebruik te maken van deze bevoegdheid. De pensioenregeling van deze onderneming voldeed niet meer aan de wettelijke voorwaarden voor vrijstellingverlening. Met ingang 1 november 2016 zijn de medewerkers van De Hoop Terneuzen B.V. aangesloten bij de pensioenregeling van Bpf HiBiN.

5.2.6 Pensioenuitvoering

Het bestuur heeft in het verslagjaar aandacht besteed aan de processen, evaluatie van beleid, de datakwaliteit van de pensioenadministratie en het verbeteren van de informatie- en communicatiestromen.

Naar aanleiding van een audit door de externe adviseur Sprenkels & Verschuren is in overleg met SAP voor het jaar 2016 een verbeterplan opgesteld met herstelwerkzaamheden.

5.2.7 Vacature in het bestuur

De heer G.P.T. van Heiningen trad met ingang van 1 oktober 2016 terug uit het bestuur. Hierdoor is een vacature aan werkgeverszijde ontstaan. De heer Van Heiningen was lid van de ARGC. Het bestuur heeft gekozen om te wachten met de invulling van de vacature tot na de zelfevaluatie op 30 januari 2017. Tijdens de zelfevaluatie is de bezetting van de diverse commissies besproken en is besloten tot een gewijzigde bezetting waardoor de vacature thans geldt voor een lid van de BVC.

5.2.8 Organisatie vermogensbeheer

De kennis en deskundigheid op het gebied van het vermogensbeheer binnen het bestuur en de ondersteuning op dit gebied door het bestuursbureau is de afgelopen jaren toegenomen. In combinatie met een algehele evaluatie van de bestaande beleggingsorganisatie, de kwaliteit van de dienstverlening van de uitbestedingspartijen en de kosten is het bestuur tot de conclusie gekomen dat een en ander eenvoudiger, efficiënter en goedkoper kon worden ingericht.

Eind 2015 heeft het bestuur besloten afscheid te nemen van de fiduciair manager en het vermogensbeheer eenvoudiger en efficiënter in te richten. Voorafgaand aan dit besluit is een zogenaamde governance matrix opgesteld zodat duidelijk is wie waarvoor verantwoordelijk wordt in de nieuwe situatie. Ook zijn voor de kritische processen beschrijvingen opgesteld. Op basis van een uitgebreide evaluatie van de vastgoed- en aandelenportefeuille heeft het bestuur besloten deze eenvoudiger en tegen een lager kostenniveau in te richten, passend bij de nieuwe vastgestelde investment beliefs. De implementatie van genoemde wijzigingen in zowel de organisatie als de beleggingsportefeuille hebben in 2016 plaatsgevonden.

De veranderende wetgeving vereiste in 2016 veel aandacht. Met name de ontwikkelingen in wet- en regelgeving op het gebied van de European Market Infrastructure Regulation (EMIR) en Central Clearing. EMIR is op initiatief van de Europese Commissie geïmplementeerd om de handel in Over The Counter (OTC) derivaten transparanter en veiliger te maken. Door EMIR dienen af te sluiten renteswaps (-derivaten) verplicht te worden afgewikkeld door een centrale tegenpartij (in het Engels: central counterparty (CCP)). De eisen van de CCP zijn strenger voor onderpand. Alhoewel er voor pensioenfondsen nog uitstel geldt tot in 2018, geldt dit voor de tegenpartijen waarmee deze transacties worden afgesloten niet. De markt ontwikkelt zich snel en pensioenfondsen dienen zich hier dan ook toch op voor te bereiden.

Het fonds belegt in rentederivaten (zie hiervoor hoofdstuk 8.7). Dit betekent dat deze wet- en regelgeving van toepassing is voor het fonds. EMIR is een Europese verordening, die een rechtstreekse werking heeft in de lidstaten van de EU. De AFM houdt samen met DNB toezicht op de naleving van EMIR en heeft het fonds hierover ook ondervraagd.

Het bestuur heeft een zeer grondig en uitgebreid traject gevolgd voor het inzichtelijk maken van de impact, de risico's en de kosten. Dit heeft geleid tot een zogenaamde blauwdruk voor de gewenste invulling en uitvoering van het beheer van de renteafdekking, het collateral management en de wijze waarop aan de EMIR wetgeving wordt voldaan. De huidige beheerder van onze staatsobligatieportefeuille en rentederivaten is in deze evaluatie en in het licht van de nieuwe blauwdruk ook beoordeeld. Dit heeft het bestuur eind 2016 doen besluiten op zoek te gaan naar een vermogensbeheerder die aan de wensen en eisen van ons fonds kan voldoen. Er is een selectietraject gestart en de uiteindelijke besluitvorming heeft in februari 2017 plaatsgevonden. De transitie en implementatie vindt in het tweede kwartaal van 2017 plaats. Het fonds is daarmee geheel voorbereid en EMIR-proof.

5.2.9 Kostendeckende premie

Wijziging risicopremies 2016

Per 1 januari 2016 zijn de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's voor de basispensioenregeling herverzekerd bij ZwitserLeven. Dat betekent, vergeleken met het jaar 2015, een wijziging van de risicopremies.

Vooroverleg met verantwoordingsorgaan en raad van toezicht

Om er voor te zorgen dat het verantwoordingsorgaan voor de beoordeling van de kostendeckendheid en premieadvies 2017 goed voorbereid was, heeft in de maand oktober een gezamenlijk overleg met de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan plaatsgevonden. Door de actuaris van het fonds is de (gewijzigde) systematiek toegelicht. Het verantwoordingsorgaan heeft vervolgens voor het jaar 2017 een positief premieadvies afgegeven.

Opslagpercentage uitvoeringskosten

Pensioenfondsen moeten een voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten aanhouden. Op basis van de leidraad van toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB) is door het bestuur van het fonds destijds besloten om ultimo 2014 de kostenopslag te verhogen van 2 naar 2,6%. De systematiek is gebaseerd op een liquidatiescenario, dat wil zeggen bij beëindiging van het uitvoeren van de pensioenregeling vindt een collectieve waardeoverdracht van pensioenaanspraken en pensioenrechten naar een ander uitvoerder plaats.

Door het bestuur is in het jaar 2016 onderzocht of door een andere methodiek de jaarlijkse uitvoeringskosten evenwichtiger verdeeld worden over de verschillende deelnemerscategorieën. Voor een evenwichtige verdeling ligt het voor de hand dat de voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten niet alleen gebaseerd is op de kosten in een liquidatiescenario, maar ook op de kosten in een on-going situatie voor zover die niet aan de (actieve) deelnemers zijn toe te rekenen. Met name de laatste veronderstelling resulteert in een zeer beperkte verlaging van de kostenopslag in de premie terwijl de kostenvoorziening fors moet stijgen.

De conclusie uit het onderzoek door de actuaris is dat het aanpassen van de methodiek, het percentage van de kostenopslag van 2,6% fors zou stijgen naar 8,8%. Dit zou leiden tot een daling van de dekkingsgraad met ongeveer 5%-punt. Het bestuur vond een dergelijke aanpassing niet evenwichtig.

Daarnaast heeft de actuaris onderzocht of het huidige percentage van 2,6% bij de huidige methodiek van een liquidatiescenario nog steeds toereikend is. De conclusie van de actuaris is dat het percentage van 2,6% voldoet aan de berekeningsmethodiek zoals door DNB voorgeschreven in de leidraad van 6 mei 2014 en voor het jaar 2017 gehandhaafd kan blijven worden.

Mede ook omdat met ingang van 1 januari 2017 het fonds over is gegaan op zelfadministratie. Dit betekent dat de kosten voor de pensioenuitvoering (op termijn) naar verwachting gaan dalen ten opzichte van de huidige situatie.

5.2.10 Evenwichtige belangenafweging

Evenwichtige belangenafweging is een bijzonder aspect bij het besturen van pensioenfondsen. Pensioenfondsen krijgen opdracht van sociale partners om pensioenregelingen uit te voeren voor grote groepen belanghebbenden. In de loop van de tijd veranderen omstandigheden en uitgangspunten die gelden voor de pensioenregelingen, zoals (fiscale) wet- en regelgeving, kredietcrisis, kenmerken van de arbeidsmarkt en ontwikkeling van levensverwachtingen. Ook zitten in de pensioenregelingen elementen die om deze weging vragen, bijvoorbeeld het toepassen van doorsneepremie bij de financiering van pensioenregelingen en een gemeenschappelijk beleggingsbeleid voor mensen uit alle leeftijdsgroepen.

Het bestuur van Bpf HiBiN houdt, indien van toepassing, in de besluitvorming rekening met evenwichtige belangenafweging. Concrete voorbeelden voor het jaar 2016 zijn het besluit om over te gaan op zelfadministratie en de kostendekkendheid van de premie.

Kostendekkende premie

Het bestuur van het fonds is wettelijk verplicht om minimaal een (gedempte) kostendekkende premie te rekenen voor de inkoop van pensioenaanspraken. Het uitgangspunt daarbij is evenwichtige belangenafweging. Als het fonds te weinig pensioenpremie vraagt voor de inkoop van pensioenaanspraken, dan gaat dat ten koste van de belangen van pensioengerechtigden en bestaande aanspraken van deelnemers. Als het fonds te veel pensioenpremie vraagt voor de inkoop van pensioenaanspraken, dan gaat dat ten koste van de werknemers en werkgevers die premie inleggen.

Om sterke fluctuaties als gevolg van rentebewegingen te voorkomen is het toegestaan om de premie te dempen en daarbij uit te gaan van een vaste rekenrente, de zogenoemde gedempte disconteringsvoet. Bpf HiBiN heeft besloten om gebruik te blijven maken van een gedempte kostendekkende premie. Tot 1 januari 2020 bedraagt de rekenrente 2,5% per jaar, tenzij er tussentijds een (ingrijpende) wijziging van het strategische beleggingsbeleid plaatsvindt.

De afspraken tussen sociale partners over de hoogte van de pensioenpremie staan voor een periode van vijf jaar vast. Sociale partners hebben in een eerder stadium laten doorschemeren dat het huidige premieniveau niet verhoogd kan worden. Het bestuur acht de huidige kostendekkende premie voor de korte termijn evenwichtig, maar is zich er van bewust dat de premie niet bijdraagt aan het herstel van het fonds. Het bestuur zal de sociale partners op dit punt (blijven) wijzen.

Keuze voor zelfadministratie

Ook bij de keuze voor zelfadministratie is door het bestuur rekening gehouden met zorgvuldige besluitvorming en evenwichtige belangenafweging. Het fonds streeft naar een optimale verhouding tussen lage kosten en een maximale opbrengst. In dat kader is het in belang van zowel (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en aangesloten werkgevers dat gekozen is voor zelfadministratie. Het bestuur verwacht niet alleen een hogere kwaliteit van de pensioenadministratie en dienstverlening, maar ook lagere kosten.

5.2.11 Toekomstbestendigheid fonds

Het bestuur van het fonds is zich bewust van de snel veranderende omgeving en de verschillende stakeholders waarmee het te maken heeft. Zowel interne als externe factoren hebben invloed op de ontwikkelingen binnen het pensioenfonds en op de toekomst van het pensioenfonds zelf.

In 2015 heeft het bestuur binnen de werkgroep 'Toekomstanalyse' gekeken naar de missie, visie en strategie van het fonds. De uitkomst van deze toekomstanalyse is dat het bestuur de volgende drie aandachtspunten ziet:

- bestuurlijke efficiency;
- omvang fonds in relatie tot ontwikkelingen in de sector;
- continuïteit opdrachtverstrekking sociale partners.

Op elk van de genoemde aandachtspunten is beleid geformuleerd om de daaruit voortvloeiende risico's te beheersen en waar mogelijk/nodig te mitigeren. Kwetsbaarheidsindicatoren op financieel, organisatorisch en bestuurlijk terrein zijn geformuleerd en worden gemonitord.

Continuïteit opdrachtverstrekking

In het kader van de bovengenoemde 'continuïteit opdrachtverstrekking' is in 2016 een overeenkomst afgesloten tussen sociale partners en het fonds. In deze overeenkomst is onder meer een opzegtermijn van één jaar opgenomen indien de wettelijk verplichting wijzigt van deelname aan een bedrijfstakpensioenfonds in een bedrijfstakpensioenregeling.

Omvang fonds in relatie tot ontwikkelingen in de sector

Met ingang van 1 januari 2017 neemt het fonds de pensioenadministratie over van SAP. In de businesscase zelfadministratie is een aantal strategische overwegingen voor het bestuur om over te gaan op zelfadministratie behandeld.

In het geval de pensioenadministratie wordt uitgebreid voor een of twee andere bedrijfstakpensioenfondsen, dan kunnen mogelijk kostenvoordelen worden behaald. Bijkomend voordeel van een gezamenlijke pensioenadministratie is dat fondsen op een andere manier kunnen consolideren in plaats van een fusie. In dat geval kunnen de bedrijfstakpensioenfondsen zelfstandig blijven voortbestaan.

Eind 2016 jaar is bekend geworden dat SAP stopt met de dienstverlening van de pensioenadministratie voor bedrijfstakpensioenfondsen. Dat betekent dat een groot aantal bedrijfstakpensioenfondsen op zoek moet naar een andere pensioenuitvoerder.

De werkgroep Toekomstanalyse zal in het jaar 2017 onderzoeken wat de visie is van het fonds op het gebied van schaalvergroting waardoor de kosten kunnen worden verlaagd en de efficiency vergroot.

5.3 Ontwikkeling financiële positie

5.3.1 Financiële doelstelling

De voornaamste financiële doelstellingen van het fonds zijn:

- waarborgen van de opbouw van de pensioenaanspraken overeenkomstig de in het reglement vastgelegde bepalingen;
- waarborgen van voldoende middelen voor het kunnen doen van de reglementair te verstrekken pensioenuitkeringen;
- minimaliseren van de kansen op een dekkings- en reservetekort, alsmede van de mate van dekkings- en reservetekort;
- onder de hiervoor genoemde doelstellingen / voorwaarden, maximaliseren van het beleggingsrendement om de voorwaardelijke toeslagen te kunnen realiseren.

5.3.2 Het Financieel Toetsingskader

Voor de berekening van de actuele dekkingsgraad wordt gebruik gemaakt van de rentetermijnstructuur zoals deze van toepassing is vanaf 1 januari 2015 onder het (nieuwe) Financieel Toetsingskader (FTK). De rentetermijnstructuur is gebaseerd op de UFR (forward rate), zonder de drie maands middeling.

Onder het FTK wordt het vereist eigen vermogen (VEV) zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgelegde zekerheidsmaat van 97,5% wordt voorkomen dat het fonds binnen één jaar over minder middelen beschikt dan de technische voorzieningen voor de onvoorwaardelijke toezeggingen.

Door de zogenaamde solvabiliteitstoets wordt de vereiste dekkingsgraad berekend. Voor de berekening van de solvabiliteitstoets hanteert het fonds het standaardmodel van DNB. Voor de bepaling van de uitkomst van de solvabiliteitstoets bij de financiële positie op de balansdatum (31 december 2016) is onder andere van belang hoe de beleggingen voor risico van het fonds feitelijk zijn verdeeld over de verschillende beleggingscategorieën. De vereiste dekkingsgraad bedraagt 115,2%.

5.3.3 Ontwikkeling dekkingsgraad

Voor pensioenfondsen is de hoogte van de dekkingsgraad een maatstaf voor de financiële positie van het fonds. De dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de bezittingen (het vermogen) en de verplichtingen (de huidige en toekomstige pensioenbetalingen) van een pensioenfonds, uitgedrukt in een percentage. De dekkingsgraad kan op verschillende manieren worden vastgesteld. In 2016 gelden de volgende dekkingsgraden.

Beleidsdekkingsgraad

Pensioenfondsen zijn per 1 januari 2015 verplicht een beleidsdekkingsgraad te gebruiken. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als een voortschrijdend gemiddelde van de actuele dekkingsgraden over 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad is voor de besluitvorming door het bestuur over toeslagen (indexatie) en kortingen (verlagen pensioenen) en de rapportage van belang. De beleidsdekkingsgraad is stabielier dan de niet-gemiddelde dekkingsgraad. Er wordt daardoor minder op dagkoersen gestuurd.

Actuele dekkingsgraad voor DNB (de UFR dekkingsgraad)

In de jaarverslaggeving en de verslaggeving naar de toezichthouder DNB wordt door het fonds tevens de actuele (UFR) dekkingsgraad gehanteerd. Deze actuele dekkingsgraad is gebaseerd op de rentetermijnstructuur ('RTS') zoals die door DNB is vastgesteld en gepubliceerd. De actuele dekkingsgraad wordt maandelijks samen met de beleidsdekkingsgraad aan DNB gerapporteerd.

Dekkingsgraad op marktwaarde

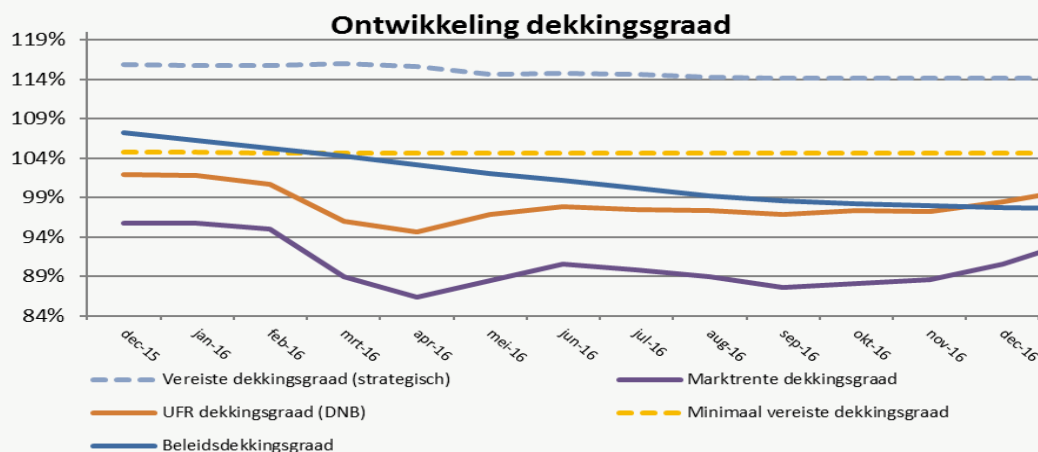
De beleidsdekkingsgraad en de actuele dekkingsgraad voor DNB worden berekend op basis van de voorgeschreven RTS, inclusief de UFR, van DNB. De daadwerkelijke marktrentes - ofwel de zuivere RTS - wijken hiervan af voor looptijden vanaf 20 jaar. Het bestuur voert haar financiële beleid op basis van de zuivere RTS. De dekkingsgraad op marktwaarde voor het beleggingsbeleid en risicobeleid wordt bepaald op basis van de zuivere RTS. Het gebruik van de dekkingsgraad op marktwaarde geeft een actueler beeld van de financiële positie van het fonds.

Reële dekkingsgraad

Bij de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als een pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat het fonds volledig toeslag kan verlenen (indexeren) met de prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagenbeleid. Een toekomstbestendig toeslagenbeleid houdt in:

1. Er mag toeslag worden verleend vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.
2. Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag ook in de toekomst te kunnen verlenen.

Onderstaande grafiek laat het verloop zien van de diverse dekkingsgraden in 2016.

Actuele dekkingsgraad per 31 december 2016

De actuele dekkingsgraad (UFR) is in 2016 gedaald van 101,1% naar 99,8%. Aan de daling van de actuele dekkingsgraad liggen verschillende oorzaken ten grondslag:

- De daling van de rentetermijnstructuur (marktrente) heeft geleid tot een stijging van de voorziening pensioenverplichtingen met € 83.974.000.

- Ultimo 2016 is het fonds overgegaan op nieuwe sterftegrondslagen. De overgang betreft de wijziging van de prognosetafel naar AG2016 plus aanpassing van de ervaringssterfte. De voorziening pensioenverplichtingen is hierdoor verhoogd met € 5.189.000.
- Bpf HiBiN ontvangt een doorsneepremie van 22,2% van de pensioengrondslagsom. De onderliggende rekenrente is gebaseerd op een lange termijn verwachting ten aanzien van het reële fondsrendement en vastgesteld op 2,5% per jaar. De actuariële benodigde premie die voor de pensioenopbouw aan de voorziening wordt toegevoegd, is gebaseerd op de marktrente. Die lag per 1 januari 2016 dooreen genomen aanmerkelijk lager dan de voor de premie gehanteerde rekenrente van 2,5% op jaarbasis. Daardoor is er een verlies op premie geleden van € 5.444.000.

Beleidsdekkingsgraad per 31 december 2016

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de UFR-dekkingsgraad van de afgelopen twaalf maanden en is in 2016 gedaald van 105,3% naar 97,5%.

Dekkingsgraad op marktwaarde per 31 december 2016

De dekkingsgraad op marktwaarde (zonder UFR) is gedaald van 95,0% (met een dieptepunt op 1 juli van 87,6%) naar 94,0%. De gedaalde marktrente, het aanpassen van de grondslagen en het verlies op de premie zijn de voornaamste oorzaken.

Reële dekkingsgraad per 31 december 2016

De reële dekkingsgraad is in 2016 gedaald van 83,8% naar 79,0%.

5.4 Herstelplan

Dekkings- en/of reservetekort

Als een pensioenfonds te weinig eigen vermogen heeft, dan is er sprake van een dekkingstekort of reservetekort. Risico's kunnen onvoldoende opgevangen worden en er kan geen toeslag worden verleend (pensioenen laten meegroeien met de inflatie).

Het FTK is erop gericht dat risico's van pensioenfondsen adequaat worden beheerd en beheerst. Een pensioenfonds moet op elk moment genoeg bezittingen hebben om aan zijn verplichtingen te kunnen voldoen. Daarnaast moet er een extra buffer aan eigen vermogen (het vereist eigen vermogen) aanwezig zijn om eventuele negatieve ontwikkelingen op de financiële markten op te kunnen vangen. De minimaal vereiste dekkingsgraad bedraagt 104,4%. De aan te houden extra buffer op basis van de strategische portefeuille, het vereist eigen vermogen, hangt af van het risicoprofiel van de beleggingsportefeuille. Dit komt overeen met een beleidsdekkingsgraad voor Bpf HiBiN eind 2016 van 115,2%.

Actualisatie herstelplan

Met de aanpassing van het FTK op 1 januari 2015 is het fonds per deze datum in een reservetekort is gekomen. Om deze reden is voor 1 juli 2015 een herstelplan ingediend bij DNB.

Herstelplan 2015

In het herstelplan, toont Bpf HiBiN aan op welke wijze binnen de daarvoor gekozen termijn te herstellen tot tenminste het vereist eigen vermogen. De hersteltermijn bedraagt maximaal 10 jaar. In 2015 geldt uit hoofde van een overgangsregeling een maximum van 12 jaar.

Bpf HiBiN heeft voor het wettelijke maximum gekozen aangezien de leeftijdsopbouw in lijn ligt met het gemiddelde bij pensioenfondsen. Daarnaast geldt dat een eventueel benodigde korting niet in één keer hoeft te worden genomen maar mag worden gespreid over de duur van de hersteltermijn.

Op basis van de gehanteerde veronderstellingen komt het fonds naar verwachting tijdig uit het reservetekort. Het bestuur zag geen directe aanleiding om het beleid aan te passen. De belangrijkste maatregel uit het herstelplan is het strikt toepassen van het toeslagenbeleid.

Bij het opstellen van het herstelplan heeft het bestuur zich laten ondersteunen door een externe adviseur en is het voorgenomen beleggingsbeleid afgestemd met de balansmanagement- en vermogensbeheercommissie. DNB heeft op 21 augustus 2015 schriftelijk laten weten dat zij instemt met het herstelplan van het fonds.

Actualisatie herstelplan

Tot het moment dat het fonds het vereist eigen vermogen heeft bereikt, dient jaarlijks voor 1 april een actualisatie op het herstelplan te worden ingediend bij DNB. In dat geactualiseerde herstelplan werkt het pensioenfonds in beginsel met dezelfde hersteltermijn die gekozen is bij het voorgaande herstelplan.

Binnen de gestelde termijn van 1 april 2016 is de actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. Op basis van het herstelplan is het fonds binnen de gekozen hersteltermijn uit het reservetekort en hoeft het bestuur geen aanvullende maatregelen te nemen.

5.5 Aanpassen Prognosetafel en ervaringssterfte

Prognosetafel

Het Actuariel Genootschap (AG) heeft in september 2016 de Prognosetafel 2016 gepubliceerd. De actuariële grondslagen bij een pensioenfonds, waaronder de gehanteerde sterftetafel, moeten voldoen aan de wettelijke eisen van actualiteit, prudentie en consistentie. Het bestuur heeft om deze reden besloten per 31 december 2016 de Prognosetafel 2016 te gaan hanteren.

De prognosetafels van het AG zijn gebaseerd op cijfers over de gehele bevolking. De werkende bevolking leeft echter over het algemeen langer dan gemiddeld.

Ervaringssterfte

Het fonds houdt voor de berekening van de pensioenverplichtingen rekening met bovenstaand verschil door een correctie op de prognosetafels toe te passen. Het fonds maakt sinds het jaar 2011 gebruik van een extern model, het Aon Hewitt Longevity Model (hierna: AHLM). De schaalfactoren (een correctie op de landelijke sterftetekansen) zijn een combinatie van een analyse van de door het fonds waargenomen sterfte en een analyse op basis van de postcodes van de belanghebbenden.

De adviserend actuaris AON Hewitt heeft in het jaar 2016 een onderzoek gedaan naar de fondsspecifieke schaalfactoren. Het daarbij gehanteerde model is hetzelfde als bij het eerste onderzoek, zij het dat het aantal beschikbare data is toegenomen. Daardoor wegen de resultaten van de postcodeanalyse zwaarder mee.

Naar aanleiding van dit onderzoek heeft het bestuur besloten om op basis van de resultaten van de ervaringssterfte- en de postcodeanalyse tezamen om:

- voor zowel de mannelijke populatie als de vrouwelijke populatie uit te gaan van een leeftijdsafhankelijk patroon;
- de schaalfactoren voor de gehele populatie van het fonds vast te stellen door de resultaten van de verschillende uitgevoerde analyses te combineren;
- uit te gaan van een gewogen gemiddelde van de resultaten van de ervaringssterfteanalyse en de postcodeanalyse, waarbij de wegingsfactoren afhankelijk zijn van de onzekerheid.

Effect voorziening pensioenverplichtingen en gedempte kostendekkende premie

Het gecombineerde effect van de AG-Prognosetafel 2016 en de Aon Hewitt Longevity Model heeft geleid tot een toename van de technische voorzieningen met 0,6%.

5.6 Overige ontwikkelingen wet- en regelgeving en overheidsbeleid

Diverse toezichtmaatregelen en toezichtkosten

Bij het toezicht door DNB stonden in het jaar 2016 voor pensioenfondsen onder andere de volgende thema's centraal:

- integriteit;
- liquiditeitsrisico in kader van EMIR;
- verbetering datakwaliteit;
- search for yield;
- impact technologische ontwikkelingen;
- kwaliteit strategische besluitvorming;
- verminderde marktliquiditeit;
- evenwichtigheid in financiële opzet;
- duurzaamheid (beleggings-)beleid.

De wijze van bekostiging van het financieel toezicht is in 2016 niet gewijzigd. Dit wordt geregeld in artikel 13 van de Wet bekostiging financieel toezicht.

Naleving wet- en regelgeving

De ontwikkelingen in wet- en regelgeving worden door het bestuur nauwgezet gevolgd. Voor het fonds relevante wijzigingen worden geanalyseerd door het bestuursbureau en de opvolging wordt besproken in de commissie- en bestuursvergaderingen. In het bestuursverslag in deze jaarrekening worden de belangrijkste ontwikkelingen toegelicht. Aan het fonds zijn in het afgelopen jaar geen dwangsommen en/of boetes opgelegd.

6. Goed pensioenfondsbestuur (Pension Fund Governance)

6.1 Inleiding

De regels voor governance en medezeggenschap hebben in eerdere jaren geleid tot aanpassingen in de organisatie van Bpf HiBiN. In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de wijze waarop Bpf HiBiN goed pensioenfondsbestuur vorm geeft. Naast de Code Pensioenfondsen worden ook onderwerpen als bestuurlijke effectiviteit, deskundigheid en het beloningsbeleid besproken.

6.2 Bestuurlijke effectiviteit, geschiktheid en deskundigheidsbevordering

Bestuurlijke zelfevaluatie

Bij zelfevaluatie gaat het om het functioneren van het bestuur als geheel, van de individuele bestuursleden afzonderlijk en het functioneren van de commissies. Doel van de zelfevaluatie is de kwaliteit van het bestuur in stand te houden en/of te verbeteren. Het bestuur toetst periodiek haar geschiktheid, al dan niet met behulp van een externe partij.

Na de recente aanpassingen van het bestuursmodel en de wisselingen in het bestuur heeft in 2015 een collectieve zelfevaluatie plaatsgevonden, voorafgegaan door individuele zelfevaluaties in de vorm van vragenlijsten en interviews. Deze zelfevaluatie is gedaan onder begeleiding van een externe partij.

Het bestuur heeft naar aanleiding van de zelfevaluatie besloten om met een nieuwe commissiestructuur meer samenhang te brengen, waarbij bepaalde structurele dossiers worden ondergebracht in een drietal commissies:

- Balansmanagement en vermogensbeheer Commissie (BVC);
- Audit-, Risk- en Governance Commissie (ARGC);
- Communicatie-, Contracten- en Pensioenzaken Commissie (CCPC).

Het bestuur is van mening dat door de wijziging van de commissiestructuur het besluitvormingsproces verder zal verbeteren. De vergaderingen (bestuur- en commissies) vinden plaats op een vaste dag (maandag).

Aan het eind van het jaar 2016 zijn de voorbereidingen getroffen voor een nieuwe bestuurlijke zelfevaluatie. Deze heeft plaatsgevonden op 30 januari 2017.

Geschiktheidsplan

In 2014 heeft de Pensioenfederatie een Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur uitgegeven met normen voor de geschiktheid van bestuursleden. Bpf HiBiN beschikt over een geschiktheidsplan. In dit plan is vastgelegd over welke deskundigheid de individuele bestuursleden en het bestuur als geheel (moeten) beschikken en op welke wijze de deskundigheid wordt bevorderd. Uitgangspunt is dat de bestuursleden over voldoende kennis, inzicht en oordeelsvorming beschikken om hun taken te volbrengen. Ook is er aandacht voor de competenties van de individuele bestuursleden en het bestuur als geheel.

In 2016 is het geschiktheidsplan aangepast aan de nieuwe bestuurssamenstelling en de nieuwste inzichten op het gebied van geschiktheid. Daarvoor heeft het bestuur een 'self-assessment' gehouden onder de bestuursleden en de leden van de raad van toezicht. De uitkomsten van de 'self-assessment' voor de bestuursleden zijn besproken tijdens de zelfevaluatie van het bestuur.

Een opleidingsplan maakt ook deel uit van het geschiktheidsplan. De bestuursleden volgen specifieke (interne) pensioenopleidingen en wonen themabijeenkomsten bij van de Pensioenfederatie, DNB, de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en andere partijen.

Om de kwaliteit van zijn functioneren te kunnen waarborgen werkt Bpf HiBiN met functieprofielen voor bestuursleden, leden van de raad van toezicht en leden van het verantwoordingsorgaan. Deze profielen wordt verstrekt aan de voordragende, goedkeurende en benoemende organisaties en dienen als leidraad bij de voordracht en benoeming van nieuwe bestuursleden. Potentiële kandidaten kunnen zich op basis van het functieprofiel vooraf een volledig beeld vormen van de functie, de gevraagde inzet en deskundigheid, functie-eisen en verantwoordelijkheden.

6.3 Compliance

Onder compliance wordt het geheel van maatregelen verstaan dat zich richt op de implementatie, handhaving en naleving van externe wet- en regelgeving, alsmede op interne procedures en gedragsregels om te voorkomen dat de reputatie en de integriteit van het fonds worden aangetast. Bpf HiBiN hecht belang aan een deugdelijk pensioenfondsbestuur en een goede naleving van interne en externe regels.

Het fonds ziet compliance als een belangrijke schakel in de missie om de belangen van deelnemers optimaal te behartigen. Het fonds heeft een gedragscode die wordt nageleefd door de leden van het bestuur, de raad van toezicht, het verantwoordingsorgaan en andere aan het fonds verbonden personen. Doel van deze gedragscode is het stellen van regels en richtlijnen teneinde belangenconflicten tussen het fonds en betrokkenen in bijvoorbeeld privésituaties te voorkomen. Daarnaast staat in de gedragscode hoe moet worden omgegaan met vertrouwelijke informatie van het fonds. De gedragscode bevordert de transparantie en zorgt ervoor dat alle betrokkenen, ook voor hun eigen bescherming, duidelijk weten wat wel en niet geoorloofd is. Elke betrokkene verklaart schriftelijk de gedragscode te zullen naleven.

Onderdeel van de gedragscode is een regeling melding onregelmatigheden (incidentenregeling) en een klokkenluidersregeling. Deze maken duidelijk hoe gedragingen en gebeurtenissen die aan het fonds schade kunnen toebrengen, moeten worden gemeld en hoe deze meldingen worden behandeld. Een klokkenluider zal geen schade ondervinden van het feit dat hij een onregelmatigheid meldt. Als vertrouwenspersoon is de compliance officer benoemd.

Sinds 2015 worden nevenfuncties van bestuursleden periodiek vastgelegd. In 2016 is de gedragscode van het fonds geactualiseerd. Dit betreft aanpassingen op grond van wet- en regelgeving en de Code Pensioenfondsen.

De rol van de compliance officer wordt sinds medio 2016 vervuld door de heer T. Otten van KPMG. De compliance officer beoordeelt jaarlijks de correcte naleving van de gedragscode door alle betrokkenen een vragenlijst te verstrekken en te rapporteren over de naleving. Zijn rapport wordt binnen het bestuur beoordeeld. Waar nodig worden aanvullende maatregelen getroffen.

De compliance officer heeft in mei 2017 aan het bestuur zijn bevindingen over de naleving van de gedragscode gerapporteerd. De compliance officer geeft in het rapport over 2016 aan dat de gedragscode is nageleefd.

Daarnaast heeft de compliance officer voor de insiderregeling, de privé-transacties van de insiders van het fonds over 2016 vergeleken met de transacties in de beleggingen van het fonds. De compliance officer heeft hierover gerapporteerd in een rapport van november 2016 respectievelijk mei 2017. Op basis van dit rapport concludeert het bestuur dat de insiderregeling correct is nageleefd.

6.4 Principes voor beheerst beloningsbeleid

Bpf HiBiN onderschrijft de Principes voor beheerst beloningsbeleid. Het doel van deze Principes is 'perverse beloningsprikkelers' bij financiële ondernemingen en pensioenfondsen tegen te gaan.

Het bestuur zal periodiek het beloningsbeleid evalueren en waar nodig bijstellen. Deze evaluatie van het beloningsbeleid stond oorspronkelijk gepland voor het jaar 2016, maar is verschoven naar begin 2017.

6.5 Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen werkt volgens het 'pas toe of leg uit'-principe. Bpf HiBiN heeft bij de implementatie van de Wet versterking bestuur de Code Pensioenfondsen meegenomen bij haar besluitvorming en volgt de principes van de Code. Bepalend voor de werking van de Code is hoe de pensioenfondsen met de intenties van de Code omgaan, niet de mate waarin ze die naar de letter naleven. Dat betekent dat er ruimte is om af te wijken van de normen, mits dit weloverwogen gebeurt. Het volledig volgen van alle normen uit de Code is dus niet verplicht. Wel wordt ieder pensioenfonds geacht aan te kunnen geven waarom ze bepaalde afwijkende keuzes hebben gemaakt.

Het fonds past de normen van de Code vrijwel volledig toe. Voor zover het Pensioenfonds afwijkt van de normen van de Code wordt dit hierna per norm toegelicht. Een overzicht van alle normen van de Code, dus ook de normen waar het fonds wel aan voldoet, is opgenomen in bijlage 3 bij dit verslag.

Scheve stemverhouding

De Code kent als belangrijk principe bij besluitvorming dat elk bestuurslid stemrecht heeft. Dit is bij Bpf HiBiN eveneens het geval. Echter, indien in een vergadering niet evenveel werkgeversbestuursleden aanwezig of vertegenwoordigd zijn als bestuursleden namens werknemers/pensioengerechtigden, is er behoefte aan een 'gewogen stemverhouding' om recht te blijven doen aan het uitgangspunt van paritair samengesteld bestuur. Door de gewogen stemverhouding hebben de werkgeversleden in deze situatie evenveel 'stemkracht' als de bestuursleden die de werknemers/ pensioengerechtigden vertegenwoordigen.

Beloningsbeleid

Het beloningsbeleid is niet van toepassing op de directeur van het bestuursbureau. De directeur is niet medebeleidsbepalend. Met de directeur is een arbeidsovereenkomst gesloten voor onbepaalde tijd.

Diversiteitsbeleid

Het fonds voldoet voor niet alle organen aan alle criteria die volgens de Code in het kader van diversiteitsbeleid worden gehanteerd. Zie hiervoor de volgende paragraaf.

6.6 Diversiteitsbeleid

De Code Pensioenfondsen stelt kwantitatieve normen aan de samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan. In elk orgaan moeten zowel mannen als vrouwen plaats hebben en zowel personen onder als boven de 40 jaar. Het bestuur sluit met haar diversiteitsbeleid aan bij de Code Pensioenfondsen en streeft ernaar dit beleid ook (indien mogelijk) toe te passen op de samenstelling van de raad van toezicht. De doelstelling bij samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan is dat rekening wordt gehouden met de opbouw van het deelnemersbestand van het fonds.

Uit het verslagjaar voldoet het bestuur niet aan de normen met betrekking tot de samenstelling man/vrouw of het hebben van een lid dat jonger is dan 40 jaar. Voor het invullen van de bestaande vacatures bleek dit niet haalbaar. Dat geldt ook voor samenstelling van de raad van toezicht. Het verantwoordingsorgaan van Bpf HiBiN voldoet daarentegen wel aan de gestelde normen van het diversiteitsbeleid.

6.7 Wijzigingen reglementen en actuariële en bedrijfstechnische nota

Gedurende het jaar 2016 heeft het bestuur besloten om het pensioenreglement, het uitvoeringsreglement en de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn) niet te wijzigen. De laatste wijzigingen dateren uit 2015.

Uitvoeringsreglement

Het uitvoeringsreglement regelt de afspraken tussen het fonds en de werkgevers die zijn aangesloten bij het fonds. Het uitvoeringsreglement is voor het laatst gewijzigd per 1 januari 2015.

Pensioenreglement

Per 1 januari 2015 is een aantal artikelen in het pensioenreglement gewijzigd. Dit mede als gevolg van gewijzigde fiscale wetgeving. Het betreft hier wijzigingen met betrekking tot de pensioenrichtleeftijd, (eenmalige) omzetting opgebouwde aanspraken (inclusief overgangsbepalingen) en aanpassing van de tabellen met afkoop- en ruilvoeten en (eenmalige) omzettingfactoren.

Actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn)

De abtn van het fonds is laatstelijk per 1 oktober 2015 aangepast. De wijzigingen zijn ingegeven door een algemene actualiseringsslag en de wijzigingen in de pensioenopbouw, het beleggingsbeleid van het fonds en de wijzigingen die voort zijn gekomen uit het aangepaste FTK.

Zowel het uitvoeringsreglement en de abtn worden vanwege de overgang naar zelfadministratie in het jaar 2017 gewijzigd. Ook het pensioenreglement voor de vrijwillige Anw-hiaatregeling wijzigt in 2017.

6.8 Communicatie

Voor het jaar 2016 lag de focus op het tijdig (vóór 1 juli) implementeren van de wet Pensioencommunicatie en het pensioen 1,2,3. De schriftelijke communicatie naar (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden en de uitingen op de website van het fonds, voldoen aan de nieuwe wettelijke eisen. Hiermee wordt de informatie voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden begrijpelijker.

Daarnaast is in het boekjaar op diverse manieren aandacht besteed aan de communicatie richting (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers. Via Pensioenflitsen zijn de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden geïnformeerd over de ontwikkelingen binnen het fonds en de pensioenregeling. De werkgevers zijn geïnformeerd via de Werkgeversflits.

Actieve deelnemers ontvingen eind augustus het jaarlijkse Uniform Pensioenoverzicht (UPO 2016). Pensioengerechtigden ontvingen zowel een jaaropgave 2015 als het jaarlijkse pensioenoverzicht. Gewezen deelnemers ontvangen eenmaal in de vijf jaar een Uniform Pensioenoverzicht. Het eerstvolgende UPO voor gewezen deelnemers wordt in 2017 verstuurd.

Voor het jaar 2017 vormt de overgang van de pensioenadministratie een belangrijk onderwerp in de communicatie-uitingen. Door het zelf uitvoeren van de pensioenadministratie krijgt het fonds de beschikking over een werkgevers- en een deelnemersportaal. Beide portalen stellen het fonds in staat om digitaal te communiceren naar werkgevers en (gewezen) deelnemers. Via nieuwsflitsen worden werkgevers en (gewezen) deelnemers geïnformeerd over het gebruik en de mogelijkheden van deze portalen.

6.9 Klachten, geschillen en incidenten

Klachten en geschillen

In het jaar 2016 zijn er enkele geschillen geweest over de onjuiste uitvoering van de pensioenregeling door Syntus Achmea Pensioenbeheer (SAP). Het bestuursbureau van het fonds heeft de geschillen beoordeeld en de pensioenaanspraken aangepast, indien het geschil gegrond bleek.

Incidenten m.b.t. uitvoering

Gedurende het jaar 2016 heeft het fonds bij de Autoriteit Persoonsgegevens drie gevallen van een (mogelijke) datalek gemeld.

In januari en zijn er jaaropgaven en bruto-netto specificaties (in totaal 36) verstuurd naar oude adressen van pensioengerechtigden. Persoonlijke financiële informatie is hierdoor op onjuiste adressen bezorgd. Alle betrokkenen ontvingen een excuusbrief met alsnog de documenten op het juiste adres.

Eind augustus ontvingen vier deelnemers een Uniform Pensioenoverzicht (UPO) dat niet voor hen bestemd was. Burgerservicenummers en salarisgegevens van deelnemers waren zichtbaar voor anderen. Alle deelnemers ontvingen een excuusbrief en het juiste UPO.

In september werden bruto-netto specificaties bezorgd waarbij het burgerservicenummer zichtbaar was in het venster van de enveloppe. Het ging in dit geval om 78 pensioengerechtigden waarbij het burgerservicenummer leesbaar was voor anderen. Alle 78 deelnemers ontvingen zijn hierover geïnformeerd en ontvingen een excuusbrief.

6.10 Toezichthouder AFM en DNB

AFM

De AFM is als toezichthouder belast met het bevorderen van een zorgvuldige financiële dienstverlening aan consumenten, waaronder het bewaken van de informatie die pensioenfondsen verschaffen ten aanzien van juistheid en begrijpelijkheid. Er is in het verslagjaar 2016 geen contact met de AFM geweest.

DNB

DNB is als toezichthouder belast met het prudentieel toezicht. Dit toezicht richt zich op de financiële stevigheid van financiële ondernemingen. Doel is bij te dragen aan de stabiliteit van de financiële sector. Het fonds legt daarom structureel alle wijzigingen in statuten, reglementen, ABTN en de jaarstukken voor aan DNB. Verder informeert het fonds DNB met de voorgeschreven rapportages periodiek over de financiële situatie van het fonds.

Reguliere correspondentie

Er is reguliere correspondentie met de toezichthouder geweest in 2016. Zo heeft het fonds van DNB verschillende algemene brieven ontvangen over op dat moment actuele thema's voor pensioenfondsen. Dit zijn onder andere de sectorbrief over de toezichtthema's 2016, instructiebrieven over het indienen van het herstelplan en de haalbaarheidstoets.

Specifieke correspondentie

Specifieke brieven die het fonds heeft ontvangen zijn het akkoord op het door het fonds ingediende actualisatie herstelplan 2016 en een uitnodiging voor een gesprek vanwege de overgang naar zelfadministratie.

Dwangsommen en boetes

In het verslagjaar 2016 heeft DNB geen bezoek gebracht aan het fonds. Er zijn in 2016 geen dwangsommen of boetes opgelegd.

Gesprek met DNB

Een gesprek met DNB heeft in de maand september plaatsgevonden. Aanleiding hiervoor was de overgang naar zelfadministratie per 1 januari 2017. Gezien de relatief korte periode die het fonds had voor de transitie, wilde DNB zicht houden op de voortgang. Om deze reden is het transitieplan van het fonds gedeeld met DNB, evenals het back up plan en het business continuity plan. DNB heeft daar geen aanvullende vragen over gesteld.

Daarnaast is DNB door het fonds periodiek op de hoogte gehouden van de voortgang van de transitie.

7. Integraal risicomanagement

7.1 Inleiding

Om de doelstelling van het fonds zoals beschreven in paragraaf 3.1 te realiseren, wordt het bestuur geconfronteerd met financiële en niet-financiële risico's. Het bestuur neemt bewust beleggingsrisico's.

Financiële risico's zijn bijvoorbeeld de ontwikkelingen in de rente, de waardeontwikkeling van aandelen en vastgoed en verzekeringstechnische situaties zoals overlijden en arbeidsongeschiktheid. Ook niet-financiële risico's kunnen van invloed zijn op de doelstellingen van Bpf HiBiN. Voorbeelden hiervan zijn uitvallende systemen van de pensioenuitvoerder zodat pensioenuitkeringen niet (tijdig) gedaan kunnen worden of dat afgesproken processen niet juist gevolgd worden. Het bestuur kijkt integraal naar zowel financiële als niet-financiële risico's en de onderlinge samenhang hiertussen. Op deze manier worden risico's, die onder andere de doelstellingen van het fonds beïnvloeden, tijdig gesignaleerd, geanalyseerd en beheerst.

7.2 Beheerste en integere bedrijfsvoering en integraal risicomanagement

Integraal risicomanagement is het proces waarmee richting wordt gegeven aan de risicobeheersing en geldt als basis voor het besluitvormingsproces van het bestuur van Bpf HiBiN. Het integraal risicomanagement van het fonds richt zich op drie aspecten:

- de doelstellingen van Bpf HiBiN;
- de activiteiten om de doelstellingen te realiseren;
- de (risico)cultuur.

7.3 Risicohouding

In het vanaf 1 januari 2015 geldende FTK neemt de risicohouding van het fonds een belangrijke plaats in. In september 2015 heeft het bestuur in overleg met Sociale Partners de risicohouding op korte en lange termijn vastgesteld.

De risicohouding voor de lange termijn komt tot uitdrukking in de gekozen ondergrenzen voor de haalbaarheidstoets en voor de korte termijn in de hoogte van het vereist eigen vermogen of een bandbreedte hiervoor.

Op basis van het gekozen beleggingsbeleid is in het jaar 2015 een aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. Op basis van de uitkomsten heeft het bestuur de voorgeschreven ondergrenzen ten aanzien van het verwachte pensioenresultaat en de maximale afwijking vastgesteld. Voor een toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 5.2.4.

De risicohouding op korte termijn wordt vertaald in het vereist eigen vermogen en een bandbreedte daarom heen. Het vereist eigen vermogen bedraagt 15,2% van de voorziening pensioenverplichtingen. Gezien de risicobereidheid heeft het bestuur besloten beperkte beleggingsrisico's te accepteren. De belangrijkste doelstellingen zijn immers om de dekkinggraad zo goed mogelijk op niveau te houden en de kans op korten van de opgebouwde pensioenen zo laag mogelijk te houden. Daarbij hoort een beperking van het beleggingsrisico hetgeen zich vertaalt in geringe bandbreedtes van 2% om het vereist eigen vermogen.

Ten aanzien van de niet-financiële risico's streeft het bestuur naar een kwalitatief hoogwaardige uitvoering, waarmee:

- minimaal voldaan wordt aan de wet- en regelgeving;
- gekeken wordt naar de best practices in de pensioensector;
- een beeld bestaat van een betrouwbare organisatie die streeft naar continuïteit, consistentie, transparantie en werkt in het belang van haar stakeholders;
- tevredenheid en vertrouwen van (gewezen) deelnemers geldt met betrekking tot de kwaliteit van de dienstverlening.

Het fonds stelt hoge eisen aan de uitvoering van de pensioenadministratie en het vermogensbeheer.

7.4 Risicoraamwerk

Het bestuur hanteert een raamwerk, bestaande uit de volgende componenten:

- De risicostrategie: welke risicostrategie hanteert het fonds om haar doelstellingen te bereiken en wat is de risicobereidheid? Missie en visie van het fonds zijn gedefinieerd.
- Governance rondom risicomanagement: hoe is risicomanagement binnen het fonds georganiseerd en hoe neemt het bestuur haar verantwoordelijkheid?
- Risicobeleid: zijn alle gedefinieerde risico's uitgeschreven in beleid en zijn tolerantiegrenzen gedefinieerd?
- Risicomanagement processen: is er een proces om jaarlijks te evalueren en bij te sturen?
- Informatie: hoe wordt het risicobeleid gemonitord en geëvalueerd?

Binnen dit risicoraamwerk heeft het bestuur bepaald in welke ontwikkelingsfase zij zich bevindt en wat het ambitieniveau is. Het bestuur wenst op een geformaliseerde en gestructureerde wijze om te gaan met risico's en de beheersing hiervan en heeft daarom een aantal stappen gedefinieerd om integraal risicomanagement verder in te bedden in de bestuurlijke organisatie van Bpf HiBiN. Dit is een doorlopend proces, dat jaarlijks wordt geëvalueerd.

7.5 Risico-inventarisatie

Het bestuur heeft eind 2013 / begin 2014 een uitgebreide risico-inventarisatie uitgevoerd. Hierin is gekeken naar de kans dat het risico zich voordoet en wat de impact is op het behalen van de doelstellingen van Bpf HiBiN. De bestaande beheersmaatregelen zijn in kaart gebracht. Daar waar de risico's zich buiten de tolerantiegrenzen van het bestuur bevonden, zijn aanvullende maatregelen vastgesteld. Het bestuur heeft de uitkomsten gevalideerd en geprioriteerd en vervolgstappen en actiepunten vastgelegd in een implementatieplan. Dit implementatieplan is 2014 en 2015 verder ter hand genomen en nagenoeg afgerond. In 2015 is 'dossiergewijs' gestart met de update van de risico-inventarisatie en is het risicomanagement in 2016 door een meer kwantitatieve benadering verder uitgediept.

Bpf HiBiN hanteert voor het in kaart brengen van de risico-omgeving als basis het FOCUS-model zoals gedefinieerd door De Nederlandsche Bank, aangevuld met pensioenfonds specifieke risico's.

FOCUS indeling risico's

Risk drivers	Risico's
Macro/sector	Krediet
Bedrijfsmodel en strategie	Markt
Gedrag, cultuur en governance	Matching/rente
Infrastructuur/IT	Operationeel Verzekeringstechnisch Liquiditeit Integriteit

De risico's worden nader beschreven in hoofdstuk 13 'risicobeheer en derivaten' in de jaarrekening.

7.6 Voornaamste risico's 2016

Het fonds heeft in 2016 prioriteit gegeven aan de behandeling van de volgende voornaamste risico's:

- kwaliteit administratie uitvoerder SAP;
- overgang naar zelfadministratie;
- traject Handhaving Verplichtstelling;
- complexiteit en kosten organisatie vermogensbeheer.

De risico's, de mogelijke impact van het risico op de doelstelling van het fonds, de genomen maatregelen en - voor zover al getoetst - de effectiviteit daarvan, worden hierna kort beschreven.

Kwaliteit administratie uitvoerder SAP

Medio 2016 heeft het bestuur besloten om met ingang van 1 januari 2017 de pensioenadministratie in eigen beheer te nemen. Dit besluit is mede ingegeven door de wens om meer 'in control' te zijn bij de pensioenadministratie. Om deze reden heeft het bestuur 'herstelacties door SAP' opgenomen in de beëindigingsovereenkomst met SAP. Dit om er voor te zorgen dat de werkgevers- en deelnemersadministratie bij SAP van voldoende kwaliteit is voordat deze wordt overgedragen naar het administratiesysteem van het fonds.

Overgang naar zelfadministratie

Onder leiding van een stuurgroep is door het bestuursbureau, samen met de leverancier van het pensioenadministratiepakket en een partij gespecialiseerd in dataconversie, vanaf de maand augustus gestart met de voorbereidingen voor de zelfadministratie per 1 januari 2017. Naast het inregelen en testen van het pensioenadministratiepakket voor de opbouw van pensioenaanspraken, is een plan van aanpak en planning opgesteld voor de transitie van de reeds opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten.

De risico's die met deze overgang gepaard gaan, zijn gemonitord door het bestuur. Op 1 december 2016 kon door de stuurgroep worden gemeld dat het niet nodig was om de pensioenadministratie na 1 januari 2017 nog een periode voort te laten zetten door SAP ('fallback scenario'). Het inregelen van de pensioenadministratie in het algemeen en specifiek de pensioenuitkeringen voor de pensioengerechtigden, waren op dat moment al van een dusdanige kwaliteit dat de gestelde termijnen werden gehaald.

Het kan voorkomen dat het (bestuursbureau van het) fonds wordt geconfronteerd een gebeurtenis die de bedrijfsvoering van het fonds zodanig in gevaar kan brengen, dat daardoor de continuïteit in gevaar komt. Ook dient voor de administratie sprake te zijn van een beheerste en integere bedrijfsvoering. Ook (het up to date houden van) de deskundigheid van de medewerkers is een aandachtspunt. Om deze redenen is een Business Continuity Plan opgesteld.

Traject Handhaving Verplichtstelling

In het kader van het eerder (zie hoofdstuk 5.2.5.) besproken Traject Handhaving Verplichtstelling bestaat het risico van 'geen premie wel recht'. Dit risico bestaat voor de (gewezen) deelnemer die recht heeft op pensioen, maar waarvan de werkgever onterecht niet aangesloten was bij het fonds en dus geen premie heeft afgedragen. Het Traject Handhaving Verplichtstelling is er onder meer op gericht dit risico te verkleinen. De uitvoering van dit Traject brengt wel kosten met zich mee, echter het bestuur is van mening dat deze kosten opwegen tegen het risico.

Er is specifiek beleid opgesteld en er zijn voorbereidingen getroffen om het Traject de komende jaren goed te laten verlopen. Zo is een geautomatiseerd werkgeversportaal gerealiseerd waar werkgevers documenten kunnen uploaden en de vragenlijst kunnen invullen. Daarnaast is - in overleg met de Sociale Partners - een toelichting op de verplichtstelling opgesteld. Ook heeft het fonds ter verduidelijking het beleid omtrent vrijstellingen uitgeschreven, een bouwmaterialenlijst opgesteld alsook een informatieve brochure gedrukt en een lijst met de meest gestelde vragen gepubliceerd op de website. Op deze wijze draagt het fonds zorg voor een consistente aanpak, beoordeling en verwerking van gegevens, welke ook na het einde van het Traject bijdraagt aan de dienstverlening van het fonds en een beperking van de kosten.

In het eerste jaar van het Traject zijn de werkgevers aangeschreven die zowel de sbi-code bouwmaterialen in het handelsregister hebben en ook als zodanig bij de belastingdienst qua sectorcode staan geregistreerd. Deze groep van 751 ondernemingen is eind 2016 aangeschreven.

Van deze 751 werkgevers zijn er tot nu toe 88 aangesloten en 248 vallen niet onder de verplichtstelling. De overige 415 werkgevers hebben of bezwaar aangetekend (6), een vrijstellingsverzoek over het verleden ingediend (9) of zijn in proces van aanlevering van de benodigde gegevens.

Het fonds krijgt naarmate het Traject vordert meer inzicht in de omvang van de risico's alsmede de beperking daarvan. Het 'risico' wordt bepaald door het aantal werknemers in dienst bij werkgevers die als gevolg van het Traject worden aangesloten. Het aantal werknemers is nog niet volledig bekend, daar de aansluiting eerst door de (voormalig) administrateur SAP moest worden verwerkt. Met de overgang per 1 januari 2017 naar een situatie van zelfadministratie, zullen deze aantallen werknemers sneller bekend zijn.

Van de resterende groep aan te schrijven ondernemingen (werkgevers), na de groep van 700, zijn de aanwijzingen voor een aansluiting minder concreet. Dit zijn bijvoorbeeld werkgevers die alleen als secundair of zelfs tertiair de sbi-code 'bouwmaterialen' hebben. Dat betekent dat de afhandeling sneller zal gaan, tevens dat het aantal verwachte aansluitingen uit deze groep substantieel lager zal zijn. De beoogde einddatum van het Traject is december 2017.

Complexiteit en kosten organisatie vermogensbeheer

Het fonds had tot en met het jaar 2015 een uitgebreid aantal uitbestedingspartijen voor het vermogensbeheer, waaronder een oversight manager en een organisatie die het fonds ondersteunt op het gebied van proxy voting. Het risico op inefficiënties in processen, de aanwezigheid van dubbelrollen en mogelijk miscommunicatie tussen partijen en het fonds was daarmee toegenomen. De kosten waren hierdoor ook gestegen.

Het bestuur heeft in 2015 dan ook besloten de organisatie eenvoudiger en efficiënter in te richten. Zo is eind 2015 afscheid genomen van de fiduciar manager. Een aantal werkzaamheden wordt sinds het begin van 2016 door het bestuursbureau en de Balansmanagement- & Vermogensbeheer commissie in eigen beheer uitgevoerd.

In het jaar 2016 is gestopt met de oversight manager en het bestuur heeft besloten Sprenkels & Verschuren aan te stellen als strategisch adviseur. Het contract met ISS Governance, dat proxy voting op de aandelenportefeuille voor het fonds uitvoerde is beëindigd.

De algehele evaluatie van de organisatie en de beleggingsportefeuille heeft er voorts toe geleid dat de vastgoedportefeuille eenvoudiger is ingericht. Naast het feit dat een aantal beleggingsfondsen reeds in liquidatie is, acht het bestuur de huidige portefeuille te versnipperd. Vanwege het illiquide karakter is het verkopen van participaties een langdurig traject. Naar verwachting zal verkoop van de fondsen waarvan besloten is afscheid te nemen, in 2017 plaatsvinden.

Zo had de discretionaire aandelenportefeuille een ingewikkelde en bewerkelijke structuur en relatief hoge kosten. Daarnaast was de invulling niet voldoende passend bij de in 2015 opnieuw vastgestelde investment beliefs. Na een uitgebreide evaluatie en een selectietraject heeft het bestuur besloten Northern Trust Asset Management aan te stellen tot manager van een tweetal ESG aandelenmandaten voor ontwikkelde en opkomende markten. De transitie heeft in maart 2016 plaatsgevonden.

Tot slot is de Balansmanagement- & Vermogensbeheer Commissie eind maart 2016 gestart met de evaluatie van de overige beleggingscategorieën in de portefeuille en zijn alle vermogensbeheerders bezocht.

7.7 Risicogevolgen boekjaar 2016

De impact van de financiële risico's op de (beleids)dekkingsgraad wordt beschreven in de hoofdstuk 8.

In 2016 hebben de volgende incidenten conform de incidentenregeling plaatsgevonden:

- Oude adressen jaargaven en bruto-netto specificaties: In totaal 36 gevallen ten onrechte informatie verstuurd naar oude adressen. Maatregelen zijn genomen om herhaling te voorkomen.

- Onjuist Uniform Pensioenoverzicht: Vier deelnemers hebben het UPO ontvangen van een andere deelnemer. Maatregelen zijn genomen om herhaling te voorkomen.
- Zichtbaar burgerservicenummer: Bij het verzenden van specificaties voor 78 pensioengerechtigden was het burgerservicenummer zichtbaar en leesbaar in het venster van de enveloppe. Beheersmaatregelen zijn genomen om herhaling te voorkomen.

Deze incidenten zijn beschreven in paragraaf 6.9 en hadden geen financiële schade tot gevolg.

7.8 Toelichting in jaarrekening

Een uitgebreide toelichting over het beleid van het beheersen van de fondsrisico's is in de jaarrekening opgenomen in onderdeel 'Risicobeheer en derivaten'. Bij dit onderdeel staat een overzicht van de omvang van financiële risico's voor het fonds. Een aantal van die risico's (zoals valutarisico en renterisico) wordt in de jaarrekening uitgebreid behandeld.

Het risicomanagement van het fonds bevat ook, zoals reeds aangegeven, immateriële risico's (bijvoorbeeld communicatie- en integriteitsrisico). Die risico's zijn lastig tot niet te kwantificeren en niet apart gespecificeerd in de jaarrekening. Omgekeerd zijn alle risico's die genoemd worden in de jaarrekening onderdeel van het risicomanagement van het fonds.

7.9 Financieel crisisplan

Het fonds heeft een financieel crisisplan opgesteld. Dit financieel crisisplan bevat een beschrijving van maatregelen die het bestuur op korte termijn effectief zou kunnen inzetten indien de beleidsdekkingsgraad zich bevindt op of zeer snel beweegt richting kritische waarden waardoor het realiseren van de doelstelling van het fonds in gevaar komt.

Door vooraf duidelijk te maken hoe het bestuur voornemens is om te gaan met een crisissituatie wordt het (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden duidelijk hoe er met de pensioenen omgegaan wordt tijdens een crisis.

Overigens is het financieel crisisplan niet een plan dat in een crisissituatie kant-en-klaar uitgevoerd moet worden. Het bestuur zal de concrete maatregelen altijd afstemmen op de aard van de crisis en de omstandigheden van dat moment. Een financieel crisisplan is dus niet hetzelfde als een herstelplan.

Het financieel crisisplan van het fonds bevat de volgende onderdelen:

- wanneer is er naar de mening van het fonds sprake van een crisis;
- welke maatregelen heeft het fonds ter beschikking in geval van een crisis;
- tot welke kortingsgrenzen leiden de maatregelen van het Pensioenfonds;
- wat is het verwachte financiële effect van de inzet van de maatregelen in geval van een crisis;
- hoe is bij deze maatregelen rekening gehouden met evenwichtige belangenafweging.

Het financieel crisisplan is opgenomen in de ABTN en te raadplegen via de website van het fonds. In het eerste kwartaal van 2017 is door het bestuur een aangepast crisisplan opgesteld.

8. Financieel beleid

8.1 Beleidsdekkingsgraad, actuele dekkingsgraad en solvabiliteit

De actuaris heeft de financiële positie van het fonds conform de wettelijke solvabiliteitstoets beoordeeld. Hieruit komt naar voren dat voor het fonds sprake is van een situatie van een reservetekort en een dekkingstekort.

De reservepositie van het fonds is gedaald van € 7.636.000 positief ultimo 2015 tot € 1.979.000 negatief ultimo 2016. Per 31 december 2016 was sprake van een reservetekort en een dekkingstekort. Dit betekent dat het eigen vermogen van het fonds minder is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

De actuele dekkingsgraad, uitgedrukt in een percentage van het totaal van de activa verminderd met de schulden en overlopende passiva ten opzicht van de voorziening pensioenverplichtingen, is ultimo het boekjaar gedaald van 101,1% naar 99,8%.

De beleidsdekkingsgraad (het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden over 12 maanden) is in 2016 gedaald van 105,4% naar 97,5%.

8.2 Premiebeleid

Het fonds kent een drietal begrippen van premie. Het bestuur vindt het van belang helder aan te geven wat deze drie premies inhouden en waar zij voor gebruikt worden. De drie begrippen zijn:

- de feitelijke premie;
- de zuivere kostendekkende premie;
- de gedempte kostendekkende premie.

8.2.1 Feitelijke premie

In het uitvoeringsreglement is de relatie tussen het fonds en de aangesloten werkgevers geregeld, met inachtneming van de Pensioenwet. De pensioenregeling wordt gefinancierd door het jaarlijks heffen van premie voor iedere deelnemer (feitelijk verschuldigde premie).

De feitelijk verschuldigde premie is een doorsneepremie. De doorsneepremie is het in het geldende pensioenreglement opgenomen percentage van de pensioengrondslag van de betreffende deelnemer. Dit percentage is voor het jaar 2016 vastgesteld op 22,2%. De feitelijke (ontvangen) premie in het jaar 2016 bedraagt € 31.134.000.

8.2.2 Kostendekkende premie

Een pensioenfonds moet in principe voor de jaarlijkse pensioenopbouw een (zuiver) kostendekkende premie berekenen. De kostendekkende premie wordt berekend op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december voorafgaand aan het boekjaar.

Kostendeekkende premie	2016	2015
Actuarieel benodigde koopsom	€ 31.604.000	€ 30.779.000
Opslag voor uitvoeringskosten	€ 3.252.000	€ 2.880.000
Solvabiliteitsopslag	€ 4.993.000	€ 4.371.000
Totaal	€ 39.849.000	€ 38.030.000

De ontvangen premie was in 2016 lager dan de kostendeekkende premie. Het verschil in 2016 op basis van de rentetermijnstructuur was € 8.715.000 negatief. De belangrijkste oorzaak is de sterk gedaalde rente.

De uitvoeringskosten bedroegen in 2016 € 3.556.000. De totale uitvoeringskosten zijn hiermee gestegen vergeleken met de uitvoeringskosten in 2015. De opslag op de premie bestaat uit de gemaakte kosten in het boekjaar (€ 3.556.000) minus de vrijgevallen excassokosten van de pensioenuitkeringen (€ 304.000). De opslag in de kostendeekkende premie voor uitvoeringskosten kwam uit op € 3.252.000.

8.2.3. Gedempte kostendeekkende premie

De zuivere kostendeekkende premie geeft belangrijke informatie over de kracht van de premie in tijden van lage rente. De daling van de rente leidt tot een navenante verhoging van deze zuivere kostendeekkende premie.

Juist omdat de voorgeschreven rentetermijnstructuur waarmee gerekend moet worden sterk kan bewegen, heeft de wetgever het mogelijk gemaakt dat pensioenfondsen de (zuivere) kostendeekkende premie mogen dempen met een voortschrijdend gemiddelde van de rente of met het verwacht rendement.

Dit betekent dat de beoordeling van de kostendeekendheid van de premie plaatsvindt door vergelijking van de gedempte kostendeekkende premie met de feitelijke premie.

De gedempte kostendeekkende premie bestaat uit vier componenten:

- De inkooppremie voor pensioenopbouw;
- Een opslag voor de uitvoeringskosten;
- Een opslag voor solvabiliteit waarmee de dekkingsgraad op peil moet blijven;
- Een opslag voor de voorwaardelijke toeslagverlening.

Het fonds heeft voor de berekening van de premie gekozen voor de methode van premiedemping op basis van verwacht fondsrendement. Het fonds heeft daarvoor als peildatum de rente per 31 oktober 2014 gebruikt. Op basis van het beleggingsbeleid van het pensioenfonds is het verwachte fondsrendement op 4,6% per jaar vastgesteld. Deze rentevoet geldt voor vijf jaar, van 1 januari 2015 tot en met 31 december 2019.

Gedempte kostendeekkende premie	2016	2015
Actuarieel benodigde koopsom	€ 16.132.000	€ 15.163.000
Opslag voor uitvoeringskosten	€ 3.252.000	€ 2.880.000
Solvabiliteitsopslag	€ 2.549.000	€ 2.153.000
Voorwaardelijke onderdelen	€ 8.756.000	€ 9.609.000
Totaal	€ 30.689.000	€ 29.805.000

De opslag voor de voorwaardelijke toeslagverlening is een saldopost. De totale gedempte kostendeekkende premie wordt berekend op basis van een rekenrente van 2,5% per jaar, zonder toepassing van de opslag voor solvabiliteit. In 2016 geldt een gedempte kostendeekkende premie van € 30.689.000. De premiemarge ten opzichte van de afgedragen feitelijke premie is daarmee € 425.000 positief. Een positieve premiemarge wordt toegevoegd aan een bestemde premiereserve. Deze blijft buiten beschouwing bij de berekening van de actuele dekkingsgraad. De bestemde premiereserve is beschikbaar indien in enig jaar de gedempte kostendeekkende premie ontoereikend is.

8.3 Technische Voorziening voor risico Pensioenfonds

De Technische Voorziening (voorziening pensioenverplichtingen) is op basis van het pensioenreglement versie 17 september 2015, door het fonds vastgesteld en gecontroleerd door de actuaris Triple A Risk Finance Certification B.V. met inachtneming van de bepalingen in de Pensioenwet en het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. De actuariële verklaring over de voorziening pensioenverplichtingen en het oordeel omtrent de toereikendheid van de middelen voor de dekking van de over het verleden reglementair toegezegde aanspraken zijn in dit verslag opgenomen.

De Technische Voorziening is in 2016 gestegen van € 718.278.000 naar € 827.346.000. De voornaamste redenen van deze stijging zijn de gedaalde marktrente, de opbouw van nieuwe pensioenaanspraken, de stijging van het aantal deelnemers en de aanpassing van de sterftegrondslagen.

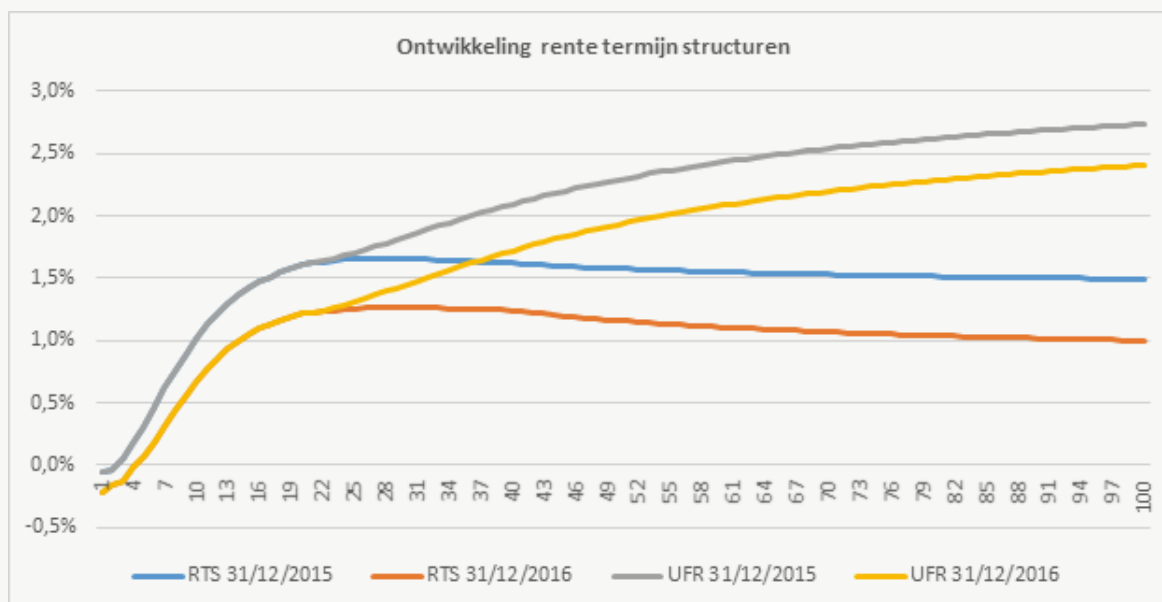
8.4 Ontwikkeling van de actuele dekkingsgraad in het verslagjaar

In het jaar 2016 heeft de actuele dekkingsgraad zich, naar de bijdrage van de diverse elementen, als volgt ontwikkeld:

Dekkingsgraad per 31 december	2016	2015
Dekkingsgraad per 1 januari	101,1%	112,0%
Premie	-0,5%	-0,7%
Uitkering	0,0%	0,2%
Toeslagen	0,0%	0,0%
Wijzigingen in de rentetermijnstructuur	-10,6%	-8,2%
Overig resultaat beleggingen	11,9%	-2,6%
Overige oorzaken	-2,1%	0,4%
Dekkingsgraad per 31 december	99,8%	101,1%

8.5 Ontwikkeling van de rentetermijnstructuur

In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de verschillende rentetermijnstructuren in de jaren 2015 en 2016 opgenomen. Hieruit blijkt dat de rente in het jaar 2016 is gedaald.

8.6 Toeslagbeleid en toeslagambitie

De toeslagverlening (ook wel toeslag of indexatie genoemd) en mate van toeslagverlening hangt af van de beleidsdekkingsgraad van Bpf HiBiN. Het gevoerde toeslagbeleid is een beleidsmaatregel van het bestuur. Het bestuur heeft de mogelijkheid om hiervan af te wijken, binnen de kaders van de geldende wet- en regelgeving.

Tot 1 januari 2015 hanteerde het fonds het beleid dat bij een (actuele) dekkingsgraad tussen 104,8% (de minimaal vereiste dekkingsgraad) en 114,2% (de vereiste dekkingsgraad) gedeeltelijk toeslag kon worden verleend. Vanaf een dekkingsgraad gelijk aan de vereiste dekkingsgraad (na de aanpassing van het beleggingsbeleid medio 2015 115,8%), kon volledige toeslag worden verleend.

Onder het aangepaste FTK per 1 januari 2015 worden strengere voorwaarden gesteld aan het verlenen van toeslagen op pensioenaanspraken en pensioenrechten. Toeslagverlening mag alleen indien de toeslag toekomstbestendig is.

Het fonds mag alleen de pensioenen verhogen indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 110%. Bij een beleidsdekkingsgraad vanaf 110%, kan een reguliere toeslag worden verleend. Voorwaarde is dat de reguliere toeslagverlening toekomstbestendig is. Dit betekent dat bij de bepaling van de mate van toeslagverlening de omvang van het vereist eigen vermogen boven de toeslagdrempel van 110% (de toeslagruimte) zodanig hoog moet zijn dat hieruit naar verwachting naar de toekomst toe een permanente toeslagverlening van diezelfde hoogte zou kunnen worden gefinancierd. Bij een verwacht gemiddelde volledige toeslagverlening van 2% per jaar betekent dit, dat de volledige maatstaf mag worden toegekend bij een dekkingsgraad van naar schatting 125,7%.

De toeslag (prijsinflatie) per 1 januari 2016 bedraagt 0,00%. De beleidsdekkingsgraad voor Bpf HiBiN is per eind 2016 97,5%. Daar deze (fors) lager ligt dan het minimum niveau van 110% is het niet toegestaan om toeslag te verlenen. Gevolg is dat de pensioenrechten en -aanspraken van pensioengerechtigden en gewezen deelnemers vanaf 2009 11,1% cumulatief achter zijn gebleven bij de ambitie van Bpf HiBiN. In 2008 heeft voor het laatst toeslagverlening plaatsgevonden.

Ook de voorwaardelijke toeslag voor actieve deelnemers (werkenden), die tot 1 januari 2015 gebaseerd was op de loonindex van de bedrijfstak en sinds 1 januari 2015 gebaseerd is op de prijsinflatie, kon vanaf 2008 niet toegekend worden. Deze bleef daarmee vanaf 2008 7,3% achter op de ambitie. In 2007 heeft voor deze groep voor het laatst toeslagverlening plaatsgevonden. Indien er in de toekomst sprake is van eventuele inhaalindexatie, wordt er op individuele basis gekeken wat de achterstand is.

Met het oog op de huidige beleidsdekkingsgraad, is het de verwachting dat de komende jaren slechts beperkte toeslagverlening op de pensioenaanspraken en pensioenrechten kan plaatsvinden.

8.7 Beleggingen

Inleiding

Het jaar 2016 gaat de geschiedenis in als een jaar vol verrassingen op het politieke vlak, met als belangrijkste gebeurtenissen de uitkomst van het Brexit-referendum en de verkiezing van Donald Trump tot president van de Verenigde Staten. Hoewel beide gebeurtenissen aanvankelijk voor volatiele financiële markten zorgden, reageerden met name de aandelenmarkten in tweede instantie positief op de uitkomsten.

Terwijl de ECB en Bank of Japan hun soepele monetaire beleid voortzetten, ging de Amerikaanse centrale bank in december over tot de eerste renteverhoging sinds lange tijd. De lange rente in de eurozone liet over 2016 per saldo een daling zien waarbij tussentijds de laagste niveaus ooit werden bereikt. Vrijwel alle beleggingscategorieën hebben over de verslagperiode een positief absoluut rendement laten zien. Dit was vooral het gevolg van het zeer ruime monetaire beleid gedurende het jaar in combinatie met verbeterde economische vooruitzichten in met name de Verenigde Staten tegen het einde van het jaar.

Voor een meer uitgebreide beschrijving van de ontwikkelingen op de financiële markten verwijzen wij naar bijlage 2.

Strategisch beleggingsbeleid

Het strategisch beleggingsbeleid wordt vastgesteld op basis van een Asset Liability Management (ALM) studie. Een ALM studie heeft als doel om pensioenfondsen inzicht te geven in de gevolgen van beleidskeuzes.

Het bestuur beschikt hierbij over de volgende sturingsinstrumenten:

- premiebeleid;
- toeslagbeleid;
- beleggingsbeleid.

In het kader van het de wijzigingen in het Financieel Toetsingskader per 1 januari 2015 heeft het fonds in 2015 een nieuwe ALM-studie uit laten voeren. De vastgestelde risicobereidheid is hierbij als input meegenomen. De resultaten lieten zien dat het beleid niet significant aangepast hoefde te worden. Wel heeft het bestuur besloten per 1 juli 2015 het renterisico ten opzichte van de verplichtingen iets te vergroten. Dit vanwege de zeer lage rentestanden en het opwaartse potentieel indien het risico minder wordt afgedekt en de rente weer zal gaan stijgen. Het bestuur heeft hierbij getoetst of binnen de (wettelijke) kaders gebleven werd. Dit beleid is in het jaar 2016 voortgezet.

Matching en returnbeleggingen

De beleggingsportefeuille van Bpf HiBiN is opgedeeld in matching- en returnbeleggingen. Met de matchingbeleggingen wordt getracht zoveel mogelijk de ontwikkeling van de nominale verplichtingen te volgen. Met de returnbeleggingen wordt getracht extra rendement te behalen voor het kunnen voldoen aan de toeslag-ambitie.

De invulling van de beleggingsportefeuille in 2016 is, rekening houdend met de gematigde economische vooruitzichten, in onderstaande tabel weergegeven.

Strategisch beleggingsbeleid	Strategische weging	Bandbreedte	Benchmark	Invulling
Aandelen	30%	25 – 35%		
Aandelen ontwikkelde markten	24,75%	19,75 – 29,75%	MSCI World Custom ESG 100% Hedged to EUR Index (Net Dividend)	Northern Trust/ beleggingsfonds
Aandelen opkomende markten	5,25%	3,75 – 6,75%	MSCI Emerging Markets Custom ESG Index (net dividend)	Northern Trust/ beleggingsfonds
Vastrentende waarden	65%	55 – 75%		
Staatsobligaties en swaps	45%	35 – 55%	Portefeuille rendement	Lombard Odier/ discretionair
Bedrijfsobligaties	7%	5 – 9%	Iboxx euro Corporates AA	Standard Life/ beleggingsfonds
High Yield obligaties	2%	1 – 3%	Merrill Lynch Euro HY CST-sub financial Hedged to EUR	Bluebay/ beleggingsfonds
Obligaties opkomende landen (hard currency)	4%	3 – 5%	JPM GBI-EM Global Diversified Composite Hedged to EUR	Pictet/ beleggingsfonds
Obligaties opkomende landen (local currency)	2%	1 – 3%	JPM EMBI Global Diversified Hedged to EUR	Ashmore/ beleggingsfonds
Particuliere hypotheek	3%	1 – 5%	SAREF customized hypotheek benchmark	SAREF/ beleggingsfonds
Zakelijke hypotheek	2%	1 – 3%	Barclays Customized swap index 2-4 jaar	SAREF/ beleggingsfonds
Vastgoed	5%	2 – 6%	Portefeuille rendement	SAREF/beleggingsfondsen
Rente en valuta				
Rente afdekking	50%	45 – 55%	Portefeuille rendement	Lombard Odier/ discretionair
Valuta afdekking USD, JPY en GBP ESG aandelenportefeuille*	100%	95 – 105%	Geen benchmark	Lombard Odier/ valuta termijncontracten

*) Vanaf 9 maart 2016 wordt binnen aandelen ontwikkelde markten 100% van het valutarisico afgedekt

Wijzigingen in beleggingsbeleid

Op basis van uitgebreide evaluaties en grondige selectietrajecten is in het jaar 2016 een aantal wijzigingen doorgevoerd in de beleggingsportefeuille:

- Er is een duidelijke scheiding aangebracht tussen aandelen ontwikkelde markten en aandelen opkomende markten met normwegingen en bandbreedtes;
- De actief beheerde aandelenmandaten door Lombard Odier en Aberdeen zijn per 9 maart 2016 omgezet naar passief beheerde aandelenfondsen beheerd door Northern Trust Asset Management. Deze omzetting heeft geleid tot:
 - Een lager risico: van actief beheerde naar passief beheerde mandaten;
 - Een minder complexe portefeuille: van grotendeels individuele aandelen naar beleggingsfondsen. Alle operationele zaken als belastingterugvordering, duurzaamheidscriteria en valuta-afdekking worden binnen de fondsen georganiseerd;
 - Lagere kosten.
- Verkoop van de positie in Unibail Rodamco per 9 maart 2016 en aankoop van participaties in een door Northern Trust Asset Management passief beheerd beleggingsfonds voor beursgenoteerd vastgoed per 1 november 2016.

Derivaten

Bpf HiBiN belegt in derivaten. Dit zijn producten die hun waarde ontleen aan een ander, onderliggend, product. Bpf HiBiN gebruikt derivaten alleen om risico's te reduceren en te beheersen. Zo wordt het renterisico ten opzichte van de verplichtingen gereduceerd met onder andere renteswaps en wordt het valutarisico tot medio maart 2016 afgedekt met valutatermijncontracten.

Renterisico

Bpf HiBiN heeft de renteafdekking gerealiseerd door een vrijwel identiek looptijdprofiel als dat van de verplichtingen te simuleren. Er wordt gebruik gemaakt van fysieke (zero coupon) obligaties en diverse renteswaps. Door het gebruik van deze renteswaps kan met aanzienlijk minder geïnvesteerd vermogen toch een 50% afdekking van het volume van de technische voorzieningen plaatsvinden. Dit is het gevolg van het feit dat er binnen renteswaps impliciet kortlopend geld wordt geleend en in langlopend papier wordt belegd. Door het gebruik van deze techniek is het mogelijk geweest om ook een relatief groot belang in returnbeleggingen aan te houden.

Het beleid van het fonds is dat binnen de portefeuille gestuurd wordt op een rente afdekking in een marktwaarde omgeving. Het renterisico op de waardeverandering van de nominale verplichtingen wordt voor 50% afgedekt. Voor de berekening van het renterisico en de invulling van de afdekking worden de volgende beleggingscategorieën meegenomen:

- Euro staatsobligaties;
- Renteswaps;
- bedrijfsobligaties (investment grade);
- particuliere hypotheke.

Samenstelling belegd vermogen

De totale waarde van de beleggingsportefeuille (exclusief derivaten!) bedroeg € 780,1 miljoen per 31 december 2016 ten opzichte van € 702,6 miljoen ultimo 2015.

Het beleggingsrendement over 2016 bedroeg 11,9%.

Beleggingsresultaten

In onderstaande tabel worden de beleggingsrendementen van de portefeuille (inclusief derivaten) en de benchmark over de jaren 2015 en 2016 weergegeven.

Beleggingsrendementen	Portefeuille 2016	Benchmark 2016	Portefeuille 2015	Benchmark 2015
Totale portefeuille	11,9%	11,2%	-1,9%	-2,0%
Matching beleggingen	13,3%	13,0%	-5,7%	-5,2%
Return beleggingen	8,9%	7,7%	0,3%	0,7%

Uitsplitsing matching beleggingen				
Staatsobligaties en rentederivaten	14,8%	14,8%	-7,6%	-7,6%
Euro bedrijfsobligaties	5,4%	4,7%	-0,6%	-0,7%
Particuliere Hypotheken	4,0%	2,3%	3,7%	0,7%

Uitsplitsing return beleggingen				
Aandelen	8,9%	7,2%	-0,4%	0,4%
Aandelen wereldwijd ontwikkelde landen (ESG fundamenteel) (tot 9 maart 2016)			7,5%	10,4%
Aandelen wereldwijd ontwikkelde landen (ESG passief) (vanaf 9 maart 2016)	7,6%	7,2%		
Aandelen wereldwijd opkomende landen (actief) (tot 9 maart 2016)			-4,3%	-5,2%
Aandelen wereldwijd opkomende landen (initieel actief en daarna ESG passief) (vanaf 9 maart 2016)	17,3%	13,2%		

Hoogrenderende vastrentende waarden				
Euro High Yield obligaties	6,3%	10,1%	2,0%	0,9%
Emerging Market Debt Hard Currency	7,6%	8,3%	1,2%	0,7%
Emerging Market Debt Local Currency	10,3%	7,6%	-16,9%	-15,6%
Zakelijke Hypotheken	2,8%	0,1%	3,8%	0,6%

Vastgoed				
Vastgoed beursgenoteerd (vanaf 1 november 2016)	3,6%	3,6%	12,6%	15,2%
Vastgoed Nederland niet-beursgenoteerd				
• Woningen	11,8%	11,8%	8,2%	8,2%
• Winkels	1,4%	1,4%	4,3%	4,3%
• Kantoren	11,0%	11,0%	-4,0%	-4,0%
• Industrie	-14,6%	-14,6%	8,0%	8,0%
Vastgoed Internationaal direct				
• Europa	5,4%	5,4%	8,8%	8,8%
• Amerika	14,5%	14,5%	21,1%	21,1%
• Azië	1,8%	1,8%	6,1%	6,1%
Totaal Vastgoed	11,4%	11,4%	7,6%	8,5%

Het rendement van 11,9% is breed gedragen. Met uitzondering van de sector industrie binnen niet-beursgenoteerd Nederlands vastgoed, hebben alle beleggingscategorieën op portefeuilleniveau een positief rendement laten zien. Het behaalde beleggingsrendement van 11,9% was hoger dan het benchmarkrendement van 11,2%. Dit komt vooral door de aandelenportefeuille in het eerste kwartaal van 2016 en de beleggingen in vastrentende waarden in opkomende markten (emerging market debt).

Ontwikkeling matching beleggingen

Het rendement op de matching beleggingen van 13,3% is het gevolg van de rentedaling die heeft plaatsgevonden in 2016 en moet gerelateerd worden aan de toename van de marktwaarde van de voorziening pensioenverplichtingen. De (swap)rente die moet worden gebruikt voor de waardebeoordeling van de voorziening pensioenverplichtingen, wordt bepaald en voorgeschreven door De Nederlandsche Bank. Deze rente wordt de Ultimate Forward Rate genoemd.

De Ultimate Forward Rate is een risicovrije rekenrente die voor looptijden van 20 jaar en langer gehanteerd wordt. De rekenrente na 20 jaar beweegt zich richting een lange termijn niveau, welke vanaf 15 juli 2015 wordt bepaald door de gemiddelde 20-jaars swaprente van de afgelopen 10 jaar. Per 31 december 2016 bedraagt deze rente 2,9% (ultimo 2015: 3,2%). Voor looptijden korter dan 20 jaar wordt de daadwerkelijke marktrente (swaprente) gehanteerd.

Als de rente daalt, stijgt de waarde van de voorziening pensioenverplichtingen. Stijgt de rente, dan daalt de waarde van de voorziening pensioenverplichtingen. De waarde van de voorziening pensioenverplichtingen is mede als gevolg van de rentedaling in 2016 gestegen van € 718.000.000 naar € 827.346.000. Deze stijging wordt naast de nieuwe opbouw van pensioenaanspraken veroorzaakt door de aanpassing van de sterftetafels en ervaringssterfte.

Met de portefeuille behorend bij 'matching beleggingen' wordt getracht zoveel mogelijk de ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen te volgen. Het bestuur heeft voor 2016 besloten het renterisico tussen de voorziening van de pensioenverplichtingen en de beleggingen in de matchingportefeuille voor 50% op elkaar af te stemmen (af te dekken).

Dit doet Bpf HiBiN door de looptijd van de beleggingen in de matchingportefeuille voor 50% in overeenstemming te brengen met de looptijd van de verplichtingen.

Normaliter staat bij een renteafdekking van 50% tegenover een daling of stijging van de ‘matching beleggingen’ als gevolg van een bepaalde rentebeweging een sterkere daling of stijging van de voorziening pensioenverplichting. Door het voorgaande effect is ondanks het positieve rendement als gevolg van de rentedaling de dekkingsgraad toch gedaald.

Ontwikkeling return beleggingen

Binnen de returnportefeuille liepen de rendementen op de verschillende beleggingscategorieën fors uiteen. Alle beleggingscategorieën, met uitzondering van de vastgoedsector industrie, eindigden het jaar in de plus. Met name het rendement op aandelen wereldwijd en vastrentende waarden (beiden opkomende markten), euro staatsobligaties en de vastgoedsector (winkels en woningen) springen in het oog. Voor een meer uitgebreide toelichting op de rendementen verwijzen wij naar bijlage 2.

Beleggingsbeginselen (Investment beliefs)

Investment beliefs beschrijven op een heldere en beknopte wijze de uitgangspunten voor het beleggingsbeleid. De investment beliefs, ook wel beleggingsbeginselen, vormen daarmee de basis of de filosofie voor de inrichting van het vermogensbeheer, de verdeling van de beschikbare middelen over de verschillende beleggingscategorieën, beleggingsstijlen en het risicomanagement. Bpf HiBiN hanteert de volgende beleggingsbeginselen, welke nader zijn uitgewerkt in het beleggingsplan en ABTN van het fonds:

- Bpf HiBiN is een lange termijn belegger;
- Bpf HiBiN is kostenbewust;
- Bpf HiBiN belegt alleen in categorieën en strategieën die het op hoofdlijnen begrijpt;
- Bpf HiBiN belegt maatschappelijk verantwoord;
- Risico vereist een extra rendement.

Prudent Person

Met de aanpassing van het FTK per 1 januari 2015 is expliciet in de regelgeving opgenomen dat het fonds onderbouwt dat het strategisch beleggingsbeleid en het beleggingsplan passen binnen de prudent person regels.

Dat het strategisch beleggingsbeleid en het beleggingsplan van het fonds passen binnen de prudent person regel, blijkt onder meer uit de volgende punten:

- Het fonds kent een duidelijke organisatiestructuur met betrekking tot het beleggingsbeleid en besluitvorming hierover.
- Er is een balans tussen de omvang, aard en complexiteit van de beleggingsportefeuille enerzijds en de aanwezige kennis en ervaring en het risicobeheer anderzijds. Op dit punt heeft regelmatig onderzoek plaatsgevonden, onder andere in ALM-studies. Daarnaast komt dit tot uitdrukking in de risicohouding van het fonds.
- Het fonds stelt voor de langere termijn een strategisch beleggingsbeleid vast, dat in ieder geval een beschrijving bevat van de beleggingsdoelstelling, de samenstelling van de beoogde beleggingsportefeuille en een bandbreedte voor de beleggingsportefeuille.
- Het fonds vertaalt het strategisch beleggingsbeleid naar een beleggingsplan waarin een gedetailleerde omschrijving van het beleggingsbeleid wordt gegeven.

- Het fonds stelt een beleggingscyclus vast op grond waarvan het strategisch beleggingsbeleid, het beleggingsplan en de uitvoering periodiek worden geëvalueerd en opnieuw wordt beoordeeld.
- Transparantie over het beleggingsbeleid naar belanghebbenden van het fonds komt tot uitdrukking in de verklaring inzake beleggingsbeginselen.

De belangrijkste uitgangspunten voor toepassing van het prudent beginsel zijn vastgelegd in wet- en regelgeving. In onderstaande tabel is een samenvatting opgenomen van deze onderbouwing.

Regelgeving	
Artikel 135 Pensioenwet	<ul style="list-style-type: none"> • Bpf HiBiN heeft als primaire doelstelling een nominaal pensioen uit te keren en wil secundair koopkracht behouden. In de ALM-studie is als uitgangspunt genomen dat om beide doelstellingen te bereiken, het pensioenfonds risico moet nemen, maar het risico moet gematigd zijn om de kans op het korten van pensioenaanspraken van deelnemers beperkt te houden. De verplichtingen vormen op deze manier het uitgangspunt voor het strategisch beleggingsbeleid en het beleggingsbeleid is dan ook vastgesteld in het belang van de aanspraak- en pensioengerechtigden; • het niet beleggen in de bijdragende ondernemingen is niet van toepassing voor het fonds; • conform de ABTN en de Richtlijnen voor de Jaarverslaglegging vindt de waardering van de beleggingen grotendeels op marktwaarde plaats conform Level 1 (prijzen in actieve markten voor gelijke instrumenten) en Level 2 (prijzen in actieve markten voor soortgelijke activa of verplichtingen of waarderingstechnieken waarbij inputfactoren zijn gebaseerd op observeerbare marktdata) waarderingen. Slechts 11,4% van de beleggingen vallen onder de categorie level 3 (beleggingen die gewaardeerd worden met modellen waarvan tenminste een input niet direct observeerbaar is in de markt). Van laatstgenoemde categorie beleggingen worden de naleving van de vastgelegde processen gecontroleerd middels accountantsverslagen van de betrokken beleggingsfondsen en de ISAE3402-verklaringen van de betrokken beheerorganisaties. • in de jaarrekening wordt gerapporteerd hoe het fonds uitvoering geeft aan het maatschappelijk verantwoord beleggen.
Artikel 13 en 13a besluit FTK	<ul style="list-style-type: none"> • Het fonds belegt hoofdzakelijk in zeer liquide beleggingsproducten. Bovendien is Bpf HiBiN een relatief jong fonds, waardoor de premieinstroom groter is dan de pensioenuitkeringen. De grootste liquiditeitsbehoefte komt voort uit derivatencontracten. Er is in dit kader sprake van dagelijks onderpandbeheer. • alle beleggingen vinden plaats op gereguleerde markten; • het fonds heeft het beleggingsbeleid ('beleggingscyclus') gedetailleerd beschreven en vastgelegd in het beleggingsplan en de ABTN. Daarnaast zijn restricties vastgelegd in de vermogensbeheercontracten, beleggingsrichtlijnen en de prospectussen van de beleggingsfondsen; • de portefeuille is gespreid over beleggingscategorieën, regio's, landen en sectoren. De monitoring van o.a. restricties t.a.v. concentratie-, kredietrisico's en securities lending vindt plaats via verschillende (risico-) rapportages. • Bpf HiBiN heeft in haar ABTN en in het beleggingsplan vastgelegd dat derivaten slechts gebruikt mogen worden om de risicograad van de beleggingen te verlagen en de portefeuille op een meer efficiënte wijze te beheren.

Beheerste en integere bedrijfsvoering (artikel 143 Pensioenwet)	<ul style="list-style-type: none"> • het fonds beschikt ten aanzien van de beleggingscyclus over een duidelijke, volledige en transparante organisatiestructuur; • het bestuur belegt alleen in beleggingsobjecten / fondsen die zij begrijpt en doorziet, waarvan de risico's adequaat beheersbaar zijn en die passen bij de risicohouding en verplichtingen van het fonds.
Regels uitbesteding (artikel 34 Pensioenwet)	<ul style="list-style-type: none"> • het fonds beschikt over een uitbestedingsbeleid dat mede richtlijnen ten aanzien van de selectie en evaluatie van vermogensbeheerders bevat; • het fonds borgt dat de mandaten en richtlijnen van de vermogensbeheerders aansluiten op het strategische beleggingsplan en het beleggingsbeleid, onder meer door het vooraf en tussentijds beoordelen van contracten, mandaten en richtlijnen.
Verbod op langlopende leningen en garantstelling (artikel 136 Pensioenwet)	<ul style="list-style-type: none"> • Bpf HiBiN heeft dergelijke leningen en garantstelling niet in de beleggingsportefeuille.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Beleid Bpf HiBiN

Het fonds heeft ervoor gekozen om naast het voldoen aan wet- en regelgeving, een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid toe te passen. Dit beleid bestaat uit:

- Uitsluiten: de volgende bedrijven worden uitgesloten:
 - Bedrijven die de principes van de United Nations Global Compact schenden;
 - Bedrijven die controversiële wapens produceren;
 - Bedrijven die tabak produceren;
 - Niet voldoen aan een aantal governance criteria die door de vermogensbeheerder zijn gesteld.
- Stemmen: het actief gebruik maken van aandeelhoudersrechten zoals het stemmen met betrekking tot onderwerpen als milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen op aandeelhoudersvergaderingen.

Wet- en regelgeving

Sinds 2013 moeten pensioenfondsen investeringen vermijden in bedrijven die te maken hebben met de productie, verkoop of distributie van clustermunities, maar ook in beleggingsinstellingen en indexen waar clustermunities-ondernemingen voor meer dan 5% deel van uitmaken. Ook dienen fondsen investeringen te vermijden wanneer sprake is plaatsing van een onderneming op een zwarte lijst of van sanctiemaatregelen, zoals tegen Rusland en Syrië.

Bpf HiBiN heeft haar beleggingen getoetst aan bovenstaande wet- en regelgeving en bevestigt gekregen van haar vermogensbeheerders dat zij voldoen aan de geldende wet- en regelgeving, waaronder de sanctiewet.

8.8 Z-score en performancetoets

Bpf HiBiN is een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds. Wanneer de beleggingsperformance van het fonds ontoereikend is, moet het fonds vrijstelling verlenen van de verplichtstelling wanneer een onderneming daarom verzoekt. Hiervoor wordt het feitelijke beleggingsrendement vergeleken met het rendement van een door het fonds vastgestelde normportefeuille.

Dit wordt gedaan door jaarlijks de Z-score van het fonds te bepalen. Hierbij wordt het rendement (de performance) van het fonds met het rendement van de benchmark vergeleken, en het verschil gedeeld door een factor die afhankelijk is van de samenstelling van het belegde vermogen (de verhouding obligaties/aandelen).

Vervolgens worden de Z-scores over een periode van 5 jaar samengevat in een performancetoets. Indien de uitkomst van de performancetoets plus een vastgesteld percentage van 1,28% negatief is dan, heeft een aangesloten onderneming de mogelijkheid om vrijstelling van verplichte deelneming in het fonds te verkrijgen. De pensioenregeling moet wel gelijkwaardig zijn aan die van Bpf HiBiN. Meer informatie over de berekening van de Z-score en de performancetoets is te vinden in het Vrijstellings- en Boetebesluit Wet Bpf 2000.

De uitkomsten van de Z-score en de Performancetoets over 2016 zijn 0,50% (Z-score) respectievelijk 1,66% (performancetoets). Ondernemingen kunnen dus niet verzoeken om vrijstelling op basis van de performancetoets.

9. Actuariële paragraaf

Actuariële analyse

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt worden weergegeven:

Onderdeel	Resultaat (x € 1.000)
Beleggingsopbrengsten	1.169
Premie	-5.444
Waardeoverdrachten	-86
Kosten	0
Uitkeringen	-89
Sterfte	109
Arbeidsongeschiktheid	9
Overige kanssystemen	-869
Toeslagverlening	0
Overige incidentele mutaties	-5.200
Andere oorzaken	786
Totaal	-9.615

Rol en bevindingen van de certificerend actuaris

De certificerend actuaris heeft de opdracht om vast te stellen dat het Pensioenfonds voldoet aan de vereisten van artikel 126 tot en met 140 Pensioenwet. De belangrijkste aanbevelingen die door de certificerend actuaris zijn gerapporteerd betreffen:

- Beleid formuleren rondom de beleggingscase en dit te implementeren in haar beleggingsprocessen. Indien het fonds een nieuwe belegging aangaat, wordt verwacht dat hiervoor eerst een onderbouwing wordt vastgelegd in een zo te noemen "investment case" of beleggingscase. De beleggingscase is de onderbouwing vooraf waarom in de betreffende belegging geïnvesteerd zou moeten worden.
- In overleg treden met sociale partners over de gevolgen van de verhoging van de (fiscale) pensioenrichtleeftijd voor pensioenregelingen in 2018 van 67 jaar naar 68 jaar.
- Actualiseren van de abtn.

Oordeel van de certificerend actuaris over de financiële positie

In zijn actuariële verklaring heeft de certificerend actuaris geoordeeld dat voldaan is aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikelen 131 en 132:

- De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.
- De vermogenspositie is slecht. Het eigen vermogen van het fonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.
- De beleidsdekkingsgraad van het fonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat voor één achtereenvolgende jaareinde. Het fonds bevindt zich in een dekkingstekort.

10. Toekomstparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

Financiële positie

Het fonds heeft in 2017 (vóór 1 april 2017) het herstelplan geactualiseerd. Uitgangspunt is de dekkingsgraad per 31 december 2016. Op grond van dit herstelplan zijn geen aanvullende maatregelen nodig gebleken en is de verwachting dat het fonds binnen de gekozen hersteltermijn uit herstel is.

Traject handhaving verplichtstelling

Het fonds zal het Traject, dat eind 2014 is gestart, om ten onrechte niet aangesloten werkgevers op te sporen en aan te sluiten, in het jaar 2017 voortzetten. In 2016 is de eerste groep werkgevers, waarvan de kans het grootst is dat er niet aangesloten werkgevers tussen zitten, volledig aangeschreven. Na het verwerken van deze aanschrijvingen zal worden beoordeeld of sprake is van een te kwantificeren risico.

Pensioenuitvoering

Het jaar 2017 zal in het teken staan van een correcte overgang van de pensioenadministratie van SAP naar eigen beheer (zelfadministratie). Dit betreft de werkgevers- en deelnemersadministratie respectievelijk de financiële administratie. Daarbij zal het bestuursbureau zich met name richten op (het verbeteren) van de datakwaliteit en het serviceniveau van de dienstverlening.

Selectietraject vermogensbeheerder vastrentende portefeuille en renteaafdekking

Zoals in paragraaf 5.2.8 beschreven heeft het bestuur eind 2016 besloten een selectietraject te starten naar een vermogensbeheerder die conform de wensen en eisen van het fonds de obligatieportefeuille en renteaafdekking kan beheren. Op basis van kwalitatieve en kwantitatieve selectiecriteria is een short list samengesteld met een zestal beheerders. Aan deze beheerders is een request for proposal gestuurd. Vervolgens is door een uitgebreide analyse van de antwoorden en reacties op deze request for proposal een viertal kandidaten geselecteerd die zich begin 2017 aan de Balansmanagement & Vermogensbeheercommissie hebben gepresenteerd. Naar aanleiding van deze presentaties zijn nadere vragen gesteld en is een analyse gemaakt van de kosten voor EMIR en Central Clearing. Na de finale gesprekken en onderhandelingen wordt een nieuwe beheerder van de obligatieportefeuille en renteaafdekking gekozen.

Selectietraject High Yield portefeuille

Op basis van een uitgebreide evaluatie van de beleggingscategorie euro High Yield en de vermogensbeheerder van dit mandaat heeft het bestuur besloten deze categorie om te zetten naar Amerikaans High Yield en hierbij een geschikte vermogensbeheerder te zoeken. Dit selectietraject is begin 2017 gestart. Het fonds wordt hierbij begeleid door een externe partij. De besluitvorming en implementatie vindt naar verwachting in respectievelijk het tweede en derde kwartaal van 2017 plaats.

Breda, 29 mei 2017

11. Oordeel verantwoordingsorgaan

Inleiding

Bpf HiBiN heeft een verantwoordingsorgaan als bedoeld in artikel 115 van de Pensioenwet. Het verantwoordingsorgaan heeft in het kader van zijn taakuitoefening kennisgenomen van het bestuursverslag over 2016, de diverse verslagen en documenten over het jaar 2016, waaronder het verslag van de Raad van Toezicht over 2016. De ontvangen documenten zijn waar nodig toegelicht door het bestuur en de Raad van Toezicht en geven een goed beeld van het gevoerde beleid in 2016.

Samenstelling verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan bestond in 2016 uit vijf leden en er was een vacature van de zijde van de actieve deelnemers. Er waren twee gekozen vertegenwoordigers namens de gepensioneerden, twee vertegenwoordigers voorgedragen door de werknemersorganisaties te weten een namens de gewezen deelnemers (slapers) en een namens de actieve deelnemers. Verder was er een vertegenwoordiger van de zijde van de werkgevers. De samenstelling van mannen, vrouwen en leeftijdscategorieën in het verantwoordingsorgaan voldoet aan de Code Pensioenfondsen.

Vergaderingen/overleg

Het verantwoordingsorgaan kwam in het verslagjaar over 2016 dertien keer bijeen:

- Zeven interne vergaderingen, twee vergadering met de Raad van Toezicht en een vergadering met het voltallige bestuur. De vicevoorzitter van het bestuur heeft een vaste plaats bij de vergaderingen van het verantwoordingsorgaan, zodat we daarmee voldoende worden geïnformeerd over alle lopende zaken. Daarnaast heeft er een vergadering plaatsgevonden met het bestuur en alle gremia betreffende het jaarwerk over 2015.
- Twee bijeenkomsten met een afvaardiging van het bestuur, de Raad van Toezicht en externe adviseurs inzake de kostendekkende premie (scholing) en het vermogensbeheer (scholing).
- Onder begeleiding van een extern bureau heeft er in 2016 een zelfevaluatie plaatsgevonden die werd uitgevoerd als 'nulmeting' zodat we in 2017 zelfstandig een zelfreflectie kunnen uitvoeren.
- Door een onafhankelijk bureau is er een deskundigheidstoets uitgevoerd en op basis van de behaalde resultaten zal er in 2017 een aangepaste scholing van het verantwoordingsorgaan plaatsvinden.

Bevindingen en uitvoering

De activiteiten en bevindingen van het verantwoordingsorgaan over 2016 zijn op hoofdlijnen:

Reductie beleggingskosten

Het bestuur heeft zich voorgenomen om in 2016 een aanzienlijke reductie in de beleggingskosten te realiseren. Na het treffen van diverse maatregelen is het verantwoordingsorgaan verheugd te zien dat deze aanpak daadwerkelijk succesvol is geweest en de resultaten hiervan direct zichtbaar zijn. De reductie heeft met name plaatsgevonden op de kosten die verband houden met partijen die betrokken zijn of waren met de uitvoering.

Met betrekking tot het verder reduceren van de kosten die te maken hebben met het uitvoeren van het beleggingsbeleid ziet het verantwoordingsorgaan graag dat de voor 2016 voorgenomen strategie wordt doorgezet naar 2017 om de uitvoering waar mogelijk nog scherper te maken.

Haalbaarheidstoets

Naar aanleiding van de in 2015 uitgevoerde eerste haalbaarheidstoets, waarin de ondergrens werd bepaald, is er in 2016 wederom een haalbaarheidstoets uitgevoerd.

Het verwachte pensioenresultaat, als belangrijkste uitkomst, daalde zowel uitgaande van de feitelijke situatie als die van een slecht weerscenario. Deze daling ligt binnen de door het bestuur gestelde grenzen en sluit aan bij de oorspronkelijk gewekte verwachtingen die gelden binnen ons fonds.

Voor het verantwoordingsorgaan is dit geen verontrustende uitkomst, echter zal er in 2017 moeten worden gekeken of deze dalende trend zich doorzet waarmee inzicht wordt verkregen in de financiële opzet van het fonds, verwachtingen en risico's, het koopkrachtbehoud, de evenwichtigheid van het beleid en premiebeleid alsmede de herstelkracht van het fonds.

Kostendekkende premie

De vastgestelde pensioenpremie voor 2016 is 22,2% van de pensioengrondslag gebleven. Actuarieel zijn de diverse componenten gecontroleerd en vastgesteld. Er is sprake van consistentie in het premiebeleid.

Wel dient opgemerkt te worden dat er tussen de hoogte van de kostendekkende premie en de feitelijk (gedempte) premie een spanningsveld bestaat dat het voor de toekomst moeilijker zal maken om het opbouwpercentage van 2% te kunnen blijven realiseren, dit conform de opdracht en verwachtingen van Sociale Partners.

Het verantwoordingsorgaan blijft deze ontwikkelingen met extra belangstelling volgen, dit om te bezien of de gestelde doelen wel evenwichtig en in het belang van alle deelnemers zijn.

Overgang naar zelfadministratie

Na een grondig beslissingsproces heeft het bestuur de weloverwogen beslissing genomen om over te gaan tot zelfadministratie. Het was een zeer uitvoerig onderzoek met de nodige externe ondersteuning, waarbij er ook is gekeken om naar een andere pensioenuitvoerder te gaan en wat de risico's voor het fonds zijn, dat aan deze beslissing ten grondslag heeft gelegen.

Hierbij heeft ook meegespeeld dat de medewerkers van het bestuursbureau, die ook bij dit proces zijn betrokken, inmiddels de benodigde kennis over de implementatie hadden opgebouwd. Zoals het er nu naar uitziet is de implementatie van de zelfadministratie goed verlopen.

Het verantwoordingsorgaan is gedurende dit totale proces hierover door het bestuur steeds geïnformeerd en staat ook achter deze door het bestuur genomen beslissing.

Financiële positie Bpf HiBiN

Het verantwoordingsorgaan stelt vast dat de financiële positie van het fonds zorgelijk is, maar is daarnaast ook de mening toegedaan dat het bestuur binnen de huidige wettelijke kaders in feite geen maatregelen had kunnen treffen om die positie te verbeteren. Met name de aanhoudend lage rente, maar ook de ontwikkelingen op de financiële markten hadden in 2016 negatieve gevolgen voor de financiën van het fonds.

Het bestuur van het fonds heeft daar geen invloed op, anders dan het premie-instrument dat bot is door de wens van sociale partners om de huidige opbouw te handhaven tegen een gelijkblijvende premie ter discussie te stellen.

Verplichtstelling

Het pensioenfonds van Bpf HiBiN is een verplichte bedrijfstakpensioenregeling, in dit geval voor 'de handel in bouwmaterialen'. Dat betekent dat zowel van de zijde van de werkgevers als van de kant van Bpf HiBiN er een actieve houding wordt verwacht na te gaan of een werkgever/bedrijf wel is aangesloten. In dat kader is er in 2014 gestart met een driejarig traject om ten onrechte niet aangesloten werkgevers/bedrijven op te sporen. (I.v.m. de regel: 'geen premie, wel recht')

Het verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat er de tweede helft van 2016 minder zichtbare activiteiten hebben plaatsgevonden, dit omdat er voorrang is gegeven aan de implementatie van de zelfadministratie. Het verantwoordingsorgaan vindt deze keuze begrijpelijk, maar dringt er wel op aan dat het traject eind 2017 zoveel mogelijk wordt afgerond. Het verantwoordingsorgaan zou graag zien dat eind 2017 ook de financiële resultaten/gevolgen van de verplichtstelling bekend zijn.

Herstelplan

Met het in werking treden van het nieuwe FTK begin 2015 is het pensioenfonds in een reservetekort terecht gekomen en was daarmee verplicht voor 1 juli 2015 een herstelplan in te dienen bij DNB. Eind 2015 was er een reservetekort en eind 2016 was er zowel een reservetekort als een dekkingstekort, zodat het herstelplan begin 2016 geactualiseerd moest worden.

Het verantwoordingsorgaan heeft kennisgenomen van het in 2016 geactualiseerde herstelplan dat door het bestuur tijdig bij DNB is ingediend. Alles wijst er nu op dat Bpf HiBiN binnen de maximumtermijn uit herstel zal zijn zodat aanvullende maatregelen achterwege kunnen blijven.

Communicatie

Het gevoerde communicatiebeleid van Bpf HiBiN, dat enkele jaren geleden nog tot voorbeeld van andere pensioenfondsen werd gesteld, heeft een wijziging ondergaan die is ingegeven door alle ontwikkelingen waar het pensioenfonds het afgelopen jaar mee werd geconfronteerd. Het verantwoordingsorgaan heeft hiervoor begrip maar verwacht wel dat door het bestuur en met name de communicatiecommissie, zodra het lopende implementatietraject van de zelfadministratie is afgerond, het communicatiebeleid zodanig zal worden aangepast dat de deelnemers van Bpf HiBiN beter in staat zijn het fonds actief op te zoeken en te benaderen.

Beleid/adviesvragen en oordeel 2016

Het verantwoordingsorgaan heeft in het verslagjaar 2016 van het bestuur het verzoek ontvangen advies uit te brengen over het te voeren premiebeleid in 2017, te weten de vraag of de vastgestelde feitelijke premie en de hoogte, respectievelijk de verdeling van de premiecomponenten over de diverse doelgroepen wel evenwichtig genoeg was. Het verantwoordingsorgaan heeft hierop in haar vergadering van 12 december 2016 een positief advies afgegeven.

Het verantwoordingsorgaan heeft verder van het bestuur het verzoek ontvangen om advies uit te brengen betreffende het communicatieplan en het daarbij te voeren communicatiebeleid in 2016. Het verantwoordingsorgaan heeft hierover op 3 maart 2016 een positief advies uitgebracht.

Het verantwoordingsorgaan heeft aan het eind van 2016 tevens van het bestuur het verzoek ontvangen advies uit brengen over het communicatieplan 2017. Dit advies betreft inrichting en uitvoering van de communicatie-activiteiten in 2017. Het verantwoordingsorgaan heeft in haar vergadering van 12 december 2016 besloten op het voorgenomen besluit van het bestuur een positief advies af te geven.

Het verantwoordingsorgaan is in 2016 daarnaast betrokken geweest bij het uitvoerig testen van de nieuwe website van Bpf HiBiN die in de loop van 2016 de bestaande website heeft vervangen. Dit testen zal periodiek worden gecontinueerd.

Het beloningsbeleid dat voor het eerst in 2014 is vastgesteld, is in 2016 niet gewijzigd zodat hierover in 2016 door het verantwoordingsorgaan geen advies behoefde te worden gegeven.

Positief oordeel over 2016

Het verantwoordingsorgaan vormde zich gedurende het hele verslagjaar een beeld over het functioneren van het bestuur. Voor het vaststellen van het eindoordeel daarover heeft het verantwoordingsorgaan aan de hand van het bestuursverslag, het actuariel rapport en de voorlopige jaarrekening overleg gehad met de Raad van Toezicht en een afvaardiging van het bestuur. Het verantwoordingsorgaan heeft met instemming kennisgenomen van de bevindingen van de Raad van Toezicht die overeenstemmen met het oordeel van het verantwoordingsorgaan.

Tot slot heeft het verantwoordingsorgaan op 29 mei 2017 overleg gehad met het bestuur en alle gremia over het jaarverslag, het accountantsrapport en het actuariel rapport. Het verantwoordingsorgaan geeft op basis van de eigen waarnemingen gedurende het verslagjaar en de genoemde overleggen een positief oordeel over het handelen van het bestuur in 2016.

Aandachtsgebieden voor 2017

Los van de ontwikkelingen met betrekking tot een nieuw pensioenstelsel en de gevolgen die dat heeft voor Bpf HiBiN, zijn voor het verantwoordingsorgaan de verdere reductie van de kosten, het succesvol afronden van de implementatie zelfadministratie en het project van de verplichtstelling, het terugbrengen van de spanning die er bestaat tussen de hoogte van de kostendeekkende premie, het opbouwpercentage en de feitelijke (gedempte) premie belangrijke items voor 2017.

Het verantwoordingsorgaan geeft het bestuur het advies om de risico's die de zelfadministratie met zich meebrengen nauwlettend te volgen, deze in kaart te brengen en doorlopend te bewaken.

Daarnaast is bij enkele leden van het verantwoordingsorgaan ook de vraag gerezen of het huidige bestuursmodel nog wel passend is bij de weg die het pensioenfonds is ingeslagen na de keuze tot de invoering van de zelfadministratie. Het verantwoordingsorgaan zou hierover graag eens van gedachten wisselen met het bestuur.

Het verantwoordingsorgaan zal alle ontwikkelingen die in het belang zijn van een evenwichtige afweging voor alle deelnemers kritisch blijven volgen. Daarnaast zou het een goede zaak zijn om de betrokkenheid van alle deelnemers bij het fonds te vergroten.

Na afloop verslagjaar

Met ingang van 1 januari 2017 wordt de plaats namens de werkgevers in het verantwoordingsorgaan ingenomen door mevrouw A. Bieman en zal mevrouw M.A.L. van Heesbeen de plaats namens de actieve deelnemers gaan innemen.

Tenslotte

Het verantwoordingsorgaan dankt het bestuur, de Raad van Toezicht en het bestuursbureau voor de prettige samenwerking in 2016 en de geboden scholings-mogelijkheden, waardoor het VO verder is gegroeid in zijn rol en functie.

Het verantwoordingsorgaan bestaat ultimo 2016 uit:

- De heer R.F.M. van Scheijndel, namens pensioengerechtigden en voorzitter;
- De heer J. Krijt, namens pensioengerechtigden;
- Mevrouw M.A.L. van Heesbeen, namens werkgevers en vicevoorzitter;
- De heer H.G.M. Zaan, namens werknemers;
- De heer H.K. Vink, namens gewezen werknemers;
- Vacature, namens werknemers.

29, mei 2017

Verantwoordingsorgaan Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen

Reactie Bestuur

Ook het bestuur heeft de samenwerking met het verantwoordingsorgaan (VO) in 2016 als prettig ervaren. Het VO, dat zich kenmerkt door gedrevenheid met kennis van zaken, toonde zich flexibel waardoor een aantal grotere besluiten soepel genomen konden worden. De door het VO uitgesproken dank is dus wederzijds.

In reactie op een aantal punten van het oordeel van het verantwoordingsorgaan, merkt het bestuur het volgende op:

Reductie kosten

Het jaar 2016 kenmerkt zich voor wat betreft de kosten van vermogensbeheer en pensioenadministratie als een overgangsjaar. Het is inderdaad de insteek van het bestuur om vanaf 2017 de vruchten te plukken van de investeringen in tijd en geld in 2016 om vanaf 2017 een significante kostenreductie te realiseren; het bestuur streeft op basis van het huidige aantal deelnemers, naar € 215 per deelnemer voor de pensioenuitvoeringskosten.

Verplichtstelling

Het VO zou graag zien dat eind 2017 de (financiële) gevolgen van het verplichtstellingsdossier inzichtelijk zullen zijn. Hoewel het bestuur zich ten doel heeft gesteld om in 2017 dit dossier af te ronden, zal bij de afronding mogelijk niet sprake zijn van een in euro's uit te drukken financieel risico. Aangezien, ondanks de proactieve acties van Bpf HiBiN sinds 2015 om ten onrechte niet aangesloten werkgevers te vinden en alsnog aan te sluiten, tot noch toe het risico 'geen premie, wel recht' zich niet heeft geopenbaard, kan niet worden uitgesloten dat het verplichtstellingsrisico eind 2017 als 'bekende onbekende' gekwantificeerd moet worden. Mogelijk zal slechts met verregaande zekerheid aangenomen kan worden dat ten gevolge van het door Bpf HiBiN gevoerde beleid, dit risico niet anders ligt dan bij vergelijkbare pensioenfonds.

Communicatie

Er wordt door het VO geconstateerd dat de communicatie is gewijzigd en de wens wordt uitgesproken dat de deelnemers van Bpf HiBiN beter in staat zullen zijn het fonds actief op te zoeken en te benaderen. Dit is een terechte constatering en een door het bestuur gedeelde wens.

De communicatie van Bpf HiBiN bevindt zich in een overgangsfase. De papieren communicatie zal plaats maken voor digitale communicatie. De voordelen daarvan liggen voor de hand: meer mogelijkheden (denk aan filmpjes en animaties), sneller, voordeliger en duurzaam. Deze transitie van papieren naar digitale communicatie verloopt langzamer dan verwacht omdat het verzamelen van e-mailadressen in de praktijk een moeizaam proces blijkt.

Door de zelfadministratie vanaf 2017 liggen de technische mogelijkheden van een eigen omgeving voor de deelnemer op de website binnen bereik. Een en ander zal na de implementatie van de pensioenadministratie resulteren in de introductie van een 'mijn omgeving' voor deelnemers. Daarmee krijgt iedere deelnemer de beschikking over een digitale brievenbus en digitaal archief, waarmee ook digitale communicatie eenvoudiger zal worden.

Aandachtsgebieden voor 2017, premie

Van de aandachtsgebieden die het VO het bestuur voor 2017 adviseert, is een aantal, te weten de verdere reductie van de kosten, het succesvol afronden van de implementatie zelfadministratie en het afronden van het project van de verplichtstelling), hiervoor al aan de orde gekomen. Het bestuur heeft het voornemen om, teneinde de spanning die bestaat tussen de hoogte van de (gedempte) kostendeekkende premie, het opbouwpercentage en de feitelijke premie, in 2017 bij sociale partners aan de orde te stellen.

12. Bevindingen raad van toezicht

Inleiding

De raad van toezicht doet hierbij verslag van haar werkzaamheden in 2016 en geeft haar bevindingen en aanbevelingen weer. Zij volgt daarbij de wettelijk omschreven taken en bevoegdheden.

Vergaderingen/overleg

De Raad is in 2016 vijf keer in formele vergaderingen bijeengekomen, waarvan twee keer gezamenlijk met het voltallige bestuur, een keer met het VO en twee keer afzonderlijk. Met het VO is daarnaast in mei overlegd in het kader van het Jaarwerk, en in oktober gezamenlijk met het bestuur en het VO over de premievaststelling voor 2017.

De RvT bleef continu aangehaakt bij de actuele ontwikkelingen door vele telefonische en e-mailcontacten, zowel onderling als tussen de voorzitters van RvT, Bestuur en VO.

Aan het VO is over het jaar 2016 in een gezamenlijke vergadering van VO en Raad op 4 februari 2017 verantwoording afgelegd en is de situatie van het fonds diepgaand besproken.

Goedkeuringen

Conform haar wettelijke bevoegdheden heeft de Raad het besluit van het bestuur tot vaststelling van het bestuursverslag en jaarrekening 2015 goedgekeurd.

Algemene gang van zaken

Het jaar 2016 stond vooral in het teken van de besluitvorming over de wijze van uitvoering van de fondsadministratie, uitmondend in de overgang naar zelfadministratie. De afwikkeling van de relatie met SAP speelde daarbij een belangrijke rol, zowel financieel als qua continuïteit. Daarover heeft het bestuur na stevige onderhandelingen met SAP goede afspraken kunnen maken waarbij het voor de Raad met name van belang was dat SAP bereid was de continuïteit van de uitvoering te waarborgen.

Daarnaast en in verband daarmee diende het bestuursbureau versterkt te worden met het oog op haar nieuwe taak. Met het aantrekken van de nieuwe directeur R. Hendrickx is de nodige ervaring met zelfadministratie geborgd.

Het besluit tot overgang naar zelfadministratie was voor de pas kort daarvoor benoemde bestuurder G. van Heiningen – geheel onverwacht voor bestuur en RvT - aanleiding zijn functie neer te leggen. Er heeft met hem een uitvoerig exitgesprek plaatsgevonden, dat geen aanleiding gaf tot heroverweging van dit besluit. In zijn vacature zal in de loop van 2017 worden voorzien.

Intussen vroeg en kreeg het verplichtstellingsdossier de nodige aandacht, en is gestaag gewerkt aan het benaderen van werkgevers en het beoordelen of zij onder de verplichtstelling vallen.

De zelfadministratie is begin 2017 succesvol van start gegaan en de focus ligt nu op consolidatie en verdere verbetering ervan.

Het beleid van het bestuur

Het beleid van het bestuur heeft het afgelopen jaar voor een groot deel in het teken van de hiervoor geschetste ontwikkelingen gestaan.

In de loop van 2015 was al duidelijk geworden dat de kans dat de uitvoering door SAP gecontinueerd zou worden klein was. Na een uitgebreide en diepgaande analyse van de opties en de risico's heeft het bestuur in nauwe afstemming met de RvT ervoor gekozen om zelfadministrerend te worden. Daarmee zou de aanwezige capaciteit binnen het bestuursbureau effectiever benut worden; dit in plaats van aan het controleren van SAP en het opvangen van de gebreken in haar uitvoering. De beoogde kostenbesparing zal nu bewaarheid moeten worden, en daarop zal gemonitord moeten worden.

Het verplichtstellingsdossier heeft in de spannende overgang naar zelfadministratie voldoende aandacht behouden. De Raad blijft aandringen op een spoedige kwantitatieve waardering van de risico's.

De complexiteit van het vermogensbeheer is verdergaand vereenvoudigd, waarbij ook de kosten verder werden gereduceerd. Zelfadministratie en vereenvoudiging van het proces van vermogensbeheer zijn er beide op gericht de uitbestedingsrisico's te verminderen en de organisatie van het fonds te stroomlijnen en efficiënter te maken.

Financiële positie fonds

Dit alles vond plaats tegen de achtergrond van de onverminderd zorgelijke financiële positie van het fonds. Ondanks de omstandigheid dat de herstelkracht van het fonds groot is, was de dekkinggraad ultimo 2016 verder gedaald tot 99,8%. Of het in het herstelplan geprognostiseerde herstel zich werkelijk zal voordoen, is vooral afhankelijk van de situatie op de financiële markten. De Raad vraagt het bestuur hier de vinger zeer nauwlettend aan de pols te houden.

Adequate risicobeheersing

De hiervoor genoemde besluiten en maatregelen leveren een belangrijke bijdrage aan de beheersing van de risico's. De commissiestructuur en een systematische monitoring van de alle risico's schragen dit. Waakzaamheid inzake niveau, kosten en kwaliteit van de uitvoering blijven uiteraard, met name wanneer het bestuur ervoor kiest om zoveel mogelijk taken zelf uit te voeren, continu de aandacht vragen.

De systematische monitoring van alle risico's vindt plaats aan de hand van een risicodashboard, met hierin financiële en niet-financiële risico's. Dit dashboard wordt in de risicomanagercommissie en in bestuursvergaderingen behandeld. Dit ziet er goed uit, maar de Raad mist nog de systematisch integriteitsanalyse, opgelegd door DNB. Daaraan moet nu aandacht worden besteed.

Evenwichtige belangenafweging

De Raad heeft vastgesteld dat het bestuur voldoende aandacht besteedt aan de evenwichtige belangenafweging, hoewel nog steeds niet in alle gevallen gedegen gedocumenteerd.

Het overleg tussen bestuur, Raad en VO in oktober 2016 over de premievaststelling 2017 was zeer verhelderend en een voorbeeld van good practice als het gaat om governance en evenwichtige belangenafweging. Daarbij heeft ook een uitvoerige afweging van belangen plaatsgevonden ten aanzien van de feitelijkheid dat de premie niet kostendekkend is (lager dan de toevoeging aan de voorziening voor de nieuwe rechten). De mogelijk langdurig lage rente speelt hier een belangrijke rol. De Raad meent dat daarbij ook het vasthouden van de sociale partners aan een opbouw van 2% per jaar kritisch bezien moet worden, ook met het oog op de communicatie over en de uitlegbaarheid van de regeling.

Verplichtstelling

De kwantificering van het verplichtstellingsrisico heeft ook in 2016 de aandacht gehad, maar heeft helaas nog niet geleid tot een concrete inschatting, die mogelijk ook tot het opnemen van een voorziening op de balans moet leiden. De Raad blijft aandringen daarover - hoe dan ook - te overleggen met de certificerend accountant en actuaris. Met name het uitgangspunt “geen premie, toch pensioen” dient daarbij betrokken te worden.

Code Pensioenfondsen

De Raad heeft conform de oproep van de Monitoringcommissie de toepassing van de Code en haar eigen functioneren geëvalueerd. Zij licht het volgende er uit (daarbij de nummering van de Code volgend):

8. Evenwichtige belangenbehartiging per deelgroep

De Raad blijft aandacht vragen voor dit thema en ook de vastlegging en inzichtelijkheid ervan. Een goed voorbeeld vormt het overleg over de premievaststelling 2017 waarin op uitstekende wijze aan dit thema invulling is gegeven.

19. Het bestuur geeft inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau

Dit Raad geeft dit mee als bijzonder aandachtspunt voor het bestuur (zie ook hetgeen hiervoor is opgemerkt inzake de mogelijkheid van langdurig lage rente).

30-37 Uitvoering, uitbesteding en kosten

De Raad verwijst daarvoor naar hetgeen hiervoor is opgemerkt.

55. Evaluatie eigen functioneren van de Raad

Het eigen functioneren is voor de Raad een continu aandachtspunt. De Raad evalueert daartoe in elk geval jaarlijks haar eigen functioneren. Eén keer in de drie jaar betreft de Raad daarbij een externe partij; dat heeft voor de eerste keer op 20 april 2017 plaatsgevonden. Om die reden heeft in 2016 geen expliciete zelfevaluatie plaatsgevonden. Wel heeft de Raad vastgesteld dat zij een grote directe betrokkenheid heeft en wil houden, en veelvuldig invulling geeft aan haar raadgevende rol, evenwel met een streven om op iets grotere afstand te blijven.

Voornemens voor 2017

De Raad heeft voor 2017 de volgende (bijzondere) aandachtspunten voor haar toezicht geformuleerd:

- Consolidatie zelfadministratie en afwikkeling relatie met SAP
- Realisatie kostenreductie
- Evenwichtige belangenafweging met name bij de premiestelling (kostendekkendheid)
- Verdere invulling van het bestuur, de geschiktheidsmatrix en deskundigheid van het bestuur
- Beloningsbeleid (consistentie, normering)
- Afronden dossier verplichtstelling
- Toekomstvisie fonds en evaluatie bestuursmodel

Tot slot

Opnieuw was sprake van een bewogen jaar vanwege het besluit afscheid te nemen van SAP en over te gaan op zelfadministratie. Opnieuw heeft het bestuur laten zien dat het wanneer het er om spant in control kan blijven, de risico's goed in beeld heeft en op het juiste moment knopen kan doorhakken. Opnieuw past daarvoor een compliment aan bestuur en alle andere betrokkenen. Voor 2017 vraagt de consolidatie van de zelfadministratie en de visie op de verdere toekomst van het fonds de aandacht. De Raad is zeer gemotiveerd om daaraan haar bijdrage te leveren.

- Mr. P.J.M. Akkermans (voorzitter);
- A.M.J. de Bekker AAG;
- Drs. A.A. van Hienen.

29 mei 2017

Raad van toezicht Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen

Reactie bestuur

Indachtig de uitdagingen waarmee het bestuur zich in de jaren 2014 en 2015 geconfronteerd zag, neemt het bestuur graag notitie van het door de raad van toezicht aan bestuur en alle betrokkenen gegeven compliment. Het bestuur realiseert zich echter dat - inderdaad - de zorgelijke dekkingsgraadpositie van het fonds, de consolidatie van de zelfadministratie en het verplichtstellingsrisico onverminderde alertheid van het bestuur vergen.

Dat de afronding van de administratie door SAP en de start van de zelfadministratie door het fonds zelf in 2016 een ingrijpend bestuurlijk aspect heeft gevormd, moge blijken uit het beëindigen van diens bestuurslidmaatschap door de heer Van Heiningen. Hoewel hij blijk gaf van een zeer kritische houding ten opzichte van zelfadministratie door Bpf HiBiN kwam zijn besluit om het bestuurslidmaatschap voortijdig te beëindigen voor het bestuur toch nog onverwacht.

Met de accountant is overlegd over de wijze van verantwoording in het jaarverslag over het Traject Handhaving Verplichtstelling. De status van het traject is nog in uitvoering, waarbij er nog onvoldoende zekerheid is over eventuele financiële consequenties voor het fonds. De accountant concludeert dat het berekenen van een voorziening daardoor onmogelijk is en is akkoord om deze onzekerheid in de jaarrekening toe te lichten.

Met de raad is het bestuur van mening dat in 2017 de consolidatie van de zelfadministratie, de afronding van het verplichtstellingsdossier en de visievorming voor de verdere toekomst van het fonds de aandacht vragen. Het bestuur is zeer gemotiveerd om in 2017 hieraan invulling te geven.

Jaarrekening

13. Jaarrekening

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x €1.000)

	2016		2015	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Beleggingen voor risico fonds (1)				
Vastgoedbeleggingen	43.576		27.338	
Aandelen	273.958		226.928	
Vastrentende waarden	460.566		444.220	
Derivaten	70.902		50.880	
Overige beleggingen	2.021		5.092	
		851.023		754.458
Vorderingen en overlopende activa (2)				
Vorderingen en overlopende activa		3.006		4.798
Overige activa (3)		3.984		2.239
		858.013		761.495
PASSIVA				
Stichtingskapitaal en reserves (4)		-1.979		7.636
Technische voorzieningen voor risico fonds (5)				
Technische voorziening	827.346		718.278	
Overige technische voorzieningen	281		270	
		827.627		718.548
Overlopende passiva (6)				
Derivaten met negatieve waarde	30.901		31.359	
Overige schulden en overlopende passiva	1.464		3.952	
		32.365		35.311
		858.013		761.495

(*) De nummering verwijst naar het hoofdstuk in de toelichting van de jaarrekening vanaf pagina 92.

	2016		2015	
	€	€	€	€
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)				
Actuele dekkingsgraad		99,8		101,1
Beleidsdekkingsgraad		97,5		105,3

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x €1.000)

		2016		2015	
		€	€	€	€
BATEN					
Premiebijdragen voor risico pensioenfonds (van werkgevers en werknemers)	(7)		31.717		29.460
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(8)		84.702		-15.422
Overige baten	(9)		551		-
			<u>116.970</u>		<u>14.038</u>
LASTEN					
Pensioenuitkeringen	(10)		11.773		11.567
Pensioenuitvoeringskosten	(11)		3.556		3.375
Mutatie technische voorzieningen	(12)				
Pensioenopbouw		30.489		30.307	
Rentetoevoeging		-441		1.110	
Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		-11.244		-11.004	
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		305		1.225	
Wijziging marktrente		83.974		-9.005	
Vervallen driemaands middeling rente		-		32.439	
Wijziging methodiek UFR-systematiek		-		27.718	
Wijziging actuariële uitgangspunten		5.200		163	
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen		785		-2.497	
		<u>109.068</u>		<u>70.456</u>	
Mutatie overige technische voorzieningen		<u>11</u>		<u>11</u>	
			109.079		70.467
Saldo overdrachten van rechten	(13)		-219		-845
Herverzekeringen	(14)		2.059		-249
Overige lasten	(15)		337		-
			<u>126.585</u>		<u>84.315</u>
Saldo van baten en lasten			<u>-9.615</u>		<u>-70.277</u>

	2016		2015	
	€	€	€	€
Bestemming van het saldo van baten en lasten				
Algemene reserve	-22.284		-116.744	
Beleggingsreserve	12.224		46.467	
Bestemde premiereserve	445		-	
		<u>-9.615</u>		<u>-70.277</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x €1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2016		2015	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	31.444		29.343	
Ontvangen waardeoverdrachten	700		2.225	
Betaalde pensioenuitkeringen	-11.749		-12.101	
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	325		202	
Betaalde waardeoverdrachten voor risico pensioenfondsen	-587		-1.368	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-3.940		-2.531	
Diverse ontvangsten en uitgaven	214		-	
Betaalde premies herverzekering	-2.093		32	
		14.314		15.802
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	300.394		441.817	
Betaald inzake aankopen beleggingen	-332.092		-460.285	
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	19.755		20.857	
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	924		-27.844	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-1.550		-3.414	
		-12.569		-28.869
Mutatie liquide middelen		1.745		-13.067
Samenstelling geldmiddelen				
	2016		2015	
	€	€	€	€
Liquide middelen per 1 januari		2.239		15.306
Mutatie liquide middelen		1.745		-13.067
Liquide middelen per 31 december		3.984		2.239

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Het doel van de Stichting bedrijfstakpensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen, ingeschreven in het handelsregister onder nummer 41197852, statutair gevestigd te Breda (hierna het 'fonds') is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomst en de actuariële en bedrijfstechnische nota van Stichting bedrijfstakpensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen. Het fonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de in de handel en bouwmaterialen verplicht gestelde aangesloten werkgevers.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving in het bijzonder Richtlijn 610. De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven. Het bestuur heeft op 29 mei 2017 de jaarrekening opgemaakt.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar, met uitzondering van de toegepaste schattingswijzigingen zoals opgenomen in paragraaf "schattingwijzigingen".

Schattingwijzigingen

Prognosetafel en ervaringssterfte

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid.

Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds. Vanaf boekjaar 2016 is de grondslag voor overlevingskansen gebaseerd op de Prognosetafel AG2016 zoals gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap (AG). Dit heeft geleid tot een verhoging van de voorziening pensioenverplichting van € 1,4 miljoen. De algemene sterftetekansen die volgen uit de tafel worden voor het pensioenfonds gecorrigeerd in verband met ervaringssterfte. Deze sterftetekansen zijn ook gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van het pensioenfonds door gebruik te maken van de correctiefactoren uit de tabel "AON -Hewitt Longvity Model" op basis van postcodes. Dit heeft geleid tot een verhoging van de voorziening pensioenverplichting van € 3,8 miljoen. De aanvullende verhoging is bepaald per 31 december 2016. Dit totaal resultaat van € 5,2 miljoen is via de Staat van Baten en Lasten als "Wijzigingen actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen e.d., worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

	31-12-2016	31-12-2015
USD	1,06	1,09
GBP	0,85	0,74
HKD	8,18	8,56
CAD	1,41	1,51
AUD	1,46	1,49
JPY	123,02	130,68

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, slechts indien de reële waarde van een beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva alsmede liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering.

Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie en worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten), onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in direct vastgoed worden gewaardeerd tegen de reële waarde. De reële waarde wordt gebaseerd op taxatiewaarde. De taxaties worden verricht door onafhankelijke deskundigen. Indien daartoe aanleiding is, wordt bij de waardering rekening gehouden met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten. Resultaten door wijziging in reële waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

Beursgenoteerde vastgoedfondsen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de beurskoers per balansdatum. Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het fonds.

Onroerend goed in ontwikkeling wordt gewaardeerd op basis van gedane uitgaven, inclusief bouwrente, waarbij wordt getoetst of die uitgaven tot waardewijzigingen leiden. Na oplevering worden (her)ontwikkelde objecten naar reële waarde gewaardeerd.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Van beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Van beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waardering modellen.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder meer worden hieronder de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemene reserve

Deze reserve is dat deel van het vermogen dat resteert nadat via de resultaatbestemming de vereiste reserves, de beleggingsreserve, op het gewenste niveau zijn gebracht. Er is geen sprake van een maximering van de algemene reserve.

Beleggingsreserve

De beleggingsreserve wordt aangehouden als buffer voor neerwaartse koersfluctuaties van beleggingen. De omvang van deze reserve is gelijk aan het Vereist Eigen Vermogen aan de hand van de standaardtoets van DNB.

Bestemde premiereserve

Fluctuaties in de uitvoeringskosten en de opbouw van het deelnemersbestand leiden tot bewegingen in de gedempte kostendekkende premie (uitgedrukt in de pensioengrondslagsom). Dat zou kunnen betekenen dat er in het ene jaar een positieve premiemarge (het verschil tussen de vaste doorsneepremie en de gedempte kostendekkende premie bij de geambieerde pensioenopbouw) is terwijl in een ander jaar een premietekort zou resulteren in een korting van de pensioenopbouw. Daarom wordt er vanaf 1 januari 2015 een bestemde premiereserve gevormd.

Daaraan wordt een positieve premiemarge toegevoegd. Indien er sprake is van een negatieve premiemarge, wordt een gedeelte van de bestemde premiereserve onttrokken. De onttrekking is gelijk aan een evenredig deel (resterende periode tot 1 januari 2020 ten opzichte van de 5-jaarsperiode van een vaste rekenrente) van de bestemde premiereserve doch maximaal gelijk aan de absolute waarde van de negatieve premiemarge. De onttrekking is beschikbaar als feitelijke premie voor de financiering van de jaarlijkse pensioenopbouw.

Aan de bestemde premiereserve wordt jaarlijks (een deel van) het behaalde fondsrendement toegevoegd.

Het vermogen tegenover de bestemde premiereserve wordt buiten beschouwing gelaten bij de vaststelling van de (beleids)dekkingsgraad.

Ultimo 2016 is er sprake van een premiemarge waardoor er bestemde premiereserve wordt gevormd.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur ultimo 2016. Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen. Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioen- opbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2016:

Overlevingstafels: Prognosetafel AG2016 (2015: AG2014), waarbij de sterftetekansen zijn vermenigvuldigd met een leeftijdsafhankelijke factor die zijn gebaseerd op de ervaringssterfte van het pensioenfonds.

Voor de niet-opgevraagde ingegane pensioenen wordt de voorziening voor onvindbare 70-plussers op 0 gesteld en de vrijval hiervoor in 2016 is €607.000 (2015: €735.000), dit is inclusief een toevoeging van €440.000 voor nieuwe onvindbare 70-plussers.

Met betrekking tot het uitgestelde partnerpensioen wordt een leeftijdsafhankelijke partnerfrequentie gehanteerd. Voor uitruikbaar nabestaandenpensioen wordt deze frequentie op leeftijd 67 op 100% gesteld.

Voor partnerpensioen is aangenomen dat de partner 3 jaar jonger is dan de verzekerde man en 3 jaar ouder dan de verzekerde vrouw.

De lasten van nog niet ingegaan wezenpensioen zijn gesteld op 2% van de lasten van het nog niet ingegaan partnerpensioen tot 67 jaar; bij de vaststelling van de lasten van ingegaan wezenpensioen wordt verondersteld dat het pensioen moet worden uitgekeerd tot de 18-jarige leeftijd, waarbij geen rekening wordt gehouden met sterftetekansen.

Kostenopslag is per 31 december 2016 2,6% (2015: 2,6%) van de technische voorziening in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Bij de bepaling van de pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers en ingegaan arbeidsongeschiktheidspensioen is uitgegaan van een revalidatiekans van 10%.

Een voorziening voor het risico van premievrijstelling van zieke deelnemers die in de WIA terecht kunnen komen, wordt berekend door de invaliditeitsopslag uit de premie van de afgelopen twee jaar te nemen.

Overige technische voorzieningen

Voorziening spaarfondsgemoedsbezwaren

Het bestuur kan individuele vrijstelling van deelneming aan de verplichte pensioenregelingen aan een werknemer verlenen, indien deze gemoedsbezwaren heeft tegen iedere vorm van verzekeren. Dit ontslaat zijn werkgever noch betrokkene van de verplichting tot afdracht van de reguliere bijdragen aan het fonds. Deze bijdragen worden op een individuele spaarrekening gestort, waaraan jaarlijks intrest wordt toegevoegd.

De gespaarde bijdragen van de gemoedsbezwaarde worden na het bereiken van de 67-jarige leeftijd in gelijke termijnen aan betrokkene gedurende 15 jaar uitgekeerd. Bij overlijden van de gemoedsbezwaarde voordat de uitkeringen zijn ingegaan, wordt het saldo in gelijke termijnen gedurende 15 jaar aan de partner uitgekeerd. Bij overlijden van de gemoedsbezwaarde na ingang van de uitkering, worden de uitkeringen gedurende de resterende periode voortgezet ten behoeve van de partner.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen van (werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Exploitatiekosten van onroerende zaken in exploitatie zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de 1-jaarsrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekking uit technische voorziening voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode. Jaarlijks wordt 2,6% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,6% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Premies herverzekering

Het fonds heeft een herverzekeringscontract gesloten met Aegon Levensverzekering N.V. voor een verzekering bij overlijden voor het overlijdensrisico op het leven van de deelnemer, ter gedeeltelijke dekking van het Anw-hiaat. Een kapitaal wordt uitgekeerd door Aegon in geval van overlijden mits dit overlijden plaatsvindt voor de 67ste verjaardag van de deelnemer.

Per 1 januari 2016 is het niet-gefinancierde nabestaanden- en het arbeidsongeschiktheidsrisico uit hoofde van de basispensioenregeling herverzekerd bij Zwitserleven. Dit contract heeft een looptijd van 3 jaar. Op afrekeningsdatum, 24 maanden na afloop van het contract wordt een winstaandeel bepaald, dit aandeel zal niet negatief zijn.

Het overlijdensrisico is herverzekerd in de vorm van eenjarige risicokapitalen. Dit komt voort uit de reglementaire verzekeringen van nabestaandenpensioen van de deelnemers. Het risicokapitaal wordt vastgesteld als de contante waarde van het op risicobasis verzekerde nabestaandenpensioen tegen 2,5% rekenrente en de overige actuariële grondslagen van het fonds.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico is herverzekerd voor alle deelnemers in de vorm van een arbeidsongeschiktheidsrisicokapitaal. Dit risicokapitaal is gelijk aan de contante waarde van 70% van de toekomstige pensioenopbouw per 1 januari van enig jaar, tegen een rekenrente van 2,5 % per jaar en op basis van de overige actuariële grondslagen van het fonds. Bij de berekening van dit risicokapitaal is rekening gehouden met een revalideringskans van 10%.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x €1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

Verloopoverzicht per beleggingscategorie

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2016	27.338	226.928	444.220	19.521	5.092	723.099
Aankopen	24.410	175.677	30.921	1.419	99.665	332.092
Verkopen	-9.206	-145.571	-41.781	-	-103.836	-300.394
Overige mutaties	-189	-285	-664	-	214	-924
Waardemutaties	1.223	17.209	27.870	19.061	886	66.249
Stand per 31 december 2016	<u>43.576</u>	<u>273.958</u>	<u>460.566</u>	<u>40.001</u>	<u>2.021</u>	<u>820.122</u>

Bij: Derivaten met een negatieve waarde 30.901

851.023

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2015	24.329	180.709	444.140	57.879	5.271	712.328
Aankopen	2.818	207.306	160.410	26.096	63.655	460.285
Verkopen	-170	-176.426	-144.127	-22.233	-98.861	-441.817
Overige mutaties	-131	285	-9.205	-	34.504	25.453
Waardemutaties	492	15.054	-6.998	-42.221	523	-33.150
Stand per 31 december 2015	<u>27.338</u>	<u>226.928</u>	<u>444.220</u>	<u>19.521</u>	<u>5.092</u>	<u>723.099</u>

Bij: Derivaten met een negatieve waarde 31.359

754.458

Derivaten met een negatieve waarde zijn verantwoord onder de overige schulden en overlopende passiva.

Er is niet belegd in premiebijdragende ondernemingen.

Op basis van deze indeling kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Markt noteringen direct	Markt noteringen afgeleid	Waarderings- modellen en technieken	Totaal
Per 31 december 2016				
Vastgoedbeleggingen	25.819	-	17.757	43.576
Aandelen	-	273.943	15	273.958
Vastrentende waarden	-	460.566	-	460.566
Derivaten	-	40.001	-	40.001
Overige beleggingen	2.021	-	-	2.021
Totaal	27.840	774.510	17.772	820.122
	Markt noteringen direct	Markt noteringen afgeleid	Waarderings- modellen en technieken	Totaal
Per 31 december 2015				
Vastgoedbeleggingen	8.582	-	18.756	27.338
Aandelen	207.275	19.639	14	226.928
Vastrentende waarden	-	444.220	-	444.220
Derivaten	-1.014	20.535	-	19.521
Overige beleggingen	5.092	-	-	5.092
Totaal	219.935	484.394	18.770	723.099

Opgemerkt wordt dat schattingen naar hun aard subjectief zijn en dat de geschatte actuele waarden van financiële instrumenten derhalve inherent onderhevig zijn aan onzekerheden en waardeoordelen ten aanzien van volatiliteit, rentestand en kasstromen. Deze schattingen zijn momentopnames, gebaseerd op de marktomstandigheden en de op dat moment beschikbare informatie.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoed beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2016	31-12-2015
Specificatie naar soort:		
Participaties vastgoedbeleggingsfondsen	43.238	26.811
Beleggingsdebiteuren	338	527
	43.576	27.338

Aandelen

De aandelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2016	31-12-2015
Specificatie naar soort:		
Beursgenoteerde aandelen	-	207.004
Aandelenbeleggingsfondsen	273.958	19.639
Beleggingsdebiteuren	-	285
	273.958	226.928

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2016	31-12-2015
Specificatie naar soort:		
Staatsobligaties	297.565	295.334
Hypotheke	34.196	34.935
Obligatiebeleggingsfondsen	123.062	107.544
Beleggingsdebiteuren	5.743	6.407
	<u>460.566</u>	<u>444.220</u>

Derivaten

	31-12-2016	31-12-2015
Specificatie naar soort:		
Rentederivaten	40.001	20.535
Valutaderivaten	-	-1.014
	<u>40.001</u>	<u>19.521</u>

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het fonds gebruikt derivaten voornamelijk om het renterisico af te dekken. Tot en met 9 maart 2016 werd er ook gebruik gemaakt van derivaten om het valutarisico af te dekken.

Gebruik wordt gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten werden valutarisico's tot 9 maart 2016 afgedekt.
- Renteswaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan het fonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2016:

Type contract	Contract- omvang	Activa €	Passiva €
Interest rate swaps	482.500	<u>70.902</u>	<u>30.901</u>

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2015:

Type contract	Contract- omvang	Activa €	Passiva €
Interest rate swaps	485.500	50.880	30.345
Forward	1.014	-	1.014
		<u>50.880</u>	<u>31.359</u>

Overige beleggingen

De overige beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Specificatie naar soort:	31-12-2016	31-12-2015
Rekening courant vermogensbeheerders	<u>2.021</u>	<u>5.092</u>

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2016	31-12-2015
Vorderingen uit hoofde van herverzekering	1.329	1.620
Nader vast te stellen premie volgend boekjaar	967	-
Vorderingen op werkgevers	588	2.790
Licenties	83	-
Overige vorderingen	39	34
Overlopende activa	-	354
	<u>3.006</u>	<u>4.798</u>

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Nadere specificatie Vorderingen op werkgevers	31-12-2016	31-12-2015
Vorderingen op werkgevers	868	3.690
Voorziening dubieuze debiteuren	-280	-900
	<u>588</u>	<u>2.790</u>

Er is een bedrag van €620 onttrokken van de voorziening dubieuze debiteuren (2015: onttrokken €457).

Er werd een bedrag van €-37 over de afgeschreven premies van afgelopen jaren gecorrigeerd (2015: afschrijving €41).

3. Overige activa

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Rabobank	<u>3.984</u>	<u>2.239</u>

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

4. Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Beleggings- reserve	Bestemde premiereserve	Algemene reserve	Totaal
	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2016	113.206	-	-105.570	7.636
Uit bestemming saldo van baten en lasten	12.224	445	-22.284	-9.615
Stand per 31 december 2016	<u>125.430</u>	<u>445</u>	<u>-127.854</u>	<u>-1.979</u>

	Beleggings- reserve	Algemene reserve	Totaal
	€	€	€
Stand per 1 januari 2015	66.739	11.174	77.913
Uit bestemming saldo van baten en lasten	46.467	-116.744	-70.277
Stand per 31 december 2015	<u>113.206</u>	<u>-105.570</u>	<u>7.636</u>

	31-12-2016		31-12-2015	
	€	In %	€	In %

Solvabiliteit

Pensioenvermogen	825.367	99,8	725.914	101,1
Af: technische voorzieningen	827.346	100,0	718.278	100,0
Eigen vermogen	-1.979	-0,2	7.636	1,1
Af: vereist eigen vermogen	125.430	15,2	113.206	15,8
Vrij vermogen	-127.409	-15,4	-105.570	-14,7
Minimaal vereist eigen vermogen	36.173	4,4	33.675	4,7
Actuele dekkingsgraad		99,8		101,1
Beleidsdekkingsgraad		97,5		105,3

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder toelichting Risicobeheer.

De actuele dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- schulden -/- bestemde premiereserve) / (Technische voorzieningen) * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden.

Als het eigen vermogen lager is dan het minimale vereiste eigen vermogen bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien het eigen vermogen lager is dan het vereiste eigen vermogen, maar wel tenminste gelijk is aan het minimale vereiste eigen vermogen, bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

De solvabiliteit van het fonds is niet toereikend, er is sprake van zowel een dekkingstekort als een reservetekort (2015: reservetekort).

Het verloop van de actuele dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd:

	2016	2015
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	101,1	112,0
Premie	-0,5	-0,7
Uitkeringen	-	0,2
Toeslagverlening	-	-
Verandering van de rentetermijnstructuur	-10,6	-8,2
Rendement op beleggingen	11,9	-2,6
Overige oorzaken en kruiseffecten	-2,1	0,4
Dekkingsgraad per 31 december	99,8	101,1

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

	31-12-2016	31-12-2015
Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:		
Voorziening pensioenverplichtingen	827.346	718.278
Overige technische voorzieningen	281	270
	827.627	718.548

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	Pensioen- verplichting	Overige technische voorzieningen	Totaal
Stand per 1 januari 2016	718.278	270	718.548
Mutatie technische voorzieningen	109.068	11	109.079
Stand per 31 december 2016	827.346	281	827.627
	Pensioen- verplichting	Overige technische voorzieningen	Totaal
Stand per 1 januari 2015	647.822	259	648.081
Mutatie technische voorzieningen	70.456	11	70.467
Stand per 31 december 2015	718.278	270	718.548

Mutatie technische voorzieningen

	2016	2015
Pensioenopbouw	30.489	30.307
Rentetoevoeging	-441	1.110
Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-11.244	-11.004
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	305	1.225
Wijziging marktrente	83.974	-9.005
Vervallen driemaands middeling rente	-	32.439
Wijziging methodiek UFR-systematiek	-	27.718
Wijziging actuariële uitgangspunten	5.200	163
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	785	-2.497
	<u>109.068</u>	<u>70.456</u>

Voor de toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting in de staat van baten en lasten.

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	31-12-2016		31-12-2015	
	Aantal	€	Aantal	€
Deelnemers	8.006	297.372	7.672	269.353
Gewezen deelnemers	17.463	334.899	16.114	272.476
Pensioengerechtigden	5.107	164.291	5.362	151.841
Netto pensioenverplichtingen	<u>30.576</u>	<u>796.562</u>	<u>29.148</u>	<u>693.670</u>
Overigen	-	9.977	-	6.490
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	-	20.807	-	18.118
	<u>30.576</u>	<u>827.346</u>	<u>29.148</u>	<u>718.278</u>

De post overigen bestaat uit een schadereserve van €3.539, een voorziening zieken van €2.281, een voorziening van €4.608 voor het levenslang partnerpensioen dat uitruikbaar is. Daarnaast nog een kleine voorziening van €156 voor onterecht niet geadmistreerde polissen voor bijzonder partnerpensioen en een vrijval van €607 voor onvindbare pensioengerechtigden.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De (basis)pensioenregeling is een verplichte pensioenregeling voor alle werknemers van 21 jaar en ouder. Als gevolg van de nieuwe fiscale regels is met ingang van 1 januari 2015 de pensioenrichtleeftijd verhoogd van 65 jaar naar 67 jaar. Alle tot 1 januari 2015 opgebouwde pensioenaanspraken op ouderdomspensioenen zijn omgezet naar ouderdomspensioenen met pensioenrichtleeftijd 67 jaar.

De opbouw van een levenslang ouderdomspensioen is 2% van de pensioengrondslag. Dit is als volgt vorm gegeven: in het betreffende jaar wordt een ouderdomspensioen opgebouwd van 1,625% van de pensioengrondslag en een partnerpensioen in geval van overlijden van de deelnemer na de pensioenrichtleeftijd van 1,138% (zijnde 70% van het ouderdomspensioen) van de pensioengrondslag. Het partnerpensioen wordt direct omgezet in extra ouderdomspensioenen ter grootte van 0,375% van de pensioengrondslag. Na omzetting van het partnerpensioen bedraagt het jaarlijkse ouderdomspensioen 2% van de pensioengrondslag. Het maximum pensioengevend salaris is €42.774 (2015: 41.520) en de franchise is €12.279 (2015: 11.919).

Voor deelnemers met een echtgenoot of partner is een partnerpensioen verzekerd ter grootte van 60% (2015: 60%) van het ouderdomspensioen. Het deel van het partnerpensioen over de jaren vanaf 1 juli 2001 is op risicobasis verzekerd. Voor deelnemers met kinderen is een wezenpensioen meeverzekerd ten bedrage van 14% van het ouderdomspensioen voor elk kind. De pensioenopbouw wordt voor arbeidsongeschikte deelnemers voortgezet onder vrijstelling van bijdragebetaling.

De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld en is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Er bestaat geen recht op toeslagen. De premie bevat geen expliciete opslag ten behoeve van het toeslagbeleid. Bovendien wordt er door het pensioenfonds geen reserve aangehouden om in de toekomst toeslagen te kunnen verlenen. De voorwaardelijke toeslagen worden gefinancierd uit overrendementen.

Ultimo 2016 bedraagt de actuele dekkingsgraad op basis van FTK 99,8 % (31 december 2015: 101,1 %), deze is hoger dan de beleidsdekkingsgraad 97,5 % ultimo 2016 (31 december 2015 105,3%). Het FTK schrijft voor dat er geen toeslag wordt verleend wanneer de dekkingsgraad onder 110% is.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Te verrekenen premies	338	1.556
Derivaten met negatieve waarde	30.901	31.359
Belastingen en premies sociale verzekeringen	262	238
Nader vast te stellen premie volgend boekjaar	-	290
Waardeoverdrachten	23	129
Te betalen kosten Syntrus Achmea Pensioenbeheer	-	774
Te betalen kosten vermogensbeheer	315	563
Te betalen overige kosten	403	402
Te betalen kosten herstelwerkzaamheden	100	-
Te betalen administratiekosten	23	-
	<u>32.365</u>	<u>35.311</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

	31-12-2016	31-12-2015
Het tekort op basis van de strategische beleggingsmix op FTK-grondslagen is als volgt:		
Technische voorziening	827.346	718.278
Buffers:		
S1 Renterisico	29.506	32.712
S2 Risico zakelijke waarden	93.278	81.484
S3 Valutarisico	25.159	21.664
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	17.248	13.521
S6 Verzekeringstechnisch risico	31.828	28.044
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerisico	-	8.896
Diversificatie effect	-71.589	-73.115
Totaal S (vereiste buffers)	125.430	113.206
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	952.776	831.484
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	825.367	725.914
Tekort	-127.409	-105.570

Het fonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van de te verwachte ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Marktrisico's (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, grondstoffen, vastgoed en private equity (prijsrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico).

De mate waarin de beleggingsportefeuille van het fonds gevoelig is voor het prijs- en renterisico is in de volgende alinea weergegeven, vervolgens worden de risico's die het fonds loopt nader toegelicht.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De strategische afdekking van het renterisico van het fonds bedraagt 50% van de nominale verplichtingen op basis van marktrente, met een bandbreedte tussen 45% en 55%. De afdekking vindt over de gehele looptijd van de verplichtingen plaats. Om de afdekking van renterisico te realiseren wordt gebruik gemaakt van veilige euro staatsobligaties van Nederland en Duitsland en rentederivaten. Monitoring van de afdekking en effectiviteit van de afdekking vindt dagelijks plaats. Het bestuur ontvangt maand- en kwartaalrapportages.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde van een belegging of verplichting verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2016		31-12-2015	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Duration vastrentende waarden (voor derivaten)	460.566	11,2	444.220	10,2
Duration vastrentende waarden (na derivaten)	500.567	20,0	464.755	19,2
Technische voorziening	827.346	23,3	718.278	22,8

Op balansdatum is de duration van de vastrentende waarden circa 11 jaar, zonder het effect van rentederivaten. Deze is aanzienlijk korter dan de duration van de technische voorziening. Er is derhalve sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt. Het fonds is rentederivaten aangegaan, waarmee de duration met 9 jaar wordt verlengd. De totale duration van de vastrentende waarden komt hiermee op 20 jaar.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2016		31-12-2015	
	€	In %	€	In %
Resterende looptijd < 1 jaar	76.814	16,7	37.076	8,4
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	322.045	69,9	342.637	77,1
Resterende looptijd > 5 jaar	58.904	12,8	51.324	11,5
Overig	2.803	0,6	13.183	3,0
	<u>460.566</u>	<u>100,0</u>	<u>444.220</u>	<u>100,0</u>

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden is het risico dat de waarde van de beleggingen onderhevig is aan bewegingen in marktprijzen. De mate van bewegelijkheid is het grootst voor aandelen en minder groot voor bijvoorbeeld vastgoed.

Het bestuur kiest bewust voor het lopen van prijs(markt)risico om te kunnen voldoen aan de doelstellingen en toeslagambitie. Het bestuur gaat er vanuit dat meer risicovolle beleggingen op lange termijn waarde toevoegen. De strategische samenstelling van de beleggingsportefeuille en dus het risicoprofiel wordt vastgesteld op basis van een Asset Liability Management studie, in combinatie met de andere sturingsinstrumenten van het fonds (premie- en toeslagbeleid). Periodiek wordt getoetst of de uitgangspunten die in deze studie zijn gebruikt nog reëel zijn, danwel bijsturing behoeven. Rondom de strategische normwegingen zijn bandbreedtes vastgesteld. Monitoring van de samenstelling van de portefeuille versus het beleid en de bandbreedtes vindt op dagelijkse basis plaats. Het bestuur ontvangt maand- en kwartaalrapportages.

Bij de bepaling van het vereist vermogen past het pensioenfonds het standaardmodel van de DNB toe. In dat model wordt een buffer aangehouden voor het risico dat het fonds loopt met vastgoed en aandelen. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardenwijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat.

	31-12-2016		31-12-2015	
	In %		In %	
Specificatie vastgoed beleggingen naar aard:				
Kantoren	981	2,3	1.482	5,4
Winkels	5.462	12,5	5.590	20,5
Woningen	6.773	15,5	6.262	22,9
Participaties	30.358	69,7	13.939	51,0
Bedrijfsgebouwen	2	-	65	0,2
	<u>43.576</u>	<u>100,0</u>	<u>27.338</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2016		31-12-2015	
	In %		In %	
Specificatie vastgoed beleggingen naar regio:				
Europa	40.413	92,7	23.882	87,4
Noord-Amerika	2.250	5,2	2.406	8,8
Zuid-Oost Azië	913	2,1	1.050	3,8
	<u>43.576</u>	<u>100,0</u>	<u>27.338</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2016		31-12-2015	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	54.547	19,9	51.192	22,6
Nijverheid en industrie	62.993	22,9	53.593	23,6
Handel	56.611	20,7	52.248	23,0
Gezondheidszorg	30.664	11,2	26.387	11,6
Overige dienstverlening	58.602	21,4	39.981	17,6
Diversen	10.541	3,9	3.527	1,6
	<u>273.958</u>	<u>100,0</u>	<u>226.928</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2016		31-12-2015	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	53.918	19,7	49.716	21,9
Noord-Amerika	142.747	52,1	115.493	50,9
Zuid-Amerika	4.715	1,7	7.051	3,1
Zuid-Oost Azië	61.068	22,3	50.490	22,3
Overig	11.510	4,2	4.178	1,8
	<u>273.958</u>	<u>100,0</u>	<u>226.928</u>	<u>100,0</u>

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen. Om een zo optimaal mogelijke spreiding aan te houden en te kunnen profiteren van kansen die de verschillende regio's en sectoren bieden, belegt het fonds in de returnportefeuille ook buiten de eurozone. De matchingportefeuille is volledig belegd in euro. Valuta binnen aandelen ESG wordt 100% afgedekt en binnen een aantal beleggingsfondsen grotendeels afgedekt. De afdekking van het valutarisico vindt tot 9 maart 2016 plaats door middel van valutatermijncontracten. Na deze datum vindt de afdekking plaats binnen de beleggingspools. Het bestuur hanteert bandbreedtes. Monitoring van het valutarisico versus het beleid en de bandbreedtes vindt op dagelijkse basis plaats. Het bestuur ontvangt maand- en kwartaal rapportages. Het totaalbedrag van de gehele beleggingsportefeuille dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo 2016 circa €64.184 (2015: €116.488). Van dit bedrag is 100% (2015: 51% door middel van valuta derivaten) afgedekt binnen aandelen ontwikkelde markten. Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten nihil (2015: €1.014).

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta-derivaten	Nettopositie na afdekking 2016	Nettopositie na afdekking 2015
	€	€	€	€
EUR	548.196	207.741	755.937	637.970
HKD	13.064	-2.673	10.391	-
CAD	8.672	-17.095	-8.423	-
AUD	6.087	-6.131	-44	3.137
CHF	7.749	-7.558	191	4.055
GBP	15.841	-11.796	4.045	4.029
JPY	20.753	-20.989	-236	1.060
USD	147.250	-139.634	7.616	39.650
Overige	52.509	-1.865	50.644	64.557
	<u>820.121</u>	<u>-</u>	<u>820.121</u>	<u>754.458</u>

S5 Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2016		31-12-2015	
		In %		In %
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Staatsobligaties	311.588	67,7	326.669	73,5
Bedrijfsobligaties	69.959	15,2	65.436	14,7
Hypotheke	34.196	7,4	34.973	7,9
Overig*	44.823	9,7	17.142	3,9
	<u>460.566</u>	<u>100,0</u>	<u>444.220</u>	<u>100,0</u>

* Overig betref voornamelijk beleggingsdebiteuren en beleggingsfonds Pictet Asset Management.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2016		31-12-2015	
		In %		In %
AAA	299.059	64,8	296.707	66,8
AA	5.682	1,2	6.116	1,4
A	22.585	4,9	23.511	5,3
BBB	31.127	6,8	38.264	8,6
BB	10.840	2,4	10.772	2,4
B	7.679	1,7	12.289	2,8
Lower than B	413	0,1	955	0,2
Geen rating*	83.181	18,1	55.606	12,5
	<u>460.566</u>	<u>100,0</u>	<u>444.220</u>	<u>100,0</u>

* Het saldo betreft voornamelijk beleggingen in hypotheke en beleggingsfonds Pictet Asset Management.

Rating BBB en hoger betreft investment grade. Rating BB en lager betreft non investment grade.

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van Prognosetafel AG2016 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Per 1 januari 2016 zijn de niet-gefinancierde abestaanden- en het arbeidsongeschiktheidsrisico uit hoofde van de basispensioenregeling herverzekerd bij Zwitserleven.

Toeslagrisico

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de ambitie om het pensioen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagtoezegging voorwaardelijk is. Ultimo 2016 bedraagt de dekkingsgraad 99,8%. In het kader van FTK is het niet toegestaan om de pensioenen te indexeren.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat het fonds niet aan haar betalingsverplichtingen uit hoofde van pensioenuitkeringen, derivatentransacties of uitvoeringskosten kan vol doen. Het beleid is erop gericht dat enerzijds een gedegen cashmanagement proces wordt gevoerd en anderzijds dat de beleggingsportefeuille voornamelijk belegd wordt in liquide en dus snel verhandelbare beleggingen producten. Ten aanzien van mogelijke liquiditeitsbehoefte uit hoofde van derivatentransacties hanteert het fonds strikte richtlijnen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn.

De omvang van liquiditeitsbehoefte uit hoofde van maandelijks pensioenuitkeringen en betaling van kosten is beperkt. Dit cashmanagement proces wordt maandelijks gemonitord, waarbij afstemming op de premie inkomsten plaatsvindt.

Bij de bepaling van het vereist vermogen past het pensioenfonds het standaardmodel van de DNB toe. In dat model wordt het liquiditeitsrisico vooralsnog op nihil gesteld.

S8 Concentratierisico

Het concentratierisico is het risico dat er een te grote afhankelijkheid bestaat van beleggingen in één bepaald product, land, regio, sector of debiteur. Het beleid is erop gericht een zo groot mogelijke spreiding aan te brengen over landen, regio's, sectoren en debiteuren en het concentratierisico zo goed als mogelijk te reduceren. Binnen de returnportefeuille wordt daarom voornamelijk belegd in beleggingsfondsen. In de matchingportefeuille is er sprake van concentratierisico door het louter toestaan van de meest veilige staatsobligaties met een AAA rating.

Het bestuur accepteert dit risico en weegt doorlopend dit concentratierisico af tegen het risico dat dit deel van de portefeuille de verplichtingen in onvoldoende mate volgen. De matchingportefeuille is er immers op gericht om voor 50% het verloop van de verplichtingen van het fonds te volgen.

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen, moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Op basis van "doorkijk principe" is er geen post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Bij de bepaling van het vereist vermogen past het pensioenfonds het standaardmodel van de DNB toe. In dat model wordt het concentratierisico vooralsnog op nihil gesteld.

Op grond hiervan heeft het bestuur geconcludeerd dat er geen sprake is van concentratie in de activa of verplichtingen en dat er daarom geen buffer voor concentratierisico wordt aangehouden.

S9 Operationeel risico

Het operationele risico is het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering. Het bestuur onderkent dat er zowel binnen de bestuurlijke organisatie van het fonds als bij de uitvoering van het pensioen- en vermogensbeheer sprake is van verschillende operationele risico 's.

Operationele risico's uitbestedingsrelaties

Voorbeelden van operationele risico 's bij uitbestedingsrelaties zijn ontoereikende procedures met betrekking tot de afhandeling van beleggingstransacties of pensioenuitkeringen en het ontbreken van functiescheiding, maar ook IT-risico's zoals systeemuitval en onvoldoende back-up faciliteiten. Als gevolg van deze operationele risico 's kunnen zich zowel financiële als reputatie schades voordoen.

Het beleid van het fonds is erop gericht om dit risico zo goed als mogelijk te reduceren en te beheersen. Met de pensioenuitvoerder is een verbeterplan opgesteld, welke door het bestuursbureau nauw gemonitord wordt. Daarnaast stelt het bestuur eisen aan de uitbestedingsrelaties welke zijn vastgelegd in het uitbestedingsbeleid. Er vinden periodieke overleggen plaats met alle uitbestedingsrelaties en de uitvoerder rapporteert door middel van een SLA rapportage over de dienstverlening en voortgang van het verbeterplan.

Bij de bepaling van het vereist vermogen past het pensioenfonds het standaardmodel van de DNB toe. In dat model wordt het operationeel risico vooralsnog op nihil gesteld.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

Handhavingsrisico (verplichtstelling)

Het handhavingsrisico is het risico dat werkgevers niet zijn aangesloten bij Bpf Hibin, terwijl zij dit volgens de Wet verplichte deelneming in een bedrijfstak- pensioenfonds 2000 wel verplicht zijn. Er heeft in deze situatie geen premiebetaling plaatsgevonden, terwijl een deelnemer wel aanspraak kan maken bij Bpf Hibin op de uitkering. Het bestuur acht dit een zeer belangrijk risico.

In de Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds 2000 (Wet Bpf 2000) is vastgelegd dat het georganiseerde bedrijfsleven een verzoek tot verplichtstelling, wijziging of intrekking van die verplichtstelling kan doen. Met andere woorden: cao-partijen spelen een centrale rol bij de tot stand- koming van de verplichtstelling; zonder hen is een verplichtstelling niet mogelijk. Gevolg van de verplichtstelling is onder meer dat werkgevers en werknemers verplicht zijn de statuten en de reglementen van het fonds na te leven. Door verplichtstelling van de deelneming in het fonds wordt deze deelneming voor iedereen gelijkgesteld met een deelneming op grond van een pensioentoezegging.

Werkgevers zijn op grond van het verplichtstellingsbesluit en de Wet Bpf 2000 verplicht om zich uit eigen beweging aan te sluiten bij Bpf HiBiN wanneer zij werkzaam zijn in de sector die onder het verplichtstellingsbesluit vallen. Er rust op deze werkgevers een zelfstandige onderzoeksplicht om de aansluiting te bewerkstelligen en wanneer er onduidelijkheid is behoort de werkgever actief Bpf HiBiN, te benaderen om duidelijkheid over al dan niet verplichte aansluiting te verkrijgen.

Op grond van de verplichtstelling en de Wet Bpf 2000 is Bpf HiBiN verplicht om alle mogelijke inspanningen en acties te ondernemen om ervoor te zorgen dat werkgevers en werknemers die onder de reikwijdte van de verplichtstelling van Bpf HiBiN vallen, ook daadwerkelijk worden aangesloten. De juiste (wettelijke) procedure dient hiervoor te worden gevoerd, inclusief het versturen van premienota 's, het innen van de premies en het desnoods invorderen van deze premies via een dwangbevel.

Het bestuur heeft in het jaar 2014 actief beleid ontwikkeld om ten onrechte niet aangesloten ondernemingen op te sporen ter bescherming van de pensioenaanspraken en pensioenrechten van alle belanghebbenden. De bestuurscommissie CCPC is belast met de uitvoering van dit beleid.

Juridisch risico

Het juridisch risico is het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van haar rechtspositie, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn. Het beleid is erop gericht het juridisch risico zo veel mogelijk te reduceren en te beheersen.

Zo worden alle contracten, overeenkomsten en SLA afspraken getoetst door externe juristen, is er een contractenregister opgesteld en is de monitoring van de naleving van (nieuwe) wet- en regelgeving ook uitbesteed aan diverse uitbestedingspartijen. Er vinden periodieke evaluaties plaats van de contracten en is een aansprakelijkheidsverzekering afgesloten. Tevens is de klachten- en geschillenregeling ingeregeld. Het bestuursbureau is verantwoordelijk voor het informeren van het bestuur over al deze aspecten.

Integriteitsrisico

Het integriteitsrisico is het risico dat de integriteit het fonds wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van bestuursleden en medewerkers dan wel van de leiding van uitbestedingspartijen, in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door de instelling opgestelde normen. Het beleid is erop gericht dit risico zo veel mogelijk te reduceren en eisen te stellen aan bestuursleden en uitbestedingspartijen. Daarnaast heeft het bestuur een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid vastgesteld en geïmplementeerd.

Ter voorkoming van de mogelijke verstremgeling van belangen en van misbruik of oneigenlijk gebruik van de bij het fonds aanwezige informatie is er een gedragscode opgesteld. De gedragscode is van toepassing op ieder bestuurslid en de leden van de commissies van het fonds. Het bestuur van het fonds heeft een onafhankelijke compliance officer aangesteld die toezicht houdt op de naleving van de gedragscode. Het integriteitsrisico bij uitbestedingsrelaties wordt meegenomen en besproken in de periodieke gesprekken dan wel bij nieuwe of het verlengen van contracten.

Communicatierisico

Het communicatie risico is het risico dat door onvoldoende, onjuiste of onvolledige communicatie de deelnemer niet goed wordt geïnformeerd. Het bestuur vindt duurzame communicatie naar deelnemers en andere stakeholders van groot belang. Het beleid van het fonds is de laatste jaren aangescherpt. Om de risico 's als gevolg van het gedrag en de verwachtingen van de deelnemers te beheersen is het communicatiebeleid ontwikkeld. De communicatie van het fonds voldoet minimaal aan de eisen van pensioenwet en pension fund governance. Daarnaast stelt het fonds specifieke eisen zoals het rekening in de communicatie met de diversiteit van de doelgroepen. Het bestuur heeft een extern communicatiebedrijf aangesteld en zet moderne communicatiemiddelen als social media en de Pensioenapp in ter verhoging van de effectiviteit. De effectiviteit van de communicatie wordt periodiek getoetst.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark. Wanneer de tracking error groter is dan 1%, dan schrijft het standaardmodel een extra buffer voor. Vanwege het overwegend passieve beheer staat de buffer op nihil.

Verbonden partijen

Transacties met bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. Er nemen geen bestuurders deel aan de pensioenregeling van het fonds, de medewerkers van het bestuursbureau nemen deel aan de pensioenregeling van het fonds, op basis van voorwaarden in de pensioenregeling.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Per 31 december 2016 zijn er geen langlopende contractuele verplichtingen.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn na de balansdatum geen gebeurtenissen geweest van dien aard dat een wezenlijk ander beeld zou ontstaan van de financiële positie per einde 2016 dan op grond van dit verslag kan worden verkregen.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x €1.000)

7. Premiebijdragen voor risico pensioenfondsen (van werkgevers en werknemers)

	2016	2015
Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)	30.764	28.687
Periodieke premies Anw-hiaat	370	275
	<u>31.134</u>	<u>28.962</u>
Afschrijving premievordering	583	498
	<u>31.717</u>	<u>29.460</u>

Mutatie voorziening dubieuze debiteuren en afschrijving premievordering wordt gesaldeerd weergegeven. Er is een bedrag van €620 onttrokken (2015; onttrokken €457) van de voorziening dubieuze debiteuren en er werd een bedrag van €-37 over de afgeschreven premies van afgelopen jaren gecorrigeerd (2015: afschrijving €41).

De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2016	2015
Kostendeekkende premie	39.849	38.030
Gedempte premie	30.689	29.805
Feitelijke premie	31.134	28.962

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2015 gepubliceerd door DNB). Het fonds hanteert voor de jaarlijkse toetsing van de hoogte van de kostendeekkende premie een gedempte kostendeekkende premie. Bij het vaststellen van de gedempte kostendeekkende premie wordt tot het jaar 2020 uitgegaan van een gemiddelde (vaste) rekenrente van 2,50% (2015: 2,50%). Het percentage 4,6% is gelijk aan het verschil tussen het verwachte nominale fondsrendement van 6,7% per jaar en een aftrek van 2,1%-punt in verband met de indexatieambitie (prijsinflatie) en voor prudentie.

De feitelijke premie in 2016 bestaat uit de actuariel benodigde koopsom €17.477, een opslag voor uitvoeringskosten €3.252, een opslag voor solvabiliteit €2.549 en voorwaardelijke onderdelen €8.756. De feitelijke premie is in 2016 hoger dan de gedempte premie. Het verschil €445 is gedoteerd aan de bestemde premiereserve. De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2016	2015
Actuariel benodigde koopsom	31.604	30.779
Opslag voor uitvoeringskosten	3.252	2.880
Solvabiliteitsopslag	4.993	4.371
	<u>39.849</u>	<u>38.030</u>

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

	2016	2015
Actuarieel benodigde koopsom	16.132	15.163
Opslag voor uitvoeringskosten	3.252	2.880
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	2.549	2.153
Voorwaardelijke onderdelen	8.756	9.609
	30.689	29.805

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

2016	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoed beleggingen	1.799	1.223	-67	2.955
Aandelen	4.899	17.209	-419	21.689
Vastrentende waarden	8.133	27.870	-705	35.298
Derivaten	3.462	19.061	-108	22.415
Overige beleggingen	1.462	886	-3	2.345
	19.755	66.249	-1.302	84.702
2015	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoed beleggingen	3.032	492	-113	3.411
Aandelen	5.327	15.054	-941	19.440
Vastrentende waarden	8.639	-6.998	-1.842	-201
Derivaten	3.821	-42.221	-211	-38.611
Overige beleggingen	38	523	-22	539
	20.857	-33.150	-3.129	-15.422

De kosten van vermogensbeheer bedragen in 2016 €1.302 (2015: €3.129).

Deze kosten zijn exclusief de indirecte beleggingskosten, zoals transactiekosten. Deze zijn opgenomen onder het directe beleggingsresultaat. De totale beleggingskosten direct en indirect bedragen over 2016 €2.700 (2015: €4.403).

9. Overige baten

	2016	2015
Afrekening administratiekosten voorgaand boekjaar	551	-

10. Pensioenuitkeringen

	2016	2015
Ouderdomspensioen	8.061	8.084
Partnerpensioen	2.709	2.670
Wezenpensioen	80	81
Arbeidsongeschiktheid	389	405
Afkopen regulier	534	327
	<u>11.773</u>	<u>11.567</u>

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan €465,94 (2015: €462,88) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

11. Pensioenuitvoeringskosten

	2016	2015
Administratiekosten	1.190	1.336
Administratiekosten vorig boekjaar	-	199
Actuariskosten	168	88
Accountantskosten	48	38
Contributies en bijdragen	71	29
Kosten bestuursbureau	664	449
Pensioencommunicatie	124	263
Bestuurskosten	221	182
Juridische kosten/verplichtstelling/governance	635	780
Kosten externe adviseurs	322	-
Kantoorkosten	104	-
Overige	9	11
	<u>3.556</u>	<u>3.375</u>

Honoraria accountant

	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
2016			
Controle van de jaarrekening	41	-	41
Andere controlewerkzaamheden	7	-	7
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	<u>48</u>	<u>-</u>	<u>48</u>

	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
2015			
Controle van de jaarrekening	31	-	31
Andere controlewerkzaamheden	7	-	7
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	<u>38</u>	<u>-</u>	<u>38</u>

Bezoldiging Personeelsleden

De kosten bestuursbureau bestaan voor €398.162 (2015: €184.678) aan lonen, €59.114 (2015: €25.914) aan sociale lasten en voor €43.719 (2015: €17.566) aan pensioenpremies van medewerkers die bij het pensioenfonds in dienst zijn.

Personeelsleden

Bij het fonds zijn 11 medewerkers (8,4 FTE) (2015: 3,8 FTE) in dienst.

Bezoldiging bestuurders

De transacties met bestuurders hebben betrekking op de vergoedingen voor de werkzaamheden verband houdende met de bestuurs- en commissievergaderingen. De vergoedingen bestaan uit vacatiegeld, vergoeding van reis- en verblijfkosten, overige kosten bestuur en overige bestuurskosten 2016: €220.857 (2015: €208.770). Afgezien hiervan zijn geen bezoldigingen toegekend.

12. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	2016	2015
Pensioenopbouw	30.489	30.307
Rentetoevoeging	-441	1.110
Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-11.244	-11.004
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	305	1.225
Wijziging marktrente	83.974	-9.005
Vervallen driemaands middeling rente	-	32.439
Wijziging methodiek UFR-systematiek	-	27.718
Wijziging actuariële uitgangspunten	5.200	163
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	785	-2.497
	<u>109.068</u>	<u>70.456</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,060% (2015: 0,181%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2015.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Vanaf boekjaar 2016 is de grondslag voor overlevingskansen gebaseerd op de Prognosetafel AG2016 van het Actuariel Genootschap (AG). De algemene sterftekansen die volgen uit de tafel worden voor het fonds gecorrigeerd in verband met ervaringssterfte. Als gevolg van de invoering van de nieuwe Prognosetafel AG is in het verslagjaar 2016 een last verantwoord van €1,4 miljoen en de wijziging in ervaringssterfte een last van €3,8 miljoen. Dit totaal resulteert in een last van €5,2 miljoen.

Mutatie overige technische voorzieningen

	2016	2015
Mutatie spaarfonds gemoedsbezwaarden	11	11

13. Saldo overdrachten van rechten

	2016	2015
Inkomende waardeoverdrachten	948	2.225
Uitgaande waardeoverdrachten	-729	-1.380
	219	845

De toevoeging aan de technische voorziening uit hoofde van de overgenomen pensioenverplichtingen bedraagt €1.148 (2015: €2.906). Het resultaat op de overgenomen pensioenverplichtingen bedraagt in 2016 €-342 (2015: €-681).

De afname van de technische voorziening uit hoofde van de overgedragen pensioenverplichtingen bedraagt €843 (2015: €1.681). Het resultaat op de overgedragen pensioenverplichtingen bedraagt in 2016 €256 (2015: €301).

14. Herverzekeringen

	2016	2015
Premies uit hoofde van herverzekering	2.093	167
Totaal premies	2.093	167
Uitkeringen uit hoofde van herverzekering	-186	-416
Uitkeringen van risicokapitaal bij overlijden	152	-
Totaal uitkeringen	-34	-416
	<u>2.059</u>	<u>-249</u>

De stijging van de premie herverzekering ten opzichte van vorig jaar wordt veroorzaakt doordat per 1 januari 2016 de niet-gefinancierde nabestaanden- en het arbeidsongeschiktheidsrisico uit hoofde van de basispensioenregeling zijn herverzekerd bij Zwitserleven. Aan het einde van de looptijd van het contract vindt na 24 maanden een winstdeling plaats.

15. Overige lasten

	2016	2015
Incidentele projectkosten overgang zelfadministratie	337	-

Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN.

Het voorstel resultaatbestemming 2016 is opgenomen in de paragraaf van de staat van baten en lasten in de jaarrekening.

Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Het bestuur van Stichting bedrijfstakpensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen heeft de jaarrekening 2016 vastgesteld op 29 mei 2017.

Breda, 29 mei 2017

Namens het bestuur,

G. Alferink
Voorzitter

C. Lonsain
Vice-voorzitter

14. Overige gegevens

14.1 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen te Amsterdam is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2016.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Triple A – Risk Finance Certification B.V.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 8.500.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 850.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik ondermeer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-personregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikelen 131, 132 en 133.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat voor één achtereenvolgende jaareinde.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 29 mei 2017

drs. J.J.M. Tol AAG RBA

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V.

14.2 Accountantsverklaring

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen te Breda gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen per 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2016;
2. de staat van baten en lasten over 2016;
3. het kasstroomoverzicht; en
4. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- voorwoord
- kerngegevens Bpf HiBin;
- karakteristieken en pensioenregeling;
- organisatie;
- verslag over het boekjaar;

- goed pensioenfondsbestuur;
- integraal risicomanagement;
- financieel beleid;
- actuariële paragraaf;
- toekomstparagraaf;
- oordeel verantwoordingsorgaan;
- overige gegevens;
- bijlagen (nevenfuncties bestuursleden, economische en financiële markten, beleggingsrendementen, checklist code pensioenfondsen, advies- en goedkeuringsrechten verantwoordingsorgaan en raad van toezicht, begrippenlijst/moeilijke woorden).

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De met governance belaste personen zijn verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten.

Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring.

Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Den Haag, 29 mei 2017

Baker Tilly Berk N.V.

R. Buitenhuis RA

Bijlagen

Bijlage 1: Nevenfuncties bestuursleden

In onderstaande tabel worden de nevenfuncties van de bestuursleden weergegeven.

De heer H.J.J. Schoon	Docent Haagse Hogeschool (2 dagen per week)
	Schogad beheer BV (privé beleggings BV)
	Commissaris bij Klaverblad Verzekeringen
De heer F.J.M. de Beer	Vakbondsbestuurder FNV
	Bestuurslid BPF Tex (in liquidatie)
	Bestuurslid FKB Hibin (wisselend voorzitter en secretaris)
	Bestuurslid Sociaal Fonds Levensmiddelen (wisselend voorzitter en secretaris)
	Bestuurslid VUT Fonds Levensmiddelen (wisselend voorzitter en secretaris)
De heer C. Lonsain	Bestuurslid Pensioenfonds Wonen
	Bestuurslid Pensioenfonds Particuliere Beveiliging
	Bestuurslid Pensioenfonds Nederlandse Groothandel
	Bestuurslid Pensioenfonds Agrarische en Voedselvoorzieningshandel

De heer G. Alferink	Notaris, Heuvelrugnotarissen
	Voorzitter RvT Kinderopvang SKDD
	Voorzitter Stichting Administratiekantoor van Aandelen Hoek-Driebergen
	Voorzitter KNB Ring Midden-Nederland
De heer M.J.J. Vaes	Lid geschillencommissie "BOU" van Hibin, Den Haag
	Penningmeester Senior business Sociëteit, 's-Hertogenbosch
De heer M.P. Vijver	Directeur The Index People (TIP)

Bijlage 2: Economische en financiële markten, beleggingsrendementen

Terugblik economie en financiële markten

Begin 2016 waren de vooruitzichten voor de mondiale economie nog somber: er werd gevreesd voor enerzijds een harde landing van de Chinese economie en anderzijds een recessie in de VS, met een groeivertraging van de wereldeconomie tot gevolg. De olieprijs daalde hard, evenals de inflatieverwachtingen. Ook waren er zorgen over de stabiliteit van de financiële sector in Europa. De belangrijkste centrale banken continueerden hun zeer ruime monetaire beleid om het deflatiegevaar af te wenden. In reactie hierop daalden de kapitaalmarktrentes wereldwijd. De lange rente in de eurozone bereikte daarbij tussentijds de laagste niveaus ooit.

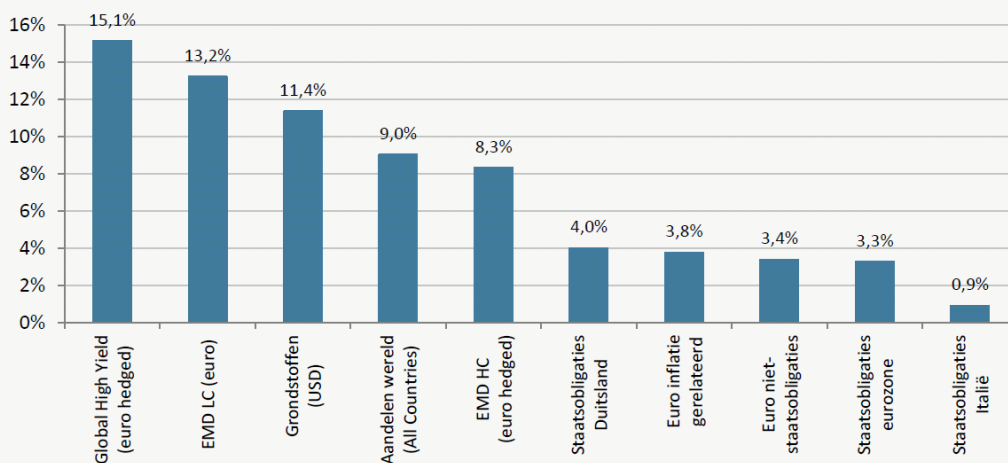
Tegen het einde van het jaar waren beleggers aanzienlijk optimistischer geworden, vooral ten aanzien van de verwachtingen voor de Amerikaanse economie. Voor de VS werd rekening gehouden met een aantrekkelijke groei. Terwijl de ECB en Bank of Japan hun soepele monetaire beleid voortzetten, ging de Amerikaanse centrale bank in december over tot haar eerste renteverhoging in een jaar tijd.

2016 gaat de geschiedenis in als een jaar met grote verrassingen op het politieke vlak, met als belangrijkste gebeurtenissen de uitkomst van het Brexit-referendum in het VK en de verkiezing van Donald Trump tot president van de VS. Hoewel beide gebeurtenissen aanvankelijk voor volatiele financiële markten zorgden, reageerden met name de lokale aandelenmarkten in tweede instantie positief op de uitkomsten. In het geval van de Brexit kwam dit door het sterk gedaalde pond dat positief werd beschouwd voor de winstgevendheid van Britse bedrijven. In het geval van de verkiezing van Trump was dit het gevolg van diens plannen om de economische groei in de VS verder aan te jagen.

Rendementen

Financiële markten toonden zich veerkrachtig in 2016, ondanks al het politieke tumult. De totaalrendementen van de meeste beleggingscategorieën waren positief (zie grafiek). Vooral de risicovollere beleggingen behaalden aantrekkelijke rendementen onder aanvoering van de vastrentende categorieën high yield en schuldpapier uit opkomende markten (EMD LC). De risico-opslagen van deze categorieën daalden. Ook de beleggingscategorie grondstoffen eindigde het jaar in de plus. Hiermee is de daling van afgelopen jaren eindelijk gestuit. De wereldwijde aandelenmarkten kenden per saldo een goed jaar ondanks de slechte start en alle politieke onrust. Maar ook het totaalrendement op eurostaatsobligaties was positief. Italiaanse staatsobligaties bleven wel achter bij de staatsobligaties uit de kernlanden.

Rendementen 2016

Aandelen

In lokale valuta gemeten was het totaalrendement van aandelen Verenigde Staten het hoogste. Aandelen uit opkomende markten leverden na een sterk herstel een deel van de winst in na de verkiezing van Trump. Japanse aandelen bleven achter bij de andere regio's, mede door de stijging van de Japanse yen. Europa worstelde met de fragiele bankensector en de tegenvallende winstontwikkeling. Vooral Italiaanse bankaandelen stonden onder druk. Toch werd ook in Europa een positief jaarrendement behaald.

Vastrentende waarden

Euro-staatsobligaties lieten redelijke totaalrendementen zien. Per saldo was sprake van een daling van de renteniveaus gedurende het jaar. De Duitse 10-jaarsrente daalde van 0,63% naar 0,21%. De daling vond vooral plaats in de eerste helft van het jaar. De onrust op de financiële markten, de verdere verruiming van het ECB-beleid en de uitslag van het Brexit-referendum waren hier debet aan. De Duitse kapitaalmarktrente dook medio 2016 zelfs onder het 0%-niveau. In het laatste kwartaal van het jaar liepen de kapitaalmarktrentes weer op. In aanloop naar het referendum steeg de risico-opslag ten opzichte van Duitsland naar het hoogste niveau in drie jaar.

Bedrijfsobligaties profiteerden van de opkoopwoede van de ECB, die zich sinds juni ook uitstrekt tot deze beleggingscategorie. De 30-jaarswaprente daalde per saldo met bijna 40 basispunten en sloot het jaar af op 1,24%. In augustus werd nog een dieptepunt van 0,7% bereikt.

Verder hebben ook de meer risicovolle categorieën euro high yield, emerging market debt hard currency en emerging market debt local currency hoge absolute rendementen laten zien door een sterke vraag van beleggers in hun 'search for yield'.

Vastgoed en hypotheke

Vastgoed

Ook vastgoed boekte een mooi absoluut rendement in 2016. In Nederland was er een sterke toename van de vraag bij zowel gebruikers als (internationale) beleggers naar met name objecten op de beste locaties. Dit stuwde de verkoop- en huurprijzen omhoog. Deze ontwikkeling gold voor alle sectoren: woningen, kantoren, winkels en industrieel vastgoed. Vooral bij winkels was een duidelijke tweedeling zichtbaar waarbij objecten van op de beste locaties het goed deden, maar winkels op secundaire locaties niet.

Internationaal gezien, presteerden de Amerikaanse vastgoedmarkten goed door de toegenomen vraag als gevolg van de aantrekkende economie. De belangstelling van buitenlandse beleggers bleef groot. In de meeste sectoren was sprake van dalende aanvangsrendementen door waardestijgingen van het vastgoed. Ook in Europa was sprake van behoorlijke rendementen. De vraag van gebruikers en beleggers richtte zich met name op eersteklas vastgoed waar zowel verkoop- als huurprijzen stegen. Vastgoed op de beste locatie presteerde beter dan dat op secundaire locaties. De markt in Azië-Pacific ontwikkelde zich ondanks een redelijk hoge groei van regionale economie niet geweldig. Ook hier ging de vraag van gebruikers en beleggers vooral uit naar vastgoed op de beste locaties.

Hypotheke

Zowel particuliere als zakelijke hypotheke in Nederland presteerden in absolute zin minder dan de overige hoofdbeleggingscategorieën, maar behaalden nog steeds een positief rendement.

Bij particuliere hypotheke stegen de aanvragen sterk als gevolg van de aantrekkende woningmarkt. In Nederland veranderde de woningmarkt in een verkopersmarkt, werd de Mortgage Credit Directive ingevoerd en steeg de hypotheekrente weer na jaren van daling. De verbeterde risico-rendementsverhouding van Nederlandse hypotheke in combinatie met de lage obligatierente trok nieuwe investeerders naar de markt. Verwacht wordt dat deze investeerders steeds meer de plek van banken zullen gaan innemen op de hypotheekmarkt. Banken zullen zich door regelgeving naar verwachting steeds meer gaan terugtrekken uit deze markt.

Bij zakelijke hypotheke was in 2016 sprake van 'booming' markt voor commercieel vastgoed in Nederland. Dit was het gevolg van de lage rente, grote beschikbaarheid van kapitaal, relatief gunstige vastgoedprijzen en aantrekkende gebruikersmarkten. Ook bij zakelijke hypotheke is merkbaar dat banken terughoudender zijn geworden met het verstrekken van financiering.

Toelichting rendement beleggingscategorieën Bpf HiBiN

De portefeuille boekte over 2016 een rendement van 11,9%. Alle beleggingscategorieën, met uitzondering van de vastgoedsector industrie, hebben over de verslagperiode een positief absoluut rendement laten zien. Met name de hoge rendementen van de risicovollere categorieën valt daarbij op. Dit was vooral het gevolg van het zeer ruime monetaire beleid gedurende het jaar in combinatie met verbeterde economische vooruitzichten in met name de Verenigde Staten tegen het einde van het jaar.

Aandelen

Aandelen ontwikkelde landen en aandelen opkomende landen lieten over 2016 rendementen zien van respectievelijk 7,6% en 17,3%. Dat dergelijke rendementen behaald worden in een jaar met zoveel economische en politieke onzekerheid is deels te verklaren door het zeer ruime monetaire beleid van de centrale banken. Dit beleid had een prijsopdrijvend effect op aandelenkoersen. Daarnaast speelden zowel het herstel van de olieprijs eerder in het jaar en de verbeterde economische vooruitzichten voor de VS tegen het einde van het jaar een rol.

De beleggingen in aandelen ontwikkelde markten en aandelen opkomende markten presteerden in het eerste kwartaal van 2016 beter dan hun benchmarks. Vanaf 9 maart 2016 zijn de aandelenbeleggingen op een passieve wijze ingevuld. De benchmark voor aandelen ontwikkelde markten liet over 2016 een rendement zien van 7,2% terwijl de benchmark voor aandelen opkomende markten een performance van 13,2% behaalde.

Vastrentende waarden

Staatsobligaties en rentederivaten

Binnen vastrentende waarden heeft deze categorie in 2016 het hoogste rendement laten zien: 13,3%. Dit was het gevolg van de enerzijds de hoge rentegevoeligheid van de portefeuille staatsobligaties en rentederivaten van Bpf HiBiN en anderzijds de gedaalde rente in de eurozone. Deze rentedaling kwam door de aanvankelijk zorgwekkende economische ontwikkeling dat gepaard ging met deflatievrees en een zeer ruim monetair beleid van de ECB. Dit rendement moet echter worden gezien in relatie tot de verplichtingen die nog harder in waarde stegen. Het rendement van deze deelportefeuille lag boven dat van de benchmark (13,0%).

Bedrijfsobligaties

Bedrijfsobligaties hebben over de verslagperiode een rendement van 5,4% laten zien. Dit was het gevolg van de gedaalde rente en afgenomen spreads mede als gevolg van het opkoopprogramma van de ECB. De belegging in bedrijfsobligaties behaalde over de verslagperiode een hoger rendement dan de benchmark (4,7%).

High yield

High yield obligaties boekten over 2016 een performance van 6,3%. Dit rendement was het gevolg van de afname van risico-opslagen. Dat de risico-opslagen, ondanks de onzekere economische vooruitzichten, terugliepen, is te verklaren door de toegenomen vraag van beleggers naar dit type obligaties: staats- en kredietwaardige niet-staatsobligaties boden, mede door acties van de ECB, een zeer lage vergoeding. De performance van de high yield-portefeuille bleef over de verslagperiode sterk achter bij die van de benchmark (10,1%).

Emerging market debt hard currency

Deze deelportefeuille liet over 2016 een rendement zien van 7,6%. Dit hoge rendement is deels te verklaren door de 'search for yield' die ook bij high yield een rol speelde en het herstel van de olieprijs. Olie is een belangrijke bron van inkomsten voor een aantal opkomende landen. Het rendement van de portefeuille emerging market debt hard currency was lager dan dat van de benchmark (8,3%).

Emerging market debt local currency

De belegging in emerging market debt local currency boekte een performance van de 10,3% over de verslagperiode. Ook bij deze deelportefeuille kan het rendement worden verklaard door de search for yield en het herstel van de olieprijs. Deze belegging heeft over 2016 een outperformance behaald: het benchmarkrendement bedroeg 7,6%.

Vastgoed en hypotheke

Vastgoed

De vastgoedportefeuille liet over 2016 een rendement zien van 11,4%. Daarbij lieten de deelportefeuilles Nederlands niet-beursgenoteerd vastgoed en internationaal niet-beursgenoteerd vastgoed rendementen zien van 8,2% en 13,1%. De nieuwe belegging in het Northern Trust fonds voor beursgenoteerd vastgoed heeft 3,6% gerendeerd over december 2016.

Nederlands vastgoed

Woningen

De Nederlandse woningmarkt liet afgelopen jaar een positieve ontwikkeling zien zowel aan de gebruikerskant als aan de beleggerskant. Het aantal transacties nam fors toe (+15%) en de woningprijzen stegen sterk (+20%). Ook op de huurmarkt verbeterden de perspectieven voor beleggers. De leegstand daalde aanzienlijk en de huurprijzen stegen. De vooruitzichten voor de huurmarkt blijven positief door de krapte op de woningmarkt, verwachte rentestijging in 2017 en verdere verscherping van de hypotheekregels die de drempel voor woningaankopen verhoogt. Het Achmea Dutch Residential Fund heeft over 2016 een rendement behaald van 11,8%.

Winkels

Het beeld voor de Nederlandse winkelmarkt verbeterde aanzienlijk in de loop van 2016. Maar er was een duidelijke tweedeling op de markt: terwijl op de beste locaties de leegstand afnam en de huurprijzen stegen, was op secundaire locaties sprake van oplopende leegstand en dalende huurprijzen. Het beleggingsvolume in 2016 was aanzienlijk lager dan in 2015 maar nog steeds hoog. De aanvangsrendementen voor de beste locaties daalden in 2016. Het Achmea Dutch Retail Property Fund heeft over de verslagperiode een rendement behaald van 1,4%.

Kantoren

Op de kantorengebruikersmarkt is er sinds de crisis niet zo'n sterke dynamiek gemeten als in 2016. Het opnamevolume met 19% toe ten opzichte van 2015 en kwam uit op 1,5 miljoen vierkante meter verhuurbare vloeroppervlakte. Het leegstandspercentage liep terug tot 12,5%. Er is vooral vraag naar vastgoed van hoogwaardige kwaliteit. Vanwege het schaarse aanbod aan vrije metrages in de grote steden kijken gebruikers uit naar de randen van de steden, hetgeen tot herstel van deze deelmarkten leidt.

Het totale beleggingsvolume kwam mede door vraag van internationale beleggers uit op EUR 5,6 miljard in 2016, een toename van 42% ten opzichte van 2015. De vraag concentreerde zich op de Randstad. Voor 2017 wordt een verdere aanscherping van de aanvangsrendementen verwacht als gevolg van prijsstijgingen. Het Achmea Dutch Office Fund liet over 2016 een rendement zien van 11,0%.

In 2017 zal er door de beheerder en participanten een besluit genomen worden over de toekomst van het fonds.

Bedrijfsruimtes

De markt voor bedrijfsruimtes bleef goed presteren in 2016. Het opnamevolume was met 4,4 miljoen vierkante meter vergelijkbaar met 2015. Het beleggingsvolume bedroeg circa EUR 1,4 miljard. Er heerst schaarste aan geschikt vastgoed. Hierdoor wordt verwacht dat door de aanhoudende vraag van beleggers de aanvangsrendementen verder zullen dalen. De performance van het Achmea Dutch Industrial Property Fund over 2016 bedroeg -14,6%. Dit fonds is in afbouw.

Internationaal vastgoed

Bpf HiBiN belegt in een drietal internationale vastgoedfondsen. De drie fondsen zijn in afbouw en worden naar verwachting in 2018 geliquideerd.

Europa

Ondanks alle economische en politieke onzekerheid, groeide de Europese economie in 2016 met 1,7% op jaarbasis. De inflatie bleef steken op 0,2%. De Europese vastgoedmarkt kenmerkte zich door een sterke vraag van gebruikers naar courant vastgoed op de beste locaties. Op de kantorenmarkt was de leegstand gedaald naar het laagste niveau sinds 2009 hetgeen gepaard ging met een stijging van de huurprijzen. Ook bij winkels was er vraag naar met name de beste winkelstraten en winkelcentra. Ondanks de aanhoudende vraag vertraagde de huurgroei. Onder invloed van e-commerce nam de vraag naar bedrijfsruimte toe en de leegstand af. De woningmarkt kenmerkte zich door een sterke vraag en stijgende huren, vooral in Duitsland.

Ondanks de sterke vraag daalde het transactievolume door een tekort aan geschikte objecten en de matig presterende vastgoedmarkt in het VK als gevolg van Brexit. Met name Duits vastgoed was geliefd. De naar verwachting aanhoudende sterke vraag in combinatie met het tekort aan geschikte objecten zal voor een verdere daling van de aanvangsrendementen (en prijsstijgingen) zorgen in de belangrijkste markten van Europa. Het rendementsverschil tussen primaire en secundaire locaties nam in 2016 toe.

Het AREA Fund – Europe liet over 2016 een rendement zien van 5,4%.

Azië-Pacific

De regionale economie groeide in 2016 met 4,3% iets harder dan in 2015. De groei in China bleef op peil terwijl Japan moeite had om momentum te vinden. In Australië trok de economische groei aan.

Het sentiment op de verhuurmarkten was gematigd door een voorzichtige houding bij gebruikers behalve waar het ging om logistiek vastgoed en bedrijfsruimten. Voor de overige categorieën ging de vraag uit naar de beste locaties ten koste van de secundaire locaties. Bij kantoren bleef de huurgroei beperkt tot Tokio, Shanghai en Hongkong, bij winkels Japan en Australië. Het transactievolume nam af en de aanvangsrendementen bleven laag als gevolg van schaarste in het prime segment.

Het AREA Fund – Asia behaalde over de verslagperiode een rendement in euro van 1,8%. Dit fonds is in afbouw.

Noord-Amerika

De Amerikaanse economie groeide met een relatief bescheiden 1,6% op jaarbasis. De inflatie kwam uit op 1,3% op jaarbasis. De verhuurmarkten ontwikkelden zich in lijn met de economische groei positief. Gedurende het jaar stabiliseerde de leegstand en lieten de huurmarkten een huurstijging zien. Bij winkels richtte de gebruikersvraag zich op neighbourhood, community en strip centers. Op de winkelmarkt was sprake van huurstijging. De groei van e-commerce zorgde voor een sterke vraag van gebruikers naar bedrijfsruimten en logistiek vastgoed. De vraag naar dit type onroerend goed zorgde voor een daling van de leegstand naar het laagste niveau sinds 2001. Bij woningen was het aanbod hoger dan de vraag.

Het transactievolume bereikte het hoogste niveau na 2007 en 2015. De vraag van beleggers richtte zich met name op huurwoningen en bedrijfsruimten. De interesse van buitenlandse beleggers bleef groot. In de meeste sectoren was sprake van dalende aanvangsrendementen van vastgoed op de beste locaties. De aanvangsrendementen voor bedrijfsruimten en logistiek vastgoed bereikten de laagste niveaus sinds 2002.

Het AREA Fund – North America boekte een performance van 14,5% over de verslagperiode.

Hypotheke

Zakelijke hypotheke en particuliere hypotheke hebben over de verslagperiode minder gepresteerd dan de overige beleggingscategorieën. Het fonds voor particuliere hypotheke behaalde een rendement van 3,9% terwijl de benchmark een rendement van 2,3% liet zien. Bij dit fonds was dus sprake van een outperformance.

Het fonds voor zakelijke hypotheke behaalde eveneens een outperformance in 2016 met een rendement van 2,7% tegenover een benchmarkrendement van 0,1%.

Particuliere hypotheke

In 2016 veranderde de kopersmarkt in een verkopersmarkt, werd de Mortgage Credit Directive ingevoerd en steeg de hypotheekrente na jaren van daling. Het aantal woningverkoop en hypotheekaanvragen stegen met respectievelijk 20,5% en 18,6%. De gemiddelde woningprijs nam toe. De verbeterde risico-rendementsverhouding van Nederlandse hypotheke in combinatie met de lage obligatierendementen trok investeerders naar de markt. Deze nieuwe investeerders zullen naar verwachting steeds meer de plek van banken gaan innemen bij hypotheekverstrekking.

Zakelijke hypotheke

In 2016 is EUR 12,8 miljard belegd in Nederlands commercieel vastgoed. Dit is 10% meer dan in het recordjaar 2015. De lage rente, grote beschikbaarheid van kapitaal, relatief gunstige vastgoedprijzen en aantrekkelijke gebruikersmarkten droegen hieraan bij. De verrassende geopolitieke gebeurtenissen in 2016 hadden geen invloed op de positieve ontwikkelingen op de vastgoedmarkt. Banken zijn terughoudender geworden en verstrekten minder financiering in vergelijking met de tijd voor de crisis. Banken hadden echter bij dit type financiering nog steeds het grootste marktaandeel. De thema's van 2016 waren duurzaamheid, toenemende concurrentie op de markt voor vastgoedfinanciering en de verkoop van probleemfinancieringen.

Vooruitzichten

2017 zal naar verwachting wederom een volatiel jaar zijn. Enerzijds wordt dit gevoed door verkiezingen in Nederland (maart 2017), Frankrijk (april/mei 2017) en Duitsland (september 2017), anderzijds is de uitwerking van Trump als president van de Verenigde Staten op de financiële markten nog onzeker, evenals de stappen die centrale banken in 2017 gaan nemen.

De combinatie van zeer lage renteniveaus, gematigde economische groei en een lage inflatie resulteert in een laagrendementsomgeving. Vooral de verwachte rendementen voor veilige vastrentende waarde beleggingen zijn historisch laag. De zeer lage rente resulteert ook in een search for yield onder beleggers. Hierdoor zijn de waarderingen voor veel risicovollere beleggingscategorieën opgelopen en de verwachte rendementen lager geworden. In deze huidige beleggingsomgeving met extreem lage renteniveaus, een negatief rendement op kasgeld en lage absolute verwachte rendementen voor een groot deel van de beleggingscategorieën, is het moeilijker de beleggingsambitie van het pensioenfonds waar te maken. Door de lage rente is het absoluut benodigde rendement voor het fonds weliswaar gedaald, maar door de lage dekkingsgraad is de behoefte aan een rendement boven de disconteringsvoet groter geworden. Tegelijkertijd is door het dalen van de dekkingsgraad de ruimte voor het nemen van risico beperkt.

Bijlage 3: Checklist Code Pensioenfondsen

Normen Code Pensioenfondsen

v= voldoet aan Code

x= voldoet niet of gedeeltelijk aan Code. Wordt toegelicht in het jaarverslag.

Algemene thema's

2.1 Taken en werkwijze bestuur

Check ultimo
2016

1 Het bestuur voert voor alle belanghebbenden van het pensioenfonds als 'goed huisvader' (m/v) de pensioenregeling uit: de regeling in ontvangst nemen, aanvaarden en beheren, de gelden beleggen, de pensioenen uitkeren en belanghebbenden informeren. Het bestuur heeft altijd de eindverantwoordelijkheid en de regie over alle werkzaamheden van het fonds. Ook beoordeelt het bestuur de uitvoerder en evalueert de uitvoering jaarlijks.	v
2 Het bestuur maakt heldere afspraken over zijn beleidsruimte. Die afspraken maakt het bestuur met de sociale partners die de pensioenregeling bij het pensioenfonds onderbrengen.	v
3 Het bestuur stelt een missie, visie en strategie op. Ook zorgt het voor een heldere en gedocumenteerde beleids- en verantwoordingscyclus. Daarnaast toetst het bestuur periodiek de effectiviteit van zijn beleid en stuurt zo nodig bij.	v
4 Het bestuur zorgt voor een noodprocedure om in spoedeisende situaties te kunnen handelen.	v
5 Het bestuur waarborgt dat de leden van het bestuur onafhankelijk en kritisch kunnen opereren, ten opzichte van de achterban en van elkaar.	v
6 Het bestuur is er collectief verantwoordelijk voor dat het zelf goed functioneert. De voorzitter ziet hierop toe. Hij is namens het bestuur het eerste aanspreekpunt voor het intern toezicht en het VO over het functioneren van bestuurders. De voorzitter bewaakt de evenwichtige afweging van belangen in de besluitvorming, net als de besluitvormings- en adviesprocedures.	v
7 Het bestuur vervult zijn taak op een transparante (open en toegankelijke) manier. Dat zorgt ervoor dat belanghebbenden inzicht kunnen krijgen in de informatie, overwegingen en argumenten die ten grondslag liggen aan besluiten en handelingen.	v
8 Het bestuur legt bij alle besluiten duidelijk vast op grond van welke overwegingen - mede ten aanzien van de evenwichtige belangenafweging - het besluit genomen is.	v
9 Het bestuur weegt de aanbevelingen van de raad van toezicht af. Wil het bestuur afwijken van de aanbevelingen, dan moet het dit motiveren.	v

2.2 Taak en werkwijze belanghebbendenorgaan

10 Het belanghebbendenorgaan (BO) voert zijn taak uit als 'goed huisvader' (m/v) voor alle belanghebbenden.	nvt
11 Het BO waarborgt dat de leden ten opzichte van de achterban en van elkaar onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.	nvt
12 Het BO bewaakt of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst of het uitvoeringsreglement en het pensioenreglement juist uitvoert. Ook bewaakt het BO of het bestuur de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden evenwichtig afweegt.	nvt
13 Het BO onderneemt actie als het van oordeel is dat het bestuur niet naar behoren functioneert.	nvt

2.3 Taken en werkwijze intern toezicht

14 Het intern toezicht vervult zijn toezichttaak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering door het pensioenfonds.	v
15 Het intern toezicht betreft de naleving van deze Code bij zijn taak.	v
16 De raad van toezicht stelt zich op als gesprekspartner van het bestuur.	v

2.4 Verantwoording afleggen

17 Het bestuur geeft inzicht in het beleid, de besluitvormingsprocedures, de besluiten en de realisatie van het beleid.	v
18 Het bestuur beschrijft in het jaarverslag helder en duidelijk de missie, visie en strategie van het pensioenfonds. Ook beschrijft het bestuur hierin of en in hoeverre het pensioenfonds de gestelde doelen heeft bereikt.	v
19 Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	v
20 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de kosten van de uitvoering van de pensioenregeling.	v
21 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de gedragscode en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	v
22 Het bestuur gaat een dialoog aan met het VO dan wel het BO bij het afleggen van verantwoording.	v

2.5 Integraal risicomanagement

23 Het bestuur bevordert en borgt een cultuur waarin risicobewustzijn vanzelfsprekend is. Ook zorgt het ervoor dat het integrale risicomanagement adequaat georganiseerd is.	v
24 Het bestuur houdt expliciet rekening met risico's en risicobeheersing bij het bepalen van het beleid en het nemen van besluiten. Deze risicoafweging legt het bestuur vast.	v

2.6 Communicatie en transparantie

25 Het bestuur zorgt voor een adequaat communicatiebeleid. Dit beleid zorgt er in ieder geval voor dat persoonlijke pensioeninformatie goed toegankelijk is. Ook bevordert het beleid het pensioenbewustzijn van belanghebbenden. Verder stimuleert het beleid de dialoog met de belanghebbenden over het gevoerde en te voeren beleid.	v
26 Het bestuur meet hoe effectief de ingezette communicatiemiddelen zijn. Dit doet het periodiek, maar ten minste elke drie jaar.	v

2.7 Verantwoord beleggen

27 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden. Hierbij houdt het bestuur ook rekening met goed ondernemingsbestuur.	v
28 Bij het bepalen van het beleid houdt het bestuur rekening met de verplichtingen die het fonds is aangegaan. Ook houdt het bestuur hierbij rekening met zijn verantwoordelijkheid ten opzichte van de belanghebbenden om te zorgen voor optimaal rendement bij een aanvaardbaar risico.	v
29 Het bestuur zorgt ervoor dat er onder belanghebbenden draagvlak bestaat voor de keuzes over verantwoord beleggen.	v

2.8 Uitvoering, uitbesteding en kosten

30 Het bestuur is verantwoordelijk voor alles wat door, namens of voor het pensioenfonds wordt gedaan. Vanuit die verantwoordelijkheid heeft het bestuur een visie op de uitvoering van de activiteiten van het pensioenfonds. Het bestuur stelt vast aan welke eisen de uitvoering moet voldoen. Ook bepaalt het bestuur welk kostenniveau aanvaardbaar is.	v
31 Het bestuur legt vast voor welke wijze van uitvoering het heeft gekozen en welke overwegingen daaraan ten grondslag liggen. Het bestuur zorgt er ook voor dat deze informatie beschikbaar is voor de belanghebbenden.	v
32 Het bestuur zorgt dat het zicht heeft op de keten van uitbesteding.	v
33 Het bestuur zorgt voor een heldere en expliciete taak- en rolverdeling tussen bestuur en uitvoering en hierbij passende adequate sturings- en controlemechanismen voor de uitvoering van de activiteiten van het pensioenfonds.	v

34 Het bestuur zorgt ervoor dat het beloningsbeleid van partijen aan wie taken worden uitbesteed, niet aanmoedigt om meer risico's te nemen dan voor het fonds aanvaardbaar is. Om dit te bereiken maakt het bestuur dit onderdeel van de contractafspraken bij het sluiten of verlengen van de uitbestedingsovereenkomst of - indien van toepassing - via zijn aandeelhouderspositie.	v
35 Bij uitbesteding van taken neemt het bestuur in de overeenkomst met de dienstverlener adequate maatregelen op voor als de dienstverlener of een door hem ingeschakelde derde onvoldoende presteert, de overeenkomst niet naleeft, schade veroorzaakt door handelen of nalaten.	v
36 Het bestuur bevordert dat de dienstverleners een klokkenluidersregeling hebben. Met een klokkenluidersregeling kunnen degenen die financieel afhankelijk zijn van de dienstverlener, zonder gevaar voor hun positie rapporteren over onregelmatigheden binnen de onderneming. Dit kan gaan om onregelmatigheden van algemene, van operationele en van financiële aard.	v
37 Het bestuur evalueert jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering en de gemaakte kosten kritisch en spreekt een dienstverlener aan als deze de afspraken niet of onvoldoende nakomt.	v

2.9 Rol accountant en actuaris

38 Als een accountant of actuaris niet-controlewerkzaamheden moet verrichten, verstrekt het bestuur hiervoor een afzonderlijke opdracht. Hierbij weegt het bestuur af of de niet-controlewerkzaamheden kunnen worden uitgevoerd door de accountant, de actuaris of door het kantoor dat ook de jaarrekening controleert.	v
39 Het bestuur beoordeelt ten minste eenmaal per vier jaar het functioneren van de accountant en de actuaris. De uitkomsten van deze beoordeling bespreekt het bestuur met de accountant of actuaris. Ook stelt het bestuur het intern toezicht en het VO of BO van de uitkomsten op de hoogte.	v

2.10 Klachten en geschillen

40 Het bestuur staat open voor kritiek en leert van fouten.	v
41 Het bestuur zorgt voor een adequate interne klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	v

2.11 Melding onregelmatigheden

2.11.1 Algemeen	
42 Het bestuur zorgt ervoor dat alle betrokkenen bij het fonds de mogelijkheid hebben te rapporteren over onregelmatigheden van algemene, operationele en financiële aard. Dit kan gaan om onregelmatigheden zowel binnen het pensioenfonds als bij partijen aan wie taken worden uitbesteed.	v

<i>2.11.2 Klokkeluidersregeling</i>	
43 Het bestuur zorgt ervoor dat degenen die financieel afhankelijk zijn van het fonds, zonder gevaar voor hun positie kunnen rapporteren over onregelmatigheden binnen het pensioenfonds. Dit kan gaan om onregelmatigheden van algemene, van operationele en van financiële aard.	v
44 Het bestuur legt duidelijk vast bij wie en op welke wijze degenen die financieel afhankelijk zijn van het fonds, hierover kunnen rapporteren. Ook informeert het bestuur hen hierover.	v

3 Inrichting en organisatie

3.1 Benoeming, ontslag en schorsing

45 Benoeming en ontslag worden uitgevoerd door belanghebbenden, zo mogelijk door het orgaan zelf, met betrokkenheid van een ander orgaan van het pensioenfonds. Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur, na het horen van de raad van toezicht over de procedure. Een lid van de raad van toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan.	v
46 Het bestuur zorgt ervoor dat in de statuten een schorsingsprocedure is vastgelegd.	v
47 Het bestuur, het VO of het BO en de raad van toezicht leggen bij een vacature de eisen voor de vacante functie vast.	v

3.2 Geschiktheid

<i>3.2.1 Bestuur</i>	
48 Het bestuur zorgt voor geschiktheid, complementariteit (zie paragraaf 3.5) en continuïteit binnen het bestuur. Daarbij houdt het rekening met opleiding, achtergrond, persoonlijkheid, geslacht en leeftijd. Het bestuur toetst de geschiktheid van bestuursleden bij het aantreden en gedurende het bestuurslidmaatschap.	v
49 Het bestuur stelt voor iedere bestuursfunctie een specifieke profielschets op. Daarin staan de vereiste geschiktheid en het geschatte tijdsbeslag.	v
50 Het bestuur zorgt voor een programma van permanente educatie voor de leden van het bestuur. Dit programma heeft tot doel de geschiktheid van de leden van het bestuur op peil te houden en waar nodig te verbreden of te ontwikkelen.	v
51 Het eigen functioneren is voor het bestuur een continu aandachtspunt. Het bestuur evalueert daartoe in elk geval jaarlijks het functioneren van het bestuur als geheel en van de individuele bestuursleden. Hierbij betreft het bestuur één keer in de twee jaar een derde partij. Bij de evaluatie komt aan de orde of het bestuur voldoende geschikt en divers is en wordt bovendien gekeken naar gedrag en cultuur.	v

3.2.2 Intern toezicht	
52 Leden van het intern toezicht zijn betrokken bij het pensioenfonds, maar moeten zich zodanig onafhankelijk opstellen dat belangentegenstellingen worden voorkomen. Ze hebben daarbij het vermogen en de durf om zich kritisch op te stellen richting het bestuur.	v
53 De raad van toezicht bevordert geschiktheid, collegiaal toezicht en complementariteit (zie paragraaf 2.5) binnen de raad. Daarbij houdt de raad rekening met opleiding, achtergrond, persoonlijkheid, geslacht en leeftijd.	v
54 De raad van toezicht stelt voor iedere toezichthouder een specifieke profielschets op. Daarin staan de vereiste geschiktheid en het geschatte tijdsbeslag.	v
55 Het eigen functioneren is voor de raad van toezicht een continu aandachtspunt. De raad evalueert daartoe in elk geval jaarlijks zijn functioneren. Hierbij betreft de raad één keer in de drie jaar een derde partij. Bij de evaluatie komt aan de orde of de raad voldoende geschikt en divers is en wordt bovendien gekeken naar gedrag en cultuur.	v

3.2.3 Verantwoordingsorgaan	
56 Het VO bevordert de geschiktheid en diversiteit van zijn leden.	v

3.2.4 Belanghebbendenorgaan	
57 Het BO zorgt ervoor dat het divers is samengesteld en dat zijn leden geschikt zijn. Dit doet het BO zowel bij het aantreden van zijn leden als gedurende hun lidmaatschap.	nvt
58 Het BO evalueert zijn functioneren jaarlijks, waarbij het één keer in de twee jaar een derde partij betreft. Aan de orde komt of het BO voldoende deskundig en divers is en of er voldoende competenties aanwezig zijn. Ook de betrokkenheid van ieder lid van het BO, het gedrag en de cultuur binnen het BO en de relatie tussen het BO en het bestuur maken deel uit van de evaluatie.	nvt

3.3 Stemverhoudingen	
59 Ieder bestuurslid heeft stemrecht.	x

3.4 Zittingsduur en herbenoeming	
60 De zittingsduur van een bestuurslid is maximaal vier jaar. Een bestuurslid kan maximaal twee keer worden herbenoemd.	v
61 De zittingsduur van een lid van het VO is maximaal vier jaar. Het VO bepaalt hoe vaak een lid van het VO kan worden herbenoemd.	v
62 De zittingsduur van een lid van het BO is maximaal vier jaar. Een lid van het BO kan maximaal twee keer worden herbenoemd.	nvt

63 De zittingsduur van een lid van de raad van toezicht is maximaal vier jaar. Een lid van de raad van toezicht kan maximaal één keer worden herbenoemd.	v
64 Leden van een visitatiecommissie zijn maximaal acht jaar betrokken bij hetzelfde fonds.	v

3.5 Diversiteit

65 Het bestuur, het VO of het BO zorgt ervoor dat de organen complementair zijn samengesteld. Ook moeten de organen een redelijke afspiegeling vormen van de belanghebbenden.	v
66 Het bestuur stelt - in overleg met het desbetreffende orgaan - concrete stappen vast om te bevorderen dat fondsorganen divers worden samengesteld. Ook geeft het bestuur aan hoe en binnen welke termijnen het van plan is om de gewenste diversiteit in leeftijd en geslacht te realiseren. Het bestuur legt dit vast in een diversiteitsbeleid. Jaarlijks beoordeelt het bestuur in hoeverre de gestelde doelen zijn gehaald. Driejaarlijks evalueert het bestuur het diversiteitsbeleid.	x
67 In het bestuur, het VO of het BO zitten ten minste één man en één vrouw.	x
68 In het bestuur, het VO of het BO zitten ten minste één lid boven en één lid onder de veertig jaar.	x
69 Het bestuur, het BO en het intern toezicht houden bij het opstellen van de profielschets rekening met het diversiteitsbeleid. Het VO houdt hier rekening mee bij het opstellen van de competentievisie.	v
70 Bij de vervulling van een vacature wordt actief gezocht (en/of actief opgeroepen om te zoeken) naar kandidaten die passen in de diversiteitsdoelstellingen. Het bestuur neemt hierover tijdig contact op met degenen die betrokken zijn bij het voordragen of de verkiezing van kandidaten.	v
71 Het bestuur en het BO toetsen voorgedragen kandidaten mede aan de hand van de diversiteitsdoelstellingen.	v

3.6 Integer handelen

72 De leden van het bestuur, het VO of het BO, het intern toezicht en andere medebeleidsbepalers handelen integer. Ze zorgen ervoor dat hun eigen functioneren getoetst wordt. Ze vermijden elke vorm en elke schijn van persoonlijke bevoordeling of belangenverstrengeling met een partij waarmee het fonds een band heeft, op welke manier dan ook.	v
73 Als leden van het bestuur, het BO, de raad van toezicht en andere medebeleidsbepalers in functie treden, ondertekenen ze de gedragscode van het pensioenfonds. Ook ondertekenen ze jaarlijks een verklaring over het naleven van de gedragsregels. Op het overtreden van de gedragscode staan sancties. Deze staan in de gedragscode.	v
74 Een (mede)beleidsbepaler maakt direct melding van (potentieel) tegenstrijdige belangen of reputatierisico.	v

75 Een (mede) beleidsbepaler meldt het voornemen een nevenfunctie te aanvaarden of voort te zetten aan de compliance officer. Het maakt hiervoor niet uit of de nevenfunctie betaald of onbetaald is.	v
76 Het lidmaatschap van een orgaan van het pensioenfonds is niet verenigbaar met het lidmaatschap van een ander orgaan binnen hetzelfde pensioenfonds, of van de visitatiecommissie.	v

3.7 Beloningsbeleid

77 Het pensioenfonds voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid. Dit beleid is in overeenstemming met de doelstellingen van het pensioenfonds. Ook is het beleid passend gelet op de bedrijfstak, onderneming of beroepsgroep waarvoor het fonds de pensioenregeling uitvoert.	v
78 De beloning staat in redelijke verhouding tot de gedragen verantwoordelijkheid, de aan de functie gestelde eisen en het tijdsbeslag.	v
79 Het bestuur is terughoudend als het gaat om prestatiegerelateerde beloningen. Prestatiegerelateerde beloningen zijn niet hoger dan 20 procent van de vaste beloning. Ze zijn niet gerelateerd aan de financiële resultaten van het fonds.	v
80 Het bestuur voorkomt dat door de hoogte van de beloning van de leden van het intern toezicht, een financieel belang een kritische opstelling in de weg staat.	v
81 Bij tussentijds ontslag van een bestuurslid zonder arbeidsovereenkomst of van een lid van het intern toezicht verstrekt het bestuur geen ontslagvergoeding. Bij ontslag van een (andere) medebeleidsbepaler moet een eventuele ontslagvergoeding passend zijn gelet op de functie en de ontslagreden.	v

3.8 Compliance

82 Het bestuur is op de hoogte van de wet- en regelgeving en de gevolgen daarvan voor het pensioenfonds. Ook kent het bestuur de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de wet- en regelgeving in fondsdocumenten, besluitvormingsprocessen, procedures en de uitvoering.	v
83 Het bestuur bewaakt dat het pensioenfonds de wet- en regelgeving en interne regels naleeft (steeds compliant is).	v

Bijlage 4: Advies- en goedkeuringsrechten verantwoordingsorgaan en raad van toezicht

Onderwerpen onderhevig aan advies of goedkeuring	Verantwoordingsorgaan	Raad van toezicht
Beletten benoeming kandidaat bestuur bij niet voldoen aan functieprofiel	--	Recht
Liquidatie, fusie, splitsing, CWO	Advies	Goedkeuring
Omzetten andere rechtsvorm	--	Goedkeuring
Jaarverslag, jaarrekening	--	Goedkeuring
Profielchets bestuurder	--	Goedkeuring
Melden disfunctioneren bestuurder	Advies na melding	Melding
Vorm, inrichting intern toezicht	Advies	--
Profielchets Lid RvT	Advies	Vaststellen
Beloningsbeleid	Advies	Goedkeuring
Ontslaan bestuur bij disfunctioneren	--	Recht
Feitelijke premie	Advies	--
Communicatiebeleid	Advies	--
Klachten- en geschillenprocedure	Advies	--
Uitvoeringsovereenkomst	Advies	--
Benoeming en ontslag RvT	Advies	--

Bijlage 5: Begrippenlijst/moeilijke woorden

ABTN (Actuariële en Bedrijfstechnische Nota)

Een door de wet voorgeschreven nota waarin de hoofdlijnen van de pensioenregeling(en), de financiële opzet, actuariële grondslagen, de sturingsmiddelen, het toeslagbeleid(indexatie) en het beleggingsbeleid en de organisatorische opzet van het pensioenfonds zijn beschreven.

Aandelenrisico

Aandelenrisico doet zich voor bij beleggingen waarvan de waarde gevoelig is voor bewegingen in marktprijzen, welke worden weergegeven door beursgraadmeters. Dit betreft niet alleen aandelen, maar ook indirect vastgoed, beleggingen in niet-beursgenoteerde fondsen, grondstoffen en derivaten.

Fondsbeleid

Het aandelenrisico wordt in principe, gelet op het ambitieniveau van het fonds, niet afgedekt omdat het fonds ervan uitgaat dat aandelen op langere termijn waarde toevoegen. De strategische omvang van het belang in aandelen in de rendementsportefeuille wordt bepaald door lange termijn ALM analyses.

Pensioen Bpf HiBiN belegt voor zo'n 50% in risicovolle zakelijke waarden, onderverdeelt in aandelen, specialties (zoals bedrijfsobligaties en obligaties opkomende markten) en alternatives (zoals vastgoed en hypotheke). De verdeling naar regio en sectoren loopt in de pas met de gemiddelde waarden van vergelijkbare portefeuilles (de zogenaamde benchmark), met een lichte overweging (dat wil zeggen meer dan het gemiddelde) in financiële instellingen.

Activakant

De linkerkant van de balans, waarop de bezittingen van het fonds staan. Aan de rechterkant, de passivakant, staat hoe deze middelen gefinancierd zijn.

AG (Koninklijk Actuarieel Genootschap) prognosetafel 2016

Prognosetafel (sterftetafel) is afgeleid uit sterftetabellen die aangeven hoeveel personen na x jaar in leven zijn vanuit een standaard aantal 0-jarigen. De naam van de tafel geeft aan over welk waarnemingstijdvak de gegevens zijn verkregen.

ALM analyses

ALM, of Asset Liability Management, kan een pensioenfonds helpen bij het kiezen van de beleggingsmix, de wijze van financieren van de pensioenregeling en/of het financieren van toeslagen.

ALM studie

Onder een ALM studie verstaan we het bestuderen c.q. afstemmen van de verplichtingen en de beleggingen van een pensioenfonds. Op de resultaten van deze studie wordt het beleggingsbeleid gebaseerd. Een ALM-studie kent de volgende aspecten:

- het in kaart brengen van de financiële stromen;
- de simulatie van toekomstige financiële posities;
- de samenhang met de economische omgeving;
- de vergelijking van beleidsvarianten.

Beleidsdekkingsgraad

Pensioenfondsen zijn sinds de invoering van het nFTK per 1 januari 2015 verplicht een beleidsdekkingsgraad te gebruiken. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als een voortschrijdend gemiddelde van de actuele dekkingsgraden over 12 maanden.

De beleidsdekkingsgraad is voor de besluitvorming door het bestuur over toeslagen en kortingen en de rapportage van belang. De beleidsdekkingsgraad is stabiel dan de niet-gemiddelde dekkingsgraad. Er wordt daardoor minder op dagkoersen gestuurd.

Cao-partijen

Werkgeversorganisaties en werknemersorganisaties (vakbonden) waarvan de vertegenwoordigers namens de eigen achterban de onderhandelingen over een collectieve arbeidsovereenkomst (cao) voeren; partij in een cao-overleg.

Countervailing power

Countervailing power is het kunnen bieden van tegenwicht door kennis, inzicht en professionaliteit.

Dekkingsgraad

De verhouding tussen enerzijds het aanwezige vermogen en anderzijds de contante waarde van de pensioenaanspraken en –rechten (de pensioenverplichtingen).

Fiduciair manager

Hierbij kan worden gedacht aan de bundeling van een aantal diensten, zoals strategische advisering, portefeuillemanagement, rapportering en risicomanagement. Fiduciair management is een vorm van uitbesteding waarbij de fiduciair manager handelt binnen een mandaat.

Fondsspecifieke risico's

Inflatierisico, valutarisico, liquiditeitsrisico. Deze risico's worden achtereenvolgens nader toegelicht. Hierbij wordt eerst een algemene definitie van het risico gegeven, waarna het fondsbeleid en de beheersmaatregelen voor het betreffende risico worden toegelicht.

Franchise

Bij een pensioenregeling is de franchise dat deel van het salaris waarover geen pensioen wordt opgebouwd. Dit bedrag (de franchise) wordt van het salaris afgetrokken voordat de pensioenpremie berekend wordt. Er wordt alleen premie betaald en pensioen opgebouwd over het deel van het salaris dat boven de franchise ligt.

Gedempte kostendekkende premie

De kostendekkende premie is de premie die nodig is voor een adequate prijsstelling. Hiermee wordt voorkomen dat een pensioenfonds op voorhand te maken krijgt met tekorten. De kostendekkende premie mag worden gedempt (verlaagd) op basis van een gemiddelde rente of rendement uit het verleden of het te verwachten rendement voor de toekomst.

Governance aspecten

Waarborgen van samenhang en transparantie in het bestuur en toezicht van een organisatie, met het oog op een efficiënte en effectieve realisatie van beleidsdoelstellingen.

Herstelplan

Plan van aanpak waarin het pensioenfonds laat zien welke maatregelen het neemt om de dekkingsgraad te verbeteren. Het herstelplan bevat maatregelen om binnen de gekozen hersteltermijn weer te beschikken over het vereist eigen vermogen (voor Bpf HiBiN een beleidsdekkingsgraad van minimaal 115,3%).

Indexatie (toeslagverlening)

Prijzen en lonen stijgen in de loop der jaren. Daarom probeert Pensioenfonds HiBiN de opgebouwde en ingegane pensioenen ook jaarlijks te laten stijgen. Dit gebeurt door het verlenen van een zogeheten 'toeslag' of 'indexatie'. Indexatie is dus belangrijk om de koopkracht van het pensioen op peil te houden. Dat geldt voor ingegane pensioenen maar net zo goed voor het pensioen in de opbouwfase. Helaas kan indexatie lang niet altijd plaatsvinden.

Inkooppremie voor de pensioenrechten

Dit is de actuariael benodigde premie voor de inkoop van nieuwe pensioenverplichtingen (onderdeel van de kostendekkende premie).

Matching portefeuille

Wanneer een pensioenfonds aanzijn verplichtingen moet voldoen (pensioenen uitbetalen), dienen daarvoor op tijd de beschikbare middelen vrij te komen. Het afstemmen van de beleggingen op de pensioenverplichtingen noemt men 'matching'. De bijbehorende beleggingsportefeuille noemt men 'matching portefeuille'.

Niet liquide

Moeilijk te verkopen (lastig verhandelbaar) ook wel illiquide genoemd.

Passivakant: Zie activakant

Pensioenverplichtingen

De pensioenverplichtingen, dus de toegezegde pensioenen, moeten contant gemaakt worden, zegt de formule. Alleen op deze manier kunnen we de verhouding berekenen tussen het belegd vermogen, wat er nu in het fonds zit, en de toezeggingen. Wat is nu precies contant maken?

Een rekenvoorbeeld maakt dat duidelijk:

Stel de rente is 4% en wij moet u over één jaar € 1.040 pensioen betalen. Dan moet het pensioenfonds nu € 1.000 in kas hebben, dat is dus de contante waarde bij één jaar en 4% rente. Immers, door de 4% rente is de € 1.000 na één jaar met € 40 aangegroeid. Voor alle afzonderlijke pensioenen binnen Bpf HiBiN berekenen wij dan ook de contante waarde.

Uitgaande van een vaste pensioenuitkering wordt de invloed van de rente op de pensioenverplichting duidelijk door deze te vergelijken met een spaarrekening. Wie jaarlijks € 1.000 rente wil ontvangen hoeft bij een rente van 5% maar € 20.000 spaarsaldo aan te houden. Daalt de rente naar 2%, dan moet hij € 50.000 spaarsaldo aanhouden.

Performancetoets

Het gemiddelde van door een bedrijfstakpensioenfonds behaalde beleggingsresultaten, gemeten over een langere periode. De performancetoets wordt bepaald door de som van opeenvolgende jaarlijkse Z-scores, gedeeld door de wortel van het aantal jaren.

Rebalancing

Stel: een pensioenfonds is ooit gestart met een belegging voor 50% in aandelen en voor 50% in obligaties. Doordat de aandelenkoersen flink zijn gestegen, is de verhouding ondertussen 70% aandelen tegen 30% obligaties geworden. Rebalancing is het weer in evenwicht brengen van de beleggingen, omdat het risicoprofiel door de scheve groei niet meer in overeenstemming is met de doelstellingen.

Reële dekkingsgraad

Vanaf 2015 dient het fonds de reële dekkingsgraad te melden aan DNB. Deze reële dekkingsgraad is als volgt gedefinieerd: de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de benodigde beleidsdekkingsgraad waarbij volledige toeslagverlening kan plaatsvinden. Hierbij dient gerekend te worden met een prijsindexcijfer zoals voorgeschreven in het Besluit FTK en gepubliceerd door DNB.

Rente afdekking (afdekking renterisico)

Een pensioenfonds belegt om nu en straks alle pensioenen uit te kunnen betalen. Deze verplichtingen worden gewaardeerd tegen de marktrente. Dit betekent dat als de rente daalt dat de omvang van de verplichtingen stijgt. Het fonds heeft dus last van een rente die stijgt of daalt. Vooral een lagere rente is erg vervelend, want als de omvang van de verplichtingen stijgt dan daalt de dekkingsgraad. Omdat dit risico van een lagere dekkingsgraad niet wenselijk is, dekken we een deel van het risico af door gebruik te maken van financiële producten. Doordat niet het hele renterisico is afgedekt, heeft de rente wel invloed op de dekkingsgraad.

Renterisico

Een van de belangrijkste marktrisico's voor pensioenfondsen is renterisico. Renterisico ontstaat doordat de looptijd van de pensioenverplichtingen van nature groter is dan de looptijd van de beleggingen. De pensioenuitkeringen die een gemiddeld pensioenfonds aan zijn deelnemers moet voldoen liggen over het algemeen namelijk tot ver in de toekomst, terwijl de inkomsten uit beleggingen, om de pensioenuitkeringen te financieren, in de praktijk vaak een kortere horizon hebben. Hierdoor hebben verplichtingen een hogere rentegevoeligheid (duration) dan beleggingen. Deze rentemismatch leidt bij renteschommelingen tot een sterk beweeglijke (volatiele) dekkingsgraad.

Rentetermijnstructuur

Laat het verband zien tussen de looptijd en de rente van een vastrentende belegging, zoals een staatsobligatie. Een normale rentetermijnstructuur heeft een stijgend verloop. Wanneer iemand zijn geld voor een langere periode uitleent, zal de vergoeding hoger zijn dan bij een kortere termijn.

Return portefeuille

Met de return (rendement) portefeuille wil een pensioenfonds extra rendement genereren. Dit extra rendement kan toeslagverlening (indexatie) mogelijk maken.

Risico analyse

Het renterisico is het risico dat de rentegevoeligheid en omvang van de nominale pensioenverplichtingen afwijkt van de beleggingen. Voor een pensioenfonds geldt dat bij een rentedaling de waarde van de pensioenverplichtingen stijgt. Renteveranderingen kunnen daardoor een groot effect hebben op de dekkingsgraad van een pensioenfonds.

Fondsbeleid

Om renterisico's het hoofd te bieden is per 1 juli 2015 een afdekkingspercentage van 50% van het renterisico vastgesteld.

Solvabiliteit

Het vermogen van het pensioenfonds om op langere termijn aan de pensioenverplichtingen (zijnde de toekomstige pensioenuitkeringen) te kunnen voldoen.

Solvabiliteitsopslag

Opslag in de pensioenpremie om op langere termijn aan de pensioenverplichtingen (zijnde de toekomstige pensioenuitkeringen) te kunnen voldoen.

Swap (van rente)

Het aangaan van een (rente)ruiltransactie waarbij wij langlopende rentes ontvangen. In ons geval zijn dat risicovrije rentes met een looptijd van langer dan 30 jaar. In ruil daarvoor betalen wij kortlopende risicovrije rentes

Tekort

Op grond van de Pensioenwet is er sprake van een tekort als de beleidsdekkingsgraad lager is dan het vereiste vermogen. Tot de invoering van het aangepaste FTK in 2015 was er sprake van een dekkings- en/of een reservetekort. Deze begrippen worden hieronder nader toegelicht. Nu spreekt men alleen nog van een tekort. Voor de duidelijkheid en herkenbaarheid zijn de begrippen dekkings- en reservetekort in deze jaarrekening nog wel gebruikt.

Dekkingstekort

Op grond van de Pensioenwet is er sprake van een dekkingstekort bij pensioenfonds HiBiN als de dekkingsgraad minder bedraagt dan 104,4%. Komt de dekkingsgraad van het pensioenfonds op basis van een herstelplan binnen de geldende hersteltermijn niet boven deze 104,4%, dan moet het pensioenfonds maatregelen nemen om uit het dekkingstekort te komen. Daarbij is de uiterste maatregel het verlagen (ook wel 'afstempelen' genoemd) van de aanspraken en uitkeringen.

Reservetekort

Pensioenfonds moeten extra vermogen aanhouden om bepaalde risico's op te vangen. Te denken valt aan het risico van waardedaling van de aandelen en andere beleggingen of een daling van de rente. Ook loopt een pensioenfonds het risico dat mensen langer leven dan verwacht. Voor al deze risico's heeft De Nederlandsche Bank minimale eisen gesteld aan het extra aan te houden vermogen. Dit wordt ook wel de benodigde of vereiste dekkingsgraad genoemd.

In geval van een tekort moet een pensioenfonds binnen drie maanden een plan bij De Nederlandsche Bank indienen om het tekort op te heffen. Dit plan dient door De Nederlandsche Bank goedgekeurd te worden. Een pensioenfonds heeft maximaal tien jaar de tijd om weer naar de benodigde dekkingsgraad toe te groeien. Extra premies, rendementen op het vermogen en het (deels) achterwege laten van toeslagverlening dragen bij aan het herstel van het pensioenfonds.

Toeslagverlening 2016

Eén van de doelen van het Bpf HiBiN is om ook de verwachte prijsstijging met de pensioenen op te vangen. Dit noemen we toeslag verlenen. Als het fonds een dekkingsgraad lager dan 110% heeft, is het niet mogelijk om toeslag te verlenen. Over 2016 is dan ook geen toeslag verleend.

UFR (Ultimate Forward Rate)

De eerste 20 jaar moeten wij de pensioenverplichtingen contant maken met de actuele rente. Er wordt vervolgens verondersteld dat de rentemarkt voor looptijden langer dan 20 jaar niet echt liquide is (en de hoogte van de rente niet echt betrouwbaar). Bij 20 jaar wordt het laatste liquide punt verondersteld. Vanaf dat punt groeit de rente in 40 jaar geleidelijk richting de Ultimate Forward Rate, maar bereikt dat punt nooit. Marktinformatie na het 20-jaarspunt telt wel mee, maar het gewicht dat daaraan wordt gegeven, neemt geleidelijk af.

Uniform pensioenoverzicht (UPO)

Gestandaardiseerd overzicht om werknemers persoonlijke informatie te geven over de uitkering bij pensionering, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Zakelijke waarden

Verzamelnaam voor beleggingen in aandelen en beleggingen in onroerend goed. Deze beleggingen worden ook wel aangeduid als risicodragend.

Z-score

De beleggingsprestaties van verplichtgestelde pensioenfondsen (zoals Bpf HiBiN) moeten jaarlijks worden getoetst. Daarvoor is een gestandariseerde norm ontwikkeld, de Z-score. Dit is een maatstaf voor hoe het daadwerkelijke beleggingsrendement van het pensioenfonds zich heeft ontwikkeld in vergelijking met het rendement van de gehanteerde benchmark (normportefeuille). Deze benchmark is een weergave van het beleggingsbeleid van het pensioenfonds. Als de Z-score positief is, heeft het pensioenfonds een hoger resultaat behaald dan het resultaat van de gekozen normportefeuille.

Jaarverslag 2016

Bpf HiBiN
Postbus 45
4840 AA Prinsenbeek
info@bpfhibin.nl
www.bpfhibin.nl

STICHTING BEDRIJFSTAKPENSIOENFONDS VOOR
DE HANDEL IN BOUWMATERIALEN